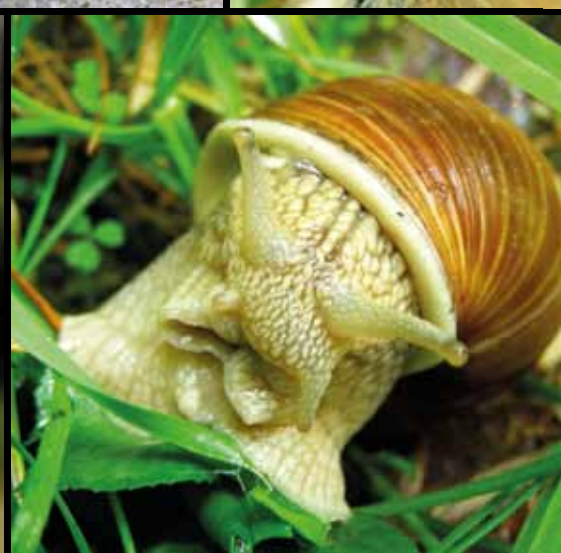

Przemysław Żurawlew

NIEZWYKŁA PRZYRODA

POWIATU PLESZEWSKIEGO

Przemysław Żurawlew

**NIEZWYKŁA
PRZYRODA
POWIATU
PLESZEWSKIEGO**

Pleszew 2014

Recenzja naukowa	Prof. dr hab. Piotr Tryjanowski (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu)
Autor	Przemysław Żurawlew
Wydawca	Starostwo Powiatowe w Pleszewie Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Wydział Promocji i Rozwoju ul. Poznańska 79, 63-300 Pleszew www.pleszew.starostwo.gov.pl
Zdjęcia	Przemysław Żurawlew, Paweł Kostuj, Piotr Paluszkiewicz, Eugeniusz Markiewicz, Tomasz Sobiejewski, Leszek Kostuj, †Waldemar Fluder, Michał Radziszewski, Danuta Żurawlew, Krzysztof Fabisiak, Anna Biernat, Dorota Czaplicka, Hanna Sokołowska, Henryka Guźniczak, Adam Krupa, Andrzej Madaliński, Grzegorz Markiewicz, Jarosław Michniacki, Piotr Sokołowski i Adam Żurawlew
Skład i projekt okładki	Piotr Budnik
Druk i oprawa	Zakład Poligraficzny Moś i Łuczak sp.j. ul. Piwna 1, 61-065 Poznań tel. 62 633-71-32
Zdjęcia na okładce	Przemysław Żurawlew, Henryka Guźniczak, Piotr Paluszkiewicz, Leszek Kostuj, Danuta Żurawlew, Krzysztof Fabisiak, †Waldemar Fluder, Michał Radziszewski i Tomasz Sobiejewski
ISBN	978-83-924749-6-8

Niniejsze opracowanie powstało dzięki
wspieraniu finansowemu
Wojewódzkiego
Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
w Poznaniu

Na Powiat Pleszewski można spojrzeć przez pryzmat klimatu i krajobrazu oraz występujących gatunków fauny i flory. Tak uczynił pleszewski przyrodnik Przemysław Żurawlew. Niniejsza książka jest drugą, rozszerzoną wersją publikacji „Przyroda Powiatu Pleszewskiego”, która ukazała się w 2008 roku w ramach cyklu „Wydawnictwa Powiatu Pleszewskiego”.

Ziemia Pleszewska jest przyrodniczą enklawą Wielkopolski. Warto dostrzec jej różnorodność i bogactwo form. Nie brakuje obszarów leśnych, tajemniczych uroczysk, starorzeczy, głazów narzutowych, ciekawych zwierząt, pomników przyrody, bujnej roślinności, przepięknych krajobrazów czy pól poprzecinanych pasami drzew. Miejsca te przyciągają badaczy przyrody i fotografików, ale także tych, którzy szukają kontaktu z naturą. Niektóre gminy w naszym powiecie z cech przyrodniczych uczyniły atrakcję i wypromowały markę turystyczną np. Gołuchów (pokazowa zagroda żubrów i danieli). Grzybiarze odwiedzają lasy koło Taczanowa, Zawad i Zawidowic w gminie Pleszew, Józefowa w gminie Chocz, Wierzchów i Białobłot w gminie Gizakki. Szczególnym miejscem przyrodniczym jest dolina Proсны. To spokojna rzeka, leniwa, mająca naturalne koryto. Na piaszczystych skarpach można zaobserwować norki jaskówek brzegówek, a okoliczne drzewa noszą ślady żerowania bobrów. Proсны jest wymarzoną rzeką dla kajakarzy. Ta publikacja pomoże Państwu w poznaniu i obserwowaniu przyrody, która nas otacza. I jednocześnie zachwyci...

Zachowanie stanu środowiska i jego piękna zależy od nas samych. Co chcemy zostawić naszym dzieciom i wnukom? Od tego, w jaki sposób będziemy korzystać z zasobów przyrody, przetrwa ona niezmienną w przyszłości. Dbajmy więc i szanujmy naturę, którą otrzymaliśmy od Stwórcy. To nasz obowiązek! Niech następne pokolenia cieszą się nią, tak jak my.

Michał Karalus
Starosta Pleszewski

Amelii, Oldze i Dance

Autor

Spis treści

Wstęp.....	7
Podziękowania.....	10
 Charakterystyka przyrodnicza wybranych miejsc.....	11
 Rośliny naczyniowe & Grzyby.....	65
 Bezkręgowce.....	95
 Kręgowce.....	133
 Podsumowanie.....	153
Literatura.....	158

Legenda

- Gołuchów** gminy
- Sośnica miejscowości
- drogi
- rzeki, kanały wodne
- zabudowania
- lasy
- granice gmin
- kolej
- 11 445 numery dróg krajowych

Mapa Powiatu Pleszewskiego

Wstęp

Świat po raz pierwszy usłyszał o powiecie pleszewskim w roku 1818, kiedy to wydzielono go z części powiatów śremskiego, krotoszyńskiego i odolanowskiego – objął on wtedy powierzchnię 1035 km². W roku 1887 został zmniejszony do 483 km², by w granicach tych funkcjonować do roku 1932. Ponownie istniał w latach 1956–1975, kiedy zajmował powierzchnię 694,87 km², czyli nieco mniejszą niż obecnie, bo bez rejonu Kościelnej Wsi (Kamiński 1979). W aktualnych granicach (711,91 km²), powiat pleszewski funkcjonuje od roku 1999, kiedy w naszym kraju nastąpiły kolejne zmiany samorządowe. Jest jednym z 35 powiatów województwa wielkopolskiego.

Obecnie dominują tu użytki rolne, które zajmują ponad 65% powierzchni powiatu. W ostatnich latach wzrasta powierzchnia na której uprawia się kukurydzę. Krajobraz obszaru ukształtowało zlodowacenie środkowopolskie. Fizjograficznie teren ten należy do regionu Nizina Południowowielkopolska, leżąc na pograniczu dwóch mezoregionów: Wysoczyzny Kaliskiej i Równiny Rychwalskiej, których granicę wyznacza dolina rzeki Proсны. Oprócz tej rzeki odprowadzają tutaj swoje wody: Lutynia, Ner, Patoka, Giszka, Ciemna, Grabówka, Garbacz, Orla, Parowa Piłska i inne z reguły bezimienne ciek. Poza dużym zbiornikiem zaporowym w Gołuchowie (51,5 ha), brak tu większych akwenów, choć wiele z reguły niewielkich powierzchniowo stawów, znajduje się w wielu miejscowościach. W Kwilenu, Lenartowicach i Nowej Wsi pod Pleszewem zlokalizowane są interesująco przyrodnicze glinianki, a w lasach rejonu Gizatek i Chocza blisko 40 torfowisk sfagnowych. Koło Taczanowa, Gołuchowa, Piekarzewa i Izbiczna znajdują się duże kompleksy leśne z dominującym dębem szypułkowym *Quercus robur*, natomiast koło Bogusławic, Grodziska, Zawidowic oraz w gminach Gizatki i Chocz rozległe bory sosnowe. Łąki i turzycowiska zachowały się nielicznie, głównie w dolinach Proсны, Lutyni i Neru (Anders et al.

W ostatnim czasie notuje się znaczny spadek liczebności pszczoły miodnej *Apis mellifera*. Odpowiedzialny za to jest zespół chorobowy, tzw. zespół masowego giniecia pszczoły miodnej – występujący masowo w jej koloniach, charakteryzujący się gwałtownym i masowym ubytkiem pszczół lotnych poza ulem, a następnie ginieciem większości chorych rodzin (© Piotr Paluszkiwicz)

Populacja bociana białego *Ciconia ciconia* w powiecie pleszewskim była badana już podczas czterech sezonów lęgowych (© Leszek Kostuj)

Schwytany w siatkę entomologiczną szlaczkoń sylwetnik *Colias croceus* (© Przemysław Żurawlew)

1999, Wilżak & Żurawlew 2008, Żurawlew 2013c).

Od pierwszego podsumowania przyrody powiatu pleszewskiego minęło sześć lat (Wilżak & Żurawlew 2008). W tym czasie znacznie wzrosła wiedza o świecie roślin i zwierząt tego obszaru. Zgromadzono na tyle bogaty materiał, co ważne bardzo dobrze udokumentowany, że naturalne stało się jego podsumowanie i przedstawienie szerokiemu gronu Czytelników.

We wcześniejszym podsumowaniu skrupulatnie przeanalizowano dostępną literaturę, która uwidoczniła jak wiele ważnych w przyrodniczym świecie naszego kraju postaci, prowadziło tu swoje badania i obserwacje. Pierwsze informacje ornitologiczne z doliny Proсны zawdzięczamy niemieckiego ornitologowi Alexandrowi von Homeyerowi (1834–1903), który przebywał tu jako oficer podczas powstania styczniowego. Znany biolog i botanik prof. Adam Wodziczko (1887–1948) prowadził w Lesie Taczanowskim obserwacje nad wrzoścem bagiennym *Erica tetralix*, którego stanowisko odkrył wcześniej niemiecki przyrodnik Otto Tumm. Botanik dr Feliks Krawiec (1906–1939) eksplorował Las Taczanowski i las liściasty koło Lutyni. Wybitny ornitolog i niestrudzony popularyzator ochrony przyrody prof. Jan B. Sokołowski (1899–1982) w roku 1949 stwierdził w Gołuchowie stanowisko bardzo rzadkiej w Południowej Wielkopolsce pliszki górskiej *Motacilla cinerea*. Badania nad mięczakami prowadził na kilku stanowiskach w powiecie, światowej sławy malakolog i herpetolog prof. Leszek Berger (1925–2012). W dolinie Proсны i nad Zb. Gołuchowskim wiele cennych obserwacji poczynił tragicznie zmarły ornitolog dr Marcin Antczak (1977–2014). Co ważne prof. L. Berger i dr. M. Antczak dokonali bezinteresownie recenzji naukowej pierwszego podsumowania przyrody powiatu pleszewskiego.

Wielu naukowców, głównie botaników, związanych

Połowy owadów na światło, Pleszew VII 2012
(© Przemysław Żurawlew)

z poznańskimi uczelniami wyższymi prowadziło swoje obserwacje głównie w parku–arboretum w Gofuchowie i w Lesie Taczanowskim. Dlatego dzięki ich wysiłkom wiedza o tych miejscach jest tak bogata, byli to m.in.: dr Józef Goetz (1903–1951), doc. Stanisław Kościelny (1901–1973), prof. Bohdan Kietczewski (1912–1998), doc. Zdzisław Oko (1921–1973), mgr Czesław Nowaczyk (1921–1987), prof. Bolestaw Sękowski (1922–1995), prof. Stanisław Król (1923–2001), prof. Teresa Krotoska (1927–2006), prof. Maria Lisiewska, prof. Janina Borysiak, dr Aneta Czarna, doc. Kazimierz Glanc i prof. Andrzej Brzeg. Mało wiadomo o życiu Stanisława Mistygacza, nauczyciela Publicznej Szkoły Powszecznej nr 1 im. Jana Kasprowicza w Pleszewie (obecnie ZSP nr 1 im. 70 Pułku Piechoty), który w latach 1935–1938 zaobraczkował w Pleszewie i okolicy blisko 1000 ptaków. Wiadomo, że okres wojny spędził w niemieckim oflagu, jakie były jego powojenne losy nieustalono. Dziadek znanego pisarza i podróżnika Arkadego Fiedlera (1894–1985) – Jan Fiedler, był leśniczym w Jedlcu, tam też urodził się i wychował ojciec autora książki „Ryby śpiewają w Ukajali” – Antoni Fiedler.

Po zgromadzonej literaturze, niepublikowanych maszynopisach i ekspertyzach, najważniejszym sposobem gromadzenia informacji o przyrodzie powiatu pleszewskiego były intensywne badania terenowe. Najwięcej informacji z racji głównych zainteresowań autora, zebrano dla awifauny. W latach 1989–2014 najintensywniejsze obserwacje prowadzono w dolinach Proсны i Neru, w mieście Pleszewie, na terenie zbiornika, stawów i parku–arboretum w Gofuchowie oraz we wszystkich niemal kompleksach leśnych. Poszukując wielu trudno wykrywalnych gatunków ptaków stosowano stymulację głosową. Począwszy od roku 2007 eksplorację terenową poszerzono o wybrane rośliny naczyniowe, owady, ryby, płazy, gady i ssaki. Wiele informacji o drobnych ssakach pozyskano dzięki zebranych wypluwkom sów. Większość zgromadzonych danych udokumentowanych jest fotograficznie, a w przypadku stawonogów również okazami dowodowymi. Owady i pajęczaki odławiano siatką entomologiczną, a motyle często odławiano na światło. Niekiedy stosowano wyrafinowane metody służące do odłowów bezkręgowców: pułapki Moerickiego i pułapki Barbera. Schwytane okazy preparowano na sucho nabijając je na szpilki entomologiczne (motyle, błonkówki, muchówki, pluskwiaki) lub konserwowano w alkoholu (prostoskrzydłe, karaczany, jętki, widelnice, sieciarki, mrówki, chruściki, pająki, zaleszczotki). Owady z poszczególnych grup były przekazywane do oznaczenia wielu specjalistom. Celem tych działań było jak najlepsze poznanie składu gatunkowego wyszczególnionych rodzin i rzędów. W niniejszej publikacji Czytelnik może się zapoznać z obecnym stanem tych badań. Korzystając z okazji autor zachęca do dzielenia się z nim wynikami swoich obserwacji (np. gromadzonymi do prac dyplomowych, licencjackich czy też magisterskich) z terenu omawianego powiatu, szczególnie gdy dokumentowane były fotograficznie.

Przemysław Żurawlew
Pleszew, we wrześniu 2014

Obserwowanie przyrody to jeden z coraz popularniejszych sposobów spędzania wolnego czasu (© Przemysław Żurawlew)

Podziękowania

Podsumowanie tak bogatego materiału o roślinach, grzybach i zwierzętach powiatu pleszewskiego nigdy by się nie powiodło, gdyby nie życzliwość wielu osób, które podjęły się trudu ich identyfikacji ze zdjęć lub przekazanych okazów. Autor składa serdeczne podziękowania za często wieloletnią współpracę, wszystkim wymienionym poniżej Osobom. W kolejności alfabetycznej byli to: Marek Bąkowski, Marek L. Borowiec, Edyta Buczyńska, Paweł Buczyński, Cezary Bystrowski, Jan Cichocki, Stanisław Czachorowski, Roland Dobosz, Xavier Dobrzański, Seweryn Grobelny, Waldemar Heise, Aneta Itczak, Anna Jankowiak, Wojciech B. Jędrzykowski, Adam Larysz, Tomasz Klejdysz, Anna Kujawa, Grzegorz Lesiński, Andrzej Melke, Łukasz Mielczarek, Piotr Mikołajczuk, Jacek Pawłowski, Andrzej Piechocki, Barbara Piłacińska, Marek Przewoźny, Leszek Rychlik, Robert Rozwałka, Tomasz Rutkowski, Grzegorz Tończyk, Paweł Trzciniński, Jacek Wendzonka i Andrzej Wiktor.

Wiele niezwykle cennych informacji i materiałów otrzymałem od najbardziej wytrwałych współpracowników – Eugeniusza Markiewicza i Pawła Kostuja, a także od †Marcina Antczaka, Piotra Fabisza, Macieja Górki, Edwarda Karnickiego, Wiktora Krokera, Adama Krupy, Jana Lindnera, Pawła Łuczaka, Andrzeja Madalińskiego, Tomasza Pietrzaka, Tomasza Sobiejewskiego, Piotra Sokołowskiego i Tomasza Sokołowskiego. Nieocenioną pomoc w zgromadzeniu trudno dostępnej literatury okazał szczególnie Seweryn Grobelny oraz Anna Kujawa, Joanna Kostka i Rafał Kostka.

Książka została wzbogacona przez wiele niezwykle cennych fotografii, które zechcieli bezinteresownie udostępnić: Paweł Kostuj, Piotr Paluszkiwicz, Eugeniusz Markiewicz, Tomasz Sobiejewski, Leszek Kostuj, †Waldemar Fluder, Michał Radziszewski, Danuta Żurawlew, Henryka Guźniczka, Krzysztof Fabisiak, Anna Biernat, Dorota Czaplicka, Hanna Sokołowska, Adam Krupa, Andrzej Madaliński, Grzegorz Markiewicz, Jarosław Michniacki, Piotr Sokołowski i Adam Żurawlew.

Piotrowi Tryjanowskiemu dziękuję za życzliwą recenzję książki, a Staroście Pleszewskiemu Michałowi Karalusowi, Robertowi Czajczyńskiemu i Piotrowi Fabiszowi za to, że książka w ogóle się ukazała. Efekt końcowy był możliwy dzięki Piotrowi Budnikowi, który wyczarował ostateczny wygląd tej publikacji.

Specjalne podziękowania kieruję do Danki, Amelii i Olgi, które wspierały mnie duchowo podczas wielomiesięcznych zmagani z tym wielowątkowym tematem.

NIEZWYKŁA PRZYRODA POWIATU PLESZEWSKIEGO

Charakterystyka przyrodnicza wybranych miejsc

Prosna pod Rokutowem (© Przemysław Żurawlew)

W powiecie pleszewskim znajdują się miejsca o regionalnej wartości przyrodniczej, gdzie napotkać można na wyjątkową różnorodność gatunkową roślin i zwierząt. Niektóre już od dawna były przedmiotem zakrojonych na dużą skalę badań przyrodniczych (park–arboretum w Gołuchowie, Las Taczanowski), inne dobrze rozpoznano w ostatnich latach, a jeszcze inne czekają dopiero na przyrodniczą eksplorację. Poniżej dokonano krótkiej charakterystyki wybranych miejsc i obiektów, podając przy tym źródła pochodzenia przedstawionych informacji.

► **Las Taczanowski.** Stanowi wschodnią część Obszaru Natura 2000 „Dąbrowy Krotoszyńskie” wyznaczonego w roku 2007. Leży na tzw. „Płycie Krotoszyńskiej”, która stanowi zachodnią część Wysoczyzny Kaliskiej. Obszar ten charakteryzuje się zaleganiem ciężkich utworów geologicznych, a także dominacją lasów dębowych. Las Taczanowski zdominowany jest przez acidofilne lasy dębowe, które reprezentowane są przez zespół mokrej dąbrowy trzęślicowej, zespół dąbrowy trzcinnikowej oraz zespół acidofilnego lasu grabowo–dębowego. Mniejsze powierzchnie porastają bory sosnowe, bory świerkowe, lasy brzoźowe, olsy, łęgi, lasy grądowe i lasy bukowe. W roku 1926 wykryto tu stanowisko wrzośca bagiennego *Erica tetralix*, którego niestety już po roku 1950 nie odnaleziono. Od lat 1990. rozpoczęto gruntowne badania florystyczne, który przyniosły wiele niezwykłych odkryć. Stwierdzono występowanie szeregu roślin górskich: przywrotnika nagiego *Alchemilla glabra*, olszę szarą *Alnus incana*, wiechlinę Chaixa *Poa chaixii*, bez korolowy *Sambucus racemosa* i starca Fuchsa *Sencio fuchsii* – sugeruje to, iż obszar ten bardziej nawiązuje do południowopolskich wyżyn, niż do typowych nizin. Spośród rzadkich i zagrożonych roślin stwierdzono m.in.: podejrzona marunowego *Botrychium matricariifolium*, turzycę Bauxbauma *Carex bauxbaumii*, zdrojówkę rutewkową *Isopyrum thalictroides*, selernicę żyłkową *Cnidium dubium*, kukułkę plamistą *Dactylorhiza maculata*, kukułkę Fuchsa *D. fuchsii*, kosaćca syberyjskiego *Iris sibirica*, groszek błotny *Lathyrus palustris*, fiołka mokradłowego *Viola stagnina* i turzycę cienistą *Carex umbrosa*. Wykazano tu również duże bogactwo gatunkowe grzybów wielkoowocnikowych. Świat owadów poznany jest niedostatecznie, zanotowano 23 gatunki ważek, 17 gatunków prostoskrzydłych z bardzo rzadkiego konikiem *Omocestus rufipes* i 26 gatunków chrząszczy z rodziny kózkowatych w tym: zmorsznika sześciopłamka *Anoplodera sexguttata*, śródzinkę plamistą *Mesosa curculionoides* i kozinkę kruszynową *Menesia bipunctata*. Wiosną w błotnistych kałużach na rozjeżdżonych leśnych duktach powszechnie występują traszki zwyczajne *Lissotriton vulgaris*, a w suchych miejscach żmije zygzakowate *Vipera berus*. W latach 2007–2014 pro-

wadzano regularne obserwacje ornitologiczne, głównie nad populacją dzięcioła średniego *Dendrocopos medius*, który właśnie tu najliczniej występuje w powiecie. Spośród innych ptaków lęgowych stwierdzono takie gatunki jak: bocian czarny *Ciconia nigra*, żuraw *Grus grus*, trzmielojad *Pernis apivorus*, słonka *Scolopax rusticola*, siniak *Columba oenas*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, zniczek *Regulus ignicapilla*, czyż *Carduelis spinus* i gil *Pyrrhula pyrrhula*. Do najważniejszych zagrożeń tego obszaru należą: wyręb starodrzewu, usuwanie dziuplastych, osłabionych i martwych drzew, a także postępujące odwodnienie na skutek źle przeprowadzanych melioracji. [Brzeg et al. 1995, Czarna 1999, 2009, Lisiewska 2000, Wilzak & Żurawlew 2008, Żurawlew et al. 2008, Wilk et al. (red.) 2010, Żurawlew & Grobelny 2012, Żurawlew 2013c, P. Żurawlew, dane niepubl.].

► **Glinianki w Lenartowicach.** Obszar Natura 2000 ustanowiony w roku 2011, którego przedmiotem ochrony jest liczna populacja kumaka nizinnego *Bombina bombina* (którego liczebność w kwietniu 2008 oceniono na cn. 300 samców). Glinianki leżą na terenie gminy Pleszew, są pochodzenia antropogenicznego – powstały w wyniku eksploatacji gliny, na potrzeby przyległej, obecnie nieczynnej cegielni. Otoczone są rozległymi polami uprawnymi, a ich najbardziej istotnym elementem są głębokie zbiorniki wodne ze stromymi brzegami, zasilane wodami opadowymi i spływami powierzchniowymi. Roślinność zanurzona tworzą głównie: rdest ziemnowodny *Polygonum amphibium*, moczarka kanadyjska *Elodea canadensis*, rogatek *Ceratophyllum* sp. i strzałka wodna *Sagittaria sagittifolia*. Roślinność szuwarową stanowią trzcina pospolita *Phragmites australis*, pałka wąskolistna *Typha angustifolia* i tatarak zwyczajny *Acorus calamus*. Pomiędzy zbiornikami znajduje się suchy i dobrze nasłoneczniony teren o murawowym charakterze, porośnięty nielicznymi sosnami zwyczajnymi *Pinus sylvestris*, trzcinnikiem piaszkowym *Calamagrostis epigeios* i różnorodnymi gatunkami roślin zielnych, w tym z chronioną centurią pospolitą *Centaureum erythraea*. Zbocza porośnięte są drzewami, głównie śliwą tarniną *Prunus spinosa*, robinią akacjową *Robinia pseudoacacia*, brzozą brodawkowatą *Betula pendula*, topolą osiką *Populus tremula*, olszą czarną *Alnus glutinosa* i wierzbami *Salix* spp. Wykazano tu 82 gatunki ptaków, z czego 53 lęgowe i prawdopodobnie lęgowe, przy czym za najcenniejsze należy uznać gniazdowanie łabędzia niemego *Cygnus olor*, perkozka *Tachybaptus ruficollis* i błotniaka stawowego *Circus aeruginosus*. Obszar ma duże znaczenie dla płażów, szczególnie dla kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*. Należy podkreślić istotną rolę

tych glinianek dla owadów. Wykazano tu czerwończyka nieparka *Lycaena dispar*, 32 gatunków ważek (w tym jedyne w powiecie stanowisko łątki wiosennej *Coenagrion lunulatum*) i liczne gatunki żądłówek. Głównymi zagrożeniami są: składowanie odpadów po przemysłowej produkcji roślin, eutrofizacja zbiorników poprzez spływ nawozów z pól, zwiększona penetracja obszaru przez ludzi, zaśmiecanie brzegów zbiorników i wypalanie roślinności. Negatywnie będzie również oddziaływać zarastanie terenu przez roślinność krzewiastą i trawiastą. [Basiński & Tarant (red.) 2012, Żurawlew 2012a, 2013c, P. Żurawlew, M. Górka, dane niepubl.].

Las Taczanowski, IV 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Las Taczanowski, IV 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Zbiornik w Lesie Taczanowskim, VI 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Bagno pod Karminkiem, V 2010 (© Przemysław Żurawlew)

► **Puszcza Pyzdrska.** Obszar powiatu leżący na terenie gmin Gizałki i Chocz, zlokalizowany pomiędzy rzekami Proсна i Czarna Struga – w całości znajdujący się na Równinie Rychwalskiej. Piaszczyste gleby porośnięte są rozległymi borami sosnowymi z nierzadkimi wydmami i polami wydmowymi. Najsuchsze obszary porasta interesujący bór chrobotkowy z licznymi gatunkami porostów. W tym wydawałoby się mało urozmaiconym krajobrazie, prawdziwymi przyrodniczymi perełkami są torfowiska sfagnowe, których podstawowym komponentem są mchy torfowce *Sphagnum*. Podczas badań terenowych przeprowadzonych w latach 2009–2012 zlokalizowano w granicach powiatu 39 torfowisk – w wielu przypadkach pogłębionych z usypanymi piaszczystymi brzegami i wyspami pośrodku. Miejsca te są prawdziwą ostoją dla rzadkich i chronionych roślin. Oprócz licznych gatunków torfowców występują tu interesujące rośliny: widłaczek torfowy *Lycopodiella inundata*, grzybień biały *Nymphaea alba*, rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*, siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre*, bagno zwyczajne *Ledum palustre*, borówka bagienna *Vaccinium uliginosum*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*, wąkrota zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris*, czernień błotna *Calla palustris*, wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium* i przygiełka biała *Rhynchospora alba*. Spośród owadów niezwykle bogata jest fauna ważek – stwierdzono aż 54 gatunki, w tym na wielu stanowiskach pałątkę niebieskooką *Lestes dryas*, zalotkę białoczelną *Leucorrhinia albifrons*, zalotkę torfowcową *L. dubia* i zalotkę większą *L. pectoralis*, najrzadziej notowano żagnicę torfowcową *Aeshna subarctica*, miedziopierś żółtopłamą *Somatochlora flavomaculata* i zalotkę czerwonawą *L. rubicunda*. Suche i piaszczyste tereny zasiedlają interesujące gatunki prostoskrzydłych (33 gatunki), w tym łątczyn brodawnik *Decticus verrucivorus*, świerszcz polny *Gryllus campestris*, konik *Chorthippus vagans*, siwoszek niebieski *Oedipoda caerulescens* i przewężek błękitny *Sphingonotus caeruleans*. Charakterystycznymi dla tego terenu motylami dziennymi są modraszek argus *Plebejus argus*, modraszek idas *P. idas* i strzępotek perełkowiec *Coenonympha arcania*, a z chrząszczy żerdzianka sosnowa *Monochamus galloprovincialis*. Tylko tu występującym w powiecie płazem jest ropucha paskówka *Bufo calamita*. Gatunkami ptaków, które w powiecie właśnie tu występują najliczniej są: dudek *Upupa epops*, lelek *Caprimulgus europaeus*, lerk *Lullula arborea*, świergotek drzewny *Anthus trivialis*, pleszka *Phoenicurus phoenicurus*, paszkoł *Turdus viscivorus* i czubatka *Lophophanes cristatus*. Wykazano również stanowiska lęgowe rzadkich ptaków: gęgawy *Anser anser*, perkozka *Tachybaptus ruficollis*, bociana czarna *Ciconia nigra*, kobuza *Falco subbuteo*, wodnika *Rallus aquaticus*, żurawia *Grus grus*, słonki *Scolopax rusticola* i kszczyka *Gallinago*

Dzięcioł średni *Dendrocopos medius* (© Krzysztof Fabisiak)

Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus* (© Tomasz Sobiejewski)

Przeziernik osowiec *Sesia apiformis* (© Paweł Kostuj)

Przeplatka atalia *Melitaea athalia* (© Paweł Kostuj)

gallinago. Najważniejszym zadaniem dla gospodarującego tu Nadleśnictwa Grodziec jest ochrona torfowisk. Dwa takie obiekty są obecnie chronione jako użytki ekologiczne. Niedopuszczalne jest ich dewastowanie, poprzez znaczne pogłębienie oraz usuwanie roślinności wodnej i nadbrzeżnej. Cały obszar jest zaśmiecany, szczególnie wzdłuż dróg i na skrajach lasów. [Żurawlew & Żurawlew 2010, Żurawlew & Grobelny 2012, Anders et al. 2013, Żurawlew 2012a, 2013c, P. Żurawlew, E. Markiewicz, A. Krupa, dane niepubl.].

► **Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Ciemnej”.** Został utworzony w roku 1990 i w całości leży w gminie Gołuchów. W zdominowanej przez krajobraz rolniczy i ubogie bory sosnowe Południowej Wielkopolsce jest jednym z najciekawszych przyrodniczo terenów. Szczególnie arboretum cieszy się popularnością wśród tysięcy osób odwiedzających corocznie Gołuchów, z kolei zbiornik zaporowy wykorzystywany jest jako miejsce wypoczynku i rekreacji, a przez cały rok przez wędkarzy. W Gołuchowie znajduje się jeden z największym w Polsce parków dendrologicznych (arboretum), zamek renesansowy, Ośrodek Kultury Leśnej z Muzeum Leśnictwa i pokazowa zagroda żubrów *Bison bonasus* (gdzie od roku 1977 przyszło na świat ponad 80 tych ssaków). Na rzece Ciemnej w Gołuchowie w roku 1970 powstał zbiornik o powierzchni 51,5 ha, którego brzegi porasta pas roślinności oczeretowej i szuwarowej. W arboretum znajdują się dwa stawy, w roku 2004 większy z nich został pogłębiony, wybudowano dwie nowe wyspy i poszerzono groblę od strony rzeki Ciemnej. Największym obszarem leśnym jest uroczysko Jedlec, gdzie dominują siedliska lasu mieszanego i świeżego, w południowej części rosną drzewostany dębowe, a w północnej sosnowe. Na terenie uroczyska Gołuchów dominują bory mieszane świeże i bory świeże, a drzewostan zdominowany jest przez sosny. Najmniejsze uroczysko Tursko położone jest częściowo w dolinie Proсны, porastają je łągi jesionowo-olszowe i olsy w różnych fazach rozwojowych. Arboretum zajmuje powierzchnię 165 ha i ciągnie się wzdłuż rzeki Ciemnej. Dzieli się na część południową, którą zajmuje park założony w stylu angielskim z krajobrazem i roślinnością kształtowaną przez człowieka oraz część północną, która cechuje się udziałem naturalnych lub zbliżonych do naturalnych fitocenozy leśnych. Arboretum jest jednym z najlepiej przyrodniczo poznanych obszarów powiatu, dobrze poznano tu rośliny naczyniowe, mchy, grzyby wielkoowocnikowe, porosty, ważki, motyle dzienne, prostoskrzydłe, chrząszcze i ptaki. W Czerminiu, Kajewie i Szkudłach znajdują się parki podworskie.

Badania tego obszaru nad szatą roślinną wyka-

zały duże zróżnicowanie roślinności, w tym obecność 166 zbiorowisk reprezentujących różne elementy: subatlantycki, subkontynentalny, subborealny, sybmediterrański, kosmopolityczny i azonalny. Duża liczba zbiorowisk miała charakter naturalny i seminaturalny, w tym około 20 leśnych i zaroślowych, około 30 wodnych i bagiennych, około 30 trwałych użytków zielonych, muraw, wrzosowisk oraz około 30 nitrofilnych i ciepłolubnych okrajków. Najcenniejsze geobotanicznie tereny to: terasy zalewowe dolin rzecznych Proсны, Ciemnej i Giszki, które porośnięte są niemal w całości roślinnością seminaturalną ze stosunkowo dużym udziałem roślinności naturalnej, arboretum z dużym udziałem naturalnych fitocenozy leśnych i bezcenną starą kolekcją dendrologiczną oraz ostoja roślinności termofilnej na wschodnim, stromym brzegu przy wschodniej odnodze Zb. Gotuchowskiego. Zauważalna jest coraz większa presja ze strony człowieka na elementy przyrodnicze. Zanotowano tu 188 gatunków ptaków, w tym 133 gatunków było lęgowych, m.in.: cyranka *Anas querquedula*, płaskonos *A. clypeata*, bączek *Ixobrychus minutus*, bąk *Botaurus stellaris*, perkoz rdzawoszyi *Podiceps grisegena*, zausznik *P. nigricollis*, kania ruda *Milvus milvus*, błotniak łąkowy *Circus pygargus*, kropiatka *Porzana porzana*, kszczyk *Gallinago gallinago*, krwawodziób *Tringa totanus*, siniak *Columba oenas*, żońna *Merops apiaster* i krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*. Ponadto występuje tu duża populacja dzięcioła średniego *Dendrocopos medius*, której liczebność oceniono na 57–58 terytoriów. Zbiornik zaporowy i stawy w arboretum są ważnym miejscem dla lęgowych i przelotnych ptaków wodno-błotnych. Na zbiorniku obserwowano rzadkie gatunki: markaczkę *Melanitta nigra*, uhlę *M. fusca*, nura czarnoszyjego *Gavia arctica*, nura rdzawoszyjego *G. stellata* i mewę siodłą *Larus marinus*, a w latach 2004 i 2014 – gdy w spuszczone w nim wodę również ciekawe ptaki siewkowe: siewnicę *Pluvialis squatarola*, biegusa krzywodziobego *Calidris ferruginea*, biegusa malutkiego *C. minuta* i kamusznika *Arenaria interpres*. Zbiornik podlega silnej presji wędkarzy i wczasowiczów, szczególnie połowy ryb z łodzi uniemożliwiają ptakom spokojne odbywanie lęgów i odpoczynek podczas wędrówek. [Sokołowski 1959, Oko 1967, Nowaczyk 1968, Glanc 1969, Przybyła 1976, Borysiak et al. 1989, Lisiewska 2000, Czarna 2007, Matecki 2008, Wilżak & Żurawlew 1998, 2008, Żurawlew et al. 2008, Żurawlew 2012a, 2013a,c, P. Żurawlew, A. Melke, W. Kroker, dane niepubl.].

Glinianki w Lenartowicach, VII 2012 (© Przemysław Żurawlew)

Glinianki w Lenartowicach, XI 2013 (© Przemysław Żurawlew)

Łątka dziewczeczka *Coenagrion puella* (© Przemysław Żurawlew)

► **Dolina Proсны.** Rzeka Proсна przepływa przez znaczny obszar 5 gmin powiatu pleszewskiego – od Kościelnej Wsi do Tomic. Pomimo, iż w jej dolinie zdecydowanie dominują pola uprawne i ubogie przyrodniczo laski sosnowe, to w wielu miejscach zachowały się jeszcze cenne starorzecza, wilgotne łąki i fragmenty nadrzecznych lasów łąkowych. W dolinie tej rzeki (w granicach powiatu pleszewskiego) zanotowano występowanie 196 gatunków ptaków, z czego 126 gatunki tu gniazdowały. Wiele z nich ma tu swoje największe populacje w powiecie: bocian biały *Ciconia ciconia*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, błotniak łąkowy *C. pygargus*, kuropatwa *Perdix perdix*, przepiórka *Coturnix coturnix*, derkacz *Crex crex*, czajka *Vanellus vanellus*, turkawka *Streptopelia turtur*, zimorodek *Alcedo atthis*, krętogłów *Jynx torquilla*, dzięciołek *Dendrocopos minor*, kwiczoł *Turdus pilaris*, słowik szary *Luscinia luscinia*, słowik rdzawy *L. megarhynchos*, strumieniówka *Locustella fluviatilis*, remiz *Remiz pendulinus*, wrona siwa *Corvus cornix*, srokoz *Lanius excubitor* i ortolan *Emberiza hortulana*. Ponadto gniazdowało tu szereg rzadkich w Południowej Wielkopolsce gatunków: nurogęś *Mergus merganser*, czapla siwa *Ardea cinerea*, trzmielojad *Pernis apivoris*, kropiatka *Porzana porzana*, samotnik

Tringa ochropus i brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*. Wiosną i jesienią jest to ważny szlak migracyjny, a znaczenie doliny jeszcze wzrasta – gdy tworzą się zastoiska i rozlewiska na polach i łąkach. Podczas regularnych obserwacji ornitologicznych pomiędzy Grodziskiem, Broniszewicami i Żbikami stwierdzano znaczne wiosenne koncentracje takich gatunków jak: gęś zbożowa *Anser fabalis* (do 2000 os.), gęś białoczelna *Anser albifrons* (do 1000 os.), siewka złota *Pluvialis apricaria* (do 3000 os.) i czajka *Vanellus vanellus* (do 5000 os.). Zanotowano również wiele rzadkich nielegowych gatunków: gęś krótkodziobą *Anser brachyrhynchus*, gęś małą *A. erythropus*, orła przedniego *Aquila chrysaetos*, sokoła wędrownego *Falco peregrinus*, czajkę towarzyską *V. gregarius*, biegusa rdzawego *Calidris canutus*, biegusa małego *C. temminckii*, bekasika *Limnocyptes minimus*, szlamnika *Limosa lapponica* i świergotka rdzawogardłego *Anthus cervinus*. Nad Prosną stwierdzono występowanie 19 gatunków ważek, przy czym występują tu najprężniejsze w powiecie populacje świtezianki bityszczącej *Calopteryx splendens*, gadziogłówki pospolitej *Gomphus vulgatissimus*, gadziogłówki żółtonogiej *G. flavipes* i trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia*. W roku 2010 na rozległych zastoiskach śródpolnych pod Niniewem stwierdzono dużą populację szablaka wędrownego *Sympetrum fonscolombii*. W wodach tej rzeki występuje bogata fauna ryb, jętek, widelnic i chruścików, a także bóbr europejski *Castor fiber* i wydra *Lutra lutra*. Dolina Proсны od setek lat poddawana jest nieustannej presji ze strony człowieka, obecnie do najistotniejszych zagrożeń należy zaliczyć: ciągłe zmniejszanie się powierzchni łąk, łągów, olsów i wiklinowisk, wypalanie traw, zaśmiecania brzegów rzeki, starorzeczy i żwirowni. [Żurawlew 1996, 2013c, Wilżak & Żurawlew 1997, 2008, Wilżak et al. 2004, Wylegała et al. 2008, P. Żurawlew, E. Markiewicz, T. Pietrzak, M. Antczak, dane niepubl.].

► **Pomniki przyrody.** Zgromadzono informacje o 168 pomnikach przyrody (tab. 1), choć niewiadomo czy są to wszystkie takie obiekty w powiecie. Nie jest również pewne, czy wszystkie objęte tą formą ochrony drzewa do dziś rosną. Najczęściej obejmowano ochroną pomnikową dęby szypułkowe *Quercus robur* (83 exx.), ponadto były to drzewa należące do 23 innych gatunków. Pomniki przyrody w największej liczbie znajdują się w gminach Dobrzyca i Gołuchów, najliczniej na terenie Zespołu Pałacowo-Parkowego w Dobrzycy i w parku-arboretum w Gołuchowie. W gminach tych pomnikowe drzewa znajdują się również w Fabianowie, Karminie, Lutyni, Czechlu, Karsach, Kucharach i Wszotowie, a pomnikowa aleja lip drob-

olistnych *Tilia cordata* ciągnie się na trasie Gołuchów–Kucharki. W gminie Czermin najwięcej objętych ochroną drzew znajduje się w parku podworskim w Żegocinie, a ponadto w Czerminie, Łęgu, Skrzypni i Wieczynie, ponadto aleja lip drobnolistnych znajduje się pomiędzy Wieczynem a Grabem. W gminach Chocz i Gizałki pomnikami są dęby szypułkowe zlokalizowane w Niniewie, Nowolipsku, Starej Kaźmierce, Gizałkach, Szymanowicach, Kolonii Obory i Rudzie Wieczyńskiej, a w gminie Pleszew są to jarząb brekinie (Las Taczanowski) i dęby szypułkowe w Suchorzewie. Oprócz drzew pomnikami przyrody na terenie powiatu jest 5 głazów narzutowych, w tym największy w Wielkopolsce, zbudowany z granitu skandynawskiego „Kamień św. Jadwigi” oraz parki podworskie w Jedlcu i Taczanowie. W tabeli 2 podano wymiary drzew, które zasługują na ochronę jako pomniki przyrody. [Wilżak & Żurawlew 2008, P. Fabisz, P. Żurawlew, dane niepubl.].

Tabela 1. Pomniki przyrody w poszczególnych gminach powiatu pleszewskiego

Pomnik/Liczba w gminie	Chocz	Czermin	Dobrzyca	Gizałki	Gołuchów	Pleszew	Razem
Metasekwoja chińska <i>Metasequoia glyptostroboides</i>			1				1
Świerk pospolity <i>Picea abies</i>					2		2
Sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i>					2		2
Sosna wejmutka <i>Pinus strobus</i>		1					1
Topola biała <i>Populus alba</i>			1				1
Topola czarna <i>Populus nigra</i>					1		1
Wierzba płacząca <i>Salix x sepulcralis</i>			1				1
Wierzba <i>Salix</i> sp.			1				1
Olsza czarna <i>Alnus glutinosa</i>		1	3				4
Grab pospolity <i>Carpinus betulus</i>			5				5
Buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>		4	1		2		7
Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	4	16	10	9	41	3	83
Dąb błotny <i>Quercus palustris</i>			2		1		3
Wiąz polny <i>Ulmus minor</i>			1				1
Wiąz szypułkowy <i>Ulmus laevis</i>		1	1				2
Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>			1				1
Platan klonolistny <i>Platanus x hispanica</i>			3				3
Jarząb brekinia <i>Sorbus torminalis</i>						3	3
Klon polny <i>Acer campestre</i>			4				4
Klon jawor <i>Acer pseudoplatanus</i>			2				2
Klon pospolity <i>Acer platanoides</i>		1					1
Kasztanowiec biały <i>Aesculus hippocastanum</i>		1	4				5
Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>		1	11		6		18
Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>			6				6
Surmia bignoniowa <i>Catalpa bignonioides</i>		1					1
Aleja lipy drobnolistnej		1			1		2
Głazy narzutowe			2		1	2	5
Parki podworskie					1	1	2
Razem	4	28	60	9	58	9	168

Gigantyczne mrowisko (© Przemysław Żurawlew)

Tabela 2. Minimalne wymiary obwodu pnia (na wysokości 130 cm) wybranych gatunków i rodzajów drzew, które spełniają kryteria do uznania je za pomnik przyrody

Brzozy	200 cm
Buk	300 cm
Dęby	300 cm
Grab	200 cm
Grusze	200 cm
Jałowce	100 cm
Jesiony	250 cm
Jodły	250 cm
Kasztanowiec	300 cm
Klon jawor	200 cm
Klon zwyczajny	220 cm
Leszczyna	150 cm
Lipy	300 cm
Modrzewie	250 cm
Olsza czarna	220 cm
Platan	300 cm
Robinia	300 cm
Sosny	250 cm
Swierki	250 cm
Topola biała	380 cm
Topola czarna	380 cm
Topola osika	200 cm
Wiązy	200 cm
Wierzby	300 cm

► **Użytki ekologiczne.** Na terenie powiatu tą formą ochrony objęto trzy obiekty: dwa torfowiska w gminie Gizałki, na terenie Nadleśnictwa Grodziec (leśnictwa Gizałki i Biała Królikowska). Na terenie użytku leżącego w oddziale 145 leśnictwa Biała Królikowska w czerwcu 2011 zanotowano 8 gatunków żałek, w tym zalotkę białoczną *Leucorrhinia albifrons*, zalotkę torfowcową *L. dubia* i zalotkę większą *L. pectoralis*. Trzeci użytek to starorzecze „Jeziorko” w dolinie Proсны koło Kuchar, gdzie gniazduje m.in. łabędź niemy *Cygnus olor* i łyśka *Fulica atra*. Wiele innych obiektów w powiecie zasługuje na ochronę w ramach tej formy. Miejscami jakie już dawniej wytypowano do tej ochrony są w Obrębie Taczanów: trzy podmokłe olsy i dwa zadrzewienia, a także w dolinie Proсны (gmina Gołuchów) – starorzecze, łęg zboczowy, łęgi jesionowo–olszowe, żwirownia w Tursku oraz piaskownia w Krzywosądowie. [Wilżak & Żurawlew 2008, Żurawlew 2013c, P. Żurawlew, L. Kostuj, dane niepubl.].

► **Parki podworskie i założenia parkowe.** Od końca wieku 17. rozpoczęło się z czasem bardzo popularne, tworzenie parków i ogrodów przy dworach, pałacach i zamkach. Moda na zakładanie parków dworskich nie ominęła również obszaru powiatu pleszewskiego. Parki w Gołuchowie i Dobrzycy uważane się za jedne z najpiękniejszych i najlepiej zadbanych w Wielkopolsce. Parki podworskie stanowią bardzo ważny element krajobrazu rolniczego, są swoistymi wyspami ekologicznymi wśród ubogiego i monotonnaego krajobrazu. Stare i zróżnicowane nasadzenia drzew i krzewów (często pomnikowych i rzadkich gatunków obcego pochodzenia), a także obecność stawów wpływają na ich wysoką bioróżnorodność. Na terenie powiatu znajdują się 49 parków i założeń parkowych, choć należy podkreślić, iż w wielu z nich – prawie nic nie pozostało z ich dawnej świetności. Rozmieszczone są one bardzo nierównomiernie. W gminie Gizałki znajdują się parki w Oborach i Szymanowicach, natomiast na terenie gminy Chocz brak jest ich zupełnie. W samym Pleszewie znajdują się 4 obiekty (Malinie, ogródek jordanowski, Planty, Park Miejski), a w reszcie gminie Pleszew kolejnych 15 (Borucin, Bógwidze, Bronów, Brzezcie, Chorzew, Janków, Korzkwy, Kowalew, Kuczów, Lenartowice, Marszew, Pacanowice, Suchorzew, Taczanów i Turowy). W gminie Gołuchów jest ich 14 (Cieśle, Czechel, Czerminek, Gołuchów, Jedlec, Kajew, Karsy, Krzywosądów, Kuchary, Macew, Podborek, Szkudła, Tursko i Wszółów), w gminie Czermmin 7 (Broniszewice, Czermmin, Grab, Łęg, Skrzypnia, Wieczyn i Żegocin) i również 7 w gminie Dobrzyca (Czarnuszka, Fabianów, Dobrzyca, Karmin, Lutynia, Sośnica i Trzebowa). Wiele z nich nigdy nie było badanych pod kątem występującej tam flory i fauny. Najlepiej

poznany pod względem przyrodniczym jest największy park–arboretum w Gołuchowie. Wpływ na to ma jego wielkość i zróżnicowanie środowisk jakie tam występują. Pozostałymi parkami, których przyrodnicze poznanie należy uznać za zadawalające są parki w Dobrzycy, Grabie, Marszewie, Oborach, Pleszewie, Szymanowicach i Taczanowie. Najwięcej wiadomo o występujących tam ptakach, z których najbardziej charakterystycznymi są te związane z dziuplastymi drzewami: puszczyk *Strix aluco*, dzięcioły, kowalik *Sitta europaea*, sikora uboga *Poecille palustris*, muchotówka szara *Muscicapa striata*, szpak *Sturnus vulgaris* i mazurek *Parus montanus*. W parku w Dobrzycy znajduje się ostatnia w powiecie kolonia lęgowa gawrona *Corvus frugilegus*. Wcześniej ptaki te gniazdowały w Pleszewie, Czerminie i Szymanowicach, skąd niestety zostały skutecznie przepłoszone. Najpilniejszym zadaniem jest aktualna inwentaryzacja przyrodnicza parków podworskich w powiecie – szczególnie tych najbardziej nieznanych i zaniedbanych. Następnie należy zastanowić się jak chronić ich najcenniejsze zasoby. [Małyszko & Gajda 2007, Wilżak & Żurawlew 2008, Żurawlew 2012b, P. Żurawlew, dane niepubl.].

► **Glinianki w Kwileniu.** Jeden z najcenniejszych przyrodniczo obszarów gminy Chocz, ze wszechmiar zasługujący na ochronę w ramach użytku ekologicznego. Dawniej była tu kopalnia gliny, obecnie jej wyrobisko wypełnione jest wodą, a dno i brzegi silnie porośnięte różnymi gatunkami roślin – w tym chronionym jaskrem skąpopręcikowym *Ranunculus trichophyllus* i wiązówka bulwkową *Filipendula rubra*. Bardzo bogata jest fauna ważek (31 gatunków), z tak rzadkimi gatunkami jak: lecicha południowa *Orthetrum brunneum*, lecicha mała *O. coerulescens*, szafranka czerwona *Crocothemis erythraea* i szablak południowy *Sympetrum meridionale*. Zanotowano tu również stanowisko bardzo rzadkiego i lokalnie występującego motyla – kraśnika rzęsinowca *Zygaena carniolica* oraz chronionego czerwonończyka nieparka *Lycaena dispar*. Najcenniejszymi gatunkami płazów są traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* i kumak niziny *Bombinia bombinia*. Ptakami, które tu gniazdowały w ostatnich 20 latach są m.in.: łąbądź niemy *Cygnus olor*, kokoszka *Gallinago chloropus*, łyska *Fulica atra*, zimorodek *Alcedo atthis*, brzegówka *Riparia riparia* i remiz *Remiz pendulinus*. Obszar zagrożony przez częste wypalanie i zaśmiecanie. Bardzo negatywną rolę w ekosystemie wodnym odgrywa tu sumik karłowaty *Ameiurus nebulosus*. [Żurawlew et al. 2011a, Żurawlew 2012a, 2013c, P. Żurawlew, dane niepubl.].

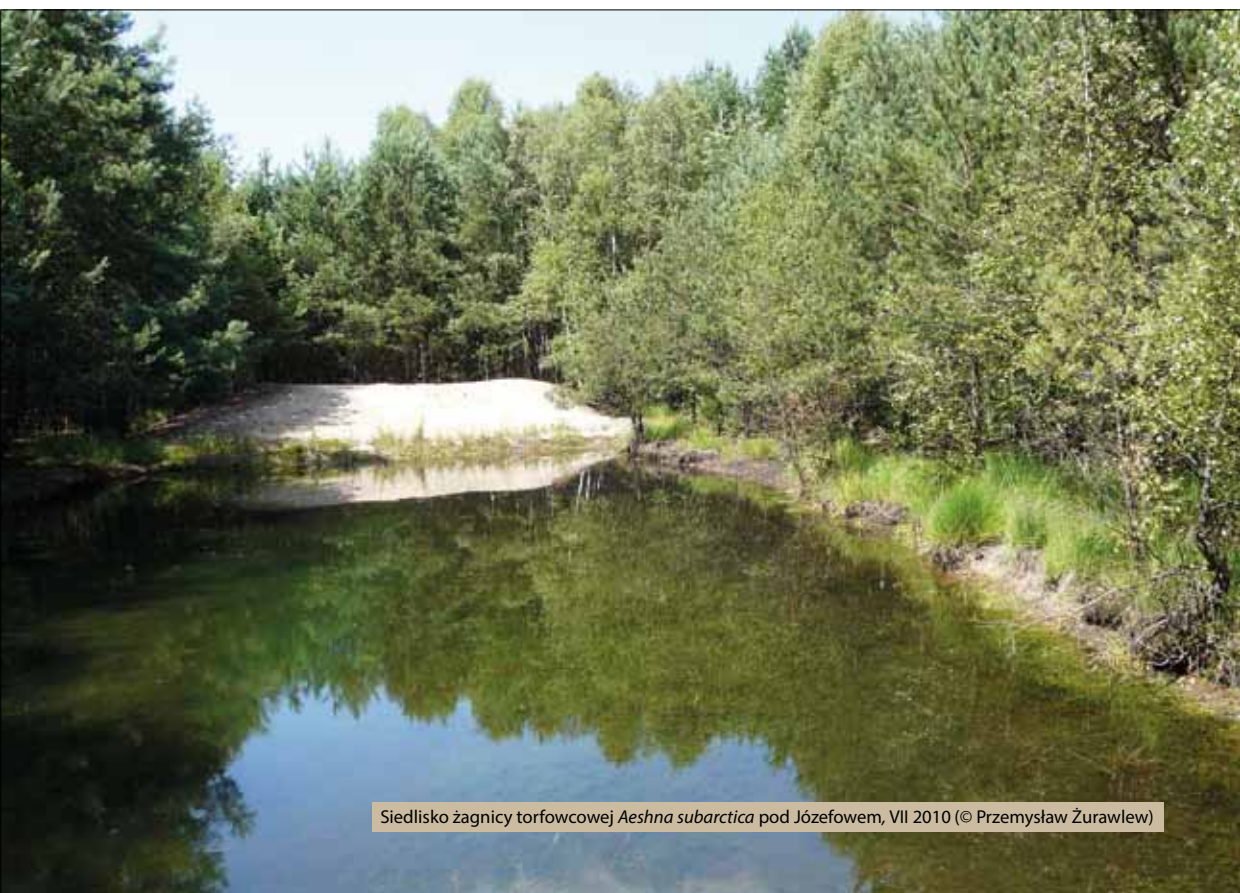

► **Glinianka w Nowej Wsi.** Niezwykle cenny obiekt przyrodniczy znajdujący się w gminie Pleszew, zastępujący za ochronę jako użytek ekologiczny. Brzegi zbiornika obficie porośnięte są trzcinowiskami, a najciekawszą rośliną wodną jaka tu bytuje jest owadożerny pływacz zwyczajny *Utricularia vulgaris*. Występują tu 26 gatunków ważek, w tym husarz ciemny *Anax parthenope*, lecicha białoznaczna *Orthetum albistylum*, szafranka czerwona *Crocothemis erythraea* i szablak południowy *Sympetrum meridionale*, a także trzy interesujące gatunki motyli dziennych: powszelatek brunatek *Erynnis tages*, czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* i modraszek argiades *Cupido argiades*. Z płazów najistotniejsza jest obecność kumaka nizinnego *Bombina bombina*, a z ptaków gniazdowanie perkozka *Tachybaptus ruficollis*. Największym zagrożeniem jest zaśmiecanie i zasypywanie tego miejsca gruzem i ziemią. [Żurawlew & Żurawlew 2010, Żurawlew 2012a, 2013c, P. Żurawlew, dane niepubl.].

► **Miasto Pleszew.** Na terenie Pleszewa znajduje się 5 większych terenów zadrzewionych – Planty (ul. Sportowa), park miejski (ul. Ogrodowa), pozostałości parku podworskiego (ul. Malińska), ogródek jordanowski (ul. Prokopowska) i lasek liściasty (tzw. Boreczek) – przy południowo-zachodnim skraju miasta. Zadrzewienia liczniej występują również na terenie 3 cmentarzy. Ogrody działkowe znajdują przy ul. Wierzbowej, Lipowej, Bałtyckiej, Wrzesińskiej, Armii Poznań, Prokopowskiej i Kaliskiej. W mieście brak większych zbiorników wodnych – niewielkie stawy znajdują się na Plantach i w parku miejskim, przy ul. Lipowej i Koźmińskiej, a niewielkie poźwirowe oczka wodne przy ul. Piaski. Przez południową część miasta przepływa rzeczka Ner, będąca lewym dopływem Proсны. Znajdują się nad nią fragmenty podmokłych łąk z zadrzewieniami, trzcinowiskami i turzycowiskami. Dotychczas najlepiej rozpoznano awifaunę tego miasta – stwierdzając 134 gatunki ptaków w tym 91 było lęgowych. Najważniejszym miejscem dla lęgowych ptaków są Planty – tylko tu występowała turkawka *Streptopelia turtur*, siniak *Columba oenas*, puszczyk *Strix aluco*, dzięcioł zielony *Picus viridis* i dzięcioł średni *Dendrocopos medius*. Liczne prace rewitalizacyjne, które tam przeprowadzono w ostatnich latach (likwidacja podszytu, wycięcie wielu drzew, wykaszanie brzegów stawów), znacznie obniżyły wartość przyrodniczą tego obiektu. Duże walory przyrodnicze zachowały natomiast fragmenty podmokłych łąk z trzcinowiskami i turzycowiskami znajdujące się nad Nerem w częściach zachodniej i wschodniej miasta. Zanotowano tam występowanie chronionych roślin i zwierząt – kukułki szerokolistnej *Dactylorhiza majalis*, czerwończyka nieparka *Lycaena dispar*, kumaka nizinnego *Bomina bombina* i bobra *Castor fiber*. Na terenie cmentarza komunalnego stwierdzono traszkę grzebieniastą *Triturus cristatus*, a na 2 stanowiskach w mieście bardzo rzadkiego motyla – niedźwiedziówkę

włodarkę *Arctia villica*. W Pleszewie występują największe populacje lęgowe w powiecie: gołębia miejskiego *Columba livia* f. *domestica*, jerzyka *Apus apus*, oknówki *Delichon urbicum*, kawki *Corvus monedula* i wróbla *Passer domesticus*. Negatywne skutki – głównie w postaci ograniczania liczby miejsc lęgowych dla wielu ptaków, niosą ze sobą prace termomodernizacyjne na budynkach (drastyczny spadek liczebności jerzyka *Apus apus*), ogławianie drzew (często w okresie lęgowym) skutkujące spadkiem liczby par ptaków gniazdujących na drzewach, rewitalizacje parków i cmentarzy, wycinanie krzewów i drzew, wykaszanie brzegów nad stawami i Nerem, wypalanie traw i trzcinowisk oraz zagospodarowywanie nieużytków. Nowym zagrożeniem jest zakładanie niebezpiecznych dla gołębi miejskich i oknówek – kolczatek na balkonach i poręczach, które skutecznie uniemożliwiają tym ptakom zakładanie gniazd i odpoczynek. [Markiewicz & Żurawlew 1996, Żurawlew & Żurawlew 2010, Żurawlew et al. 2011a, Żurawlew & Markiewicz 2014, P. Żurawlew, P. Kostuj, L. Kostuj, dane niepubl.].

► **Pozostałe.** Wysokie walory przyrodnicze posiadają również inne tereny w powiecie pleszewskim, jednak ich rozpoznanie nie jest obecnie zadowalające. Stosunkowo dobrze rozpoznano bogactwo florystyczne Lasu Podole koło Lutyni i pasów zadrzewień śródpolnych koło Fabianowa. Warto jednak wspomnieć, że na terenie uroczyska Grodzisko znaleziono stanowisko borówki bagiennej *Vaccinium uliginosum* i gniazduje 1 para bociana czarnego *Ciconia nigra*. Na gliniankach w Kowalewie stwierdzono 23 gatunki ważek, a także drugie po Zb. Gołuchowskim stanowisko perkoza dwuczubego *Podiceps cristatus*. W dolinie Neru wykryto rzadką roślinę – przestkę pospolitą *Hippuris vulgaris* oraz jedno z bardzo nielicznych stanowisk brzoźki *Locustella luscinioides*. Na terenie uroczysk Kotlin, Izbiczno, Grab, Nowa Wieś i Żegocin wykazano występowanie odpowiednio 14, 10, 5, 4 i 2 par dzięcioła średniego *Dendrocopos medius*, a na terenie uroczyska Karczemka, jedyne w powiecie stanowisko rzadko spotykanej ważki – przenieli dwuplamej *Epi-theca bimaculata*. Nieoczekiwanie na niewielkim śródpolnym zbiorniku w Nowej Wsi koło Gizatek w VI 2010, stwierdzono rozwój 2 gatunków rzadkich ważek: pałątki południowej *Lestes barbarus* i żagnicy południowej *Aeshna affinis*. Przeglądając się mapie powiatu pleszewskiego z łatwością można dostrzec miejsca, o których tu nie wspomniano, niech to będzie motywacją dla Czytelników do wybierania się w te miejsca, a następnie do dzielenia się swoimi odkryciami. [Żurawlew et al. 2008, Żurawlew & Żurawlew 2010, Żurawlew 2013c, P. Żurawlew, dane niepubl.].

Pogłębione torfowisko pod Garncarskim Kątem, IX 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Torfowisko pod Józefowem, VI 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Torfowisko pod Nową Kaźmierką, VII 2010
(© Przemysław Żurawlew)

Torfowisko pod Nową Kaźmierką, VII 2010
(© Przemysław Żurawlew)

Pogłębione torfowisko pod Orliną Dużą, VII 2010
(© Przemysław Żurawlew)

Torfowisko pod Kolonią Obory, VII 2010
(© Przemysław Żurawlew)

Pło torfowcowe (© Przemysław Żurawlew)

Torfowisko pod Dziewiniem Dużym, VI 2011
(© Przemysław Żurawlew)

Torfowisko pod Białobłotami, VI 2011
(© Przemysław Żurawlew)

Torfowisko pod Białobłotami, VIII 2011
(© Przemysław Żurawlew)

Torfowisko pod Wierzchami, IX 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Staw w Nowej Kaźmierze, VIII 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Dąb w parku–arboretum w Gofuchowie, I 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Buki w gofuchowskim parku–arboretum, VII 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Rzeczka Giszka w Gołuchowie, III 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Łąki nad rzeką Ciemną, V 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Dąb „Jan” w gołuchowskim parku–arboretum, IV 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Stawy w Gołuchowie, XI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Stawy w Gołuchowie, I 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Stawy w Gołuchowie, V 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Prosna w Kwileniu, IV 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Prosna w Kwileniu, I 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Prosna w Kwileniu, V 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Chmiel zwyczajny *Humulus lupulus* (© Przemysław Żurawlew)

Prosna pod Rudą Wieczyńską, V 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Świtezianka dziewica *Calopteryx virgo* (© Przemysław Żurawlew)

Olbrzymia kijanka grzebiuszki ziemnej *Pelobates fuscus*
(© Przemysław Żurawlew)

Prosna pod Żbikami, II 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Proсна w Czolnochowie, VII 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Krajobraz po powodzi, VI 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Pola pod Nową Wsią, IV 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Gniazda oknówek *Delichon urbicum* pod mostem w Nowej Wsi (© Przemysław Żurawlew)

Widok na dolinę Proсны pod Niniewem, IV 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Żwirownia pod Niniewem, VII 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Pola pod Kościelną Wsią, VII 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Starorzecze pod Kucharami, VII 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Żwirownia pod Kucharami, VI 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Zastoisko pod Niniewem, VIII 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Zastoisko pod Niniewem, V 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Zastoisko pod Niniewem, VII 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Kijanki z zastoiska (© Przemysław Żurawlew)

Otoczone polami starorzecze (© Przemysław Żurawlew)

Łąki pod Tomicami, V 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Proсна w Chocz, II 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Rzeczka Grabówka, V 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Rzeczka Grabówka w Robakowie, V 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Łąki pod Żbikami, V 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Dąb w Grodzisku, VII 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Gęsi zbożowe *Anser fabalis* (© Przemysław Żurawlew)

Siewki złote *Pluvialis apricaria* (© Przemysław Żurawlew)

Resztki nadprośniańskich łąg (© Przemysław Żurawlew)

Resztki nadprośniańskich łąg (© Przemysław Żurawlew)

Pomnikowy dąb w Suchorzewie, IV 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Park w Dobrzycy, V 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Glinianki w Kwileniu, VIII 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Glinianki w Kwileniu, VI 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Glinianki w Kwileniu, VI 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Glinianki w Kwileniu, IV 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Sławy w Kwileniu, VI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Glinianka w Nowej Wsi, IV 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Szafranka czerwona *Crocothemis erythraea*
(© Przemysław Żurawlew)

Pleszew – czyżnie przy torowisku, IV 2008
(© Przemysław Żurawlew)

Ślady obecności bobra *Castor fiber* nad Nerem
(© Przemysław Żurawlew)

Most na Nerze w Rokutowie, VII 2014
(© Przemysław Żurawlew)

Pleszew – Ner od strony wiaduktu, V 2014
(© Przemysław Żurawlew)

Pleszew, nieużytek przy ul. Wyspiańskiego, IV 2014
(© Przemysław Żurawlew)

Pleszew, zwirownia koło cmentarza komunalnego, VIII 2011
(© Przemysław Żurawlew)

Pleszew – staw w Plantach, VII 2007
(© Przemysław Żurawlew)

Panorama Pleszewa od strony Plant, I 2009
(© Przemysław Żurawlew)

Budynki w Pleszewie są ważnym miejscem gniazdowania ptaków
(© Przemysław Żurawlew)

Wróbel *Passer domesticus* i gołąb miejski *Columba livia f. domestica* szczególnie chętnie gniazdują na budynkach
(© Przemysław Żurawlew)

Dolina Neru koło Zielonej Łąki, V 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Dolina Neru koło Zielonej Łąki, IV 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Dolina Neru koło Zielonej Łąki, IV 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Dolina Neru koto Zielonej Łąki, V 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Młodnik sosnowy koto Zielonej Łąki, VIII 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Staw nad Nerem pod Zieloną Łąką, IV 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Ner pod Brzeziem, V 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Ner pod Brzeziem, V 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Ner pod Brzeziem, V 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Koryto Neru pod Brzeziem, V 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Staw w Nowym Świecie, IV 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Piaskownia w Kowalewie, IV 2008
(© Przemysław Żurawlew)

Pola pod Baranówkiem, VII 2014
(© Przemysław Żurawlew)

Pola pomiędzy Pleszewem a Marszewem, V 2014
(© Przemysław Żurawlew)

Pola pod Dobrzycą, VII 2014
(© Przemysław Żurawlew)

Pola pod Skrzypnią, VI 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Pola pod Skrzypnią, VI 2014 (© Przemysław Żurawlew);

Piaskowania w Turowach, VI 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Bujanka *Bombus* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Żwirownia w Tursku, VI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Żwirownia w Tursku, VI 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Norki brzegówek *Riparia riparia* (© Przemysław Żurawlew)

Staw w Kuczkanie, VII 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Oczko łąkowe w Strzyżewie, VII 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Staw we Wszolowie, VI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Stawy w Taczanowie, IV 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Stawy w Taczanowie, VI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Bagno w Cieślach, VI 2010 (© Przemysław Żurawlew)

Łąki pod Józefowem, III 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Uroczysko Karczemka, III 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Wrzosowisko na uroczysku Karczemka, VIII 2012 (© Przemysław Żurawlew)

Staw na terenie uroczyska Karczemka, VIII 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Miedziopierś metaliczna *Somatochlora metallica*
(© Przemysław Żurawlew)

Bór sosnowy pod Grodziskiem, IV 2008
(© Przemysław Żurawlew)

Oblaczka granatka *Amata phegea* niekiedy można spotkać
w zupełnie nietypowych miejscach (© Przemysław Żurawlew)

Młodnik sosnowy pod Nowolipskiem, VIII 2011
(© Przemysław Żurawlew)

Młodnik sosnowy w Tomicach, VIII 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Rzeka Lutynia pod Lutynią, IV 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Ols nad Lutynią, IV 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Rzeka Lutynia w Lutyni, VII 2014
(© Przemysław Żurawlew)

Śródpolny zbiornik pod Nową Wsią (gmina Gizałki), VI 2010
(© Przemysław Żurawlew)

Pałątka południowa *Lestes barbarus* (© Przemysław Żurawlew)

Żagnica południowa *Aeshna affinis* (© Przemysław Żurawlew)

Zbiornik w Broniszewicach na Garbaczu, V 2011
(© Przemysław Żurawlew)

Poranna rosa (© Danuta Żurawlew)

NIEZWYKŁA PRZYRODA POWIATU PLESZEWSKIEGO

Rośliny naczyniowe & Grzyby

Grzybień białe *Nymphaea alba* (© Przemysław Żurawlew)

Rośliny naczyniowe (Tracheophyta)

Widłak goździsty *Lycopodium clavatum* (© Przemysław Żurawlew)

Widłaczek torfowy *Lycopodiella inundata* (© Przemysław Żurawlew)

Skrzyp bagienny *Equisetum fluviatile* (© Przemysław Żurawlew)

Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare* (© Przemysław Żurawlew)

W Polsce wykazano około 3000 gatunków roślin naczyniowych, z czego około 2500 to gatunki rodzime. Na terenie powiatu pleszewskiego zanotowano występowanie około 1000 gatunków (Czarna 2009). Dokładne badania florystyczne przeprowadzono na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Ciemnej” (Borysiak et al. 1989), a w szczególności w gołuchowskim parku-arboretum (Król 1965, 1968, 1978, Czarna 2007), w Lesie Taczanowskim (Brzeg et al. 1995, Czarna 1999, 2002) i na cmentarzu ewangelickim w Koźmińcu (Czarna 2001). Ponadto w literaturze można znaleźć sporo danych o stanowiskach rzadkich i chronionych gatunków (np. Goetz 1932, Tumm 1933, Wodiczko 1933, Gawarecki 1935, Krawiec 1937, Wodiczko et al. 1938, Żurawlew & Żurawlew 2010). Poniżej scharakteryzowano występujące w powiecie rośliny naczyniowe.

► **Widłakowe (Lycopodiopsida).** W Polsce występuje 9 gatunków tych roślin. Na terenie powiatu zanotowano 2 gatunki z rodziny widłakowatych (Lycopodiaceae): krytycznie zagrożonego wyginięciem w Wielkopolsce widłaczka torfowego *Lycopodiella inundata* i widłaka goździstego *Lycopodium clavatum*. Pierwszy z gatunków został wykryty w lasach pod Józefowem (2 stanowiska), a drugi pod Gołuchowem, Starą Kaźmierką i Piłą (4 stanowiska).

► **Skrzypowe (Equisetopida).** Spośród 9 gatunków notowanych w naszym kraju, w powiecie stwierdzono 6 gatunków: skrzyp leśny *Equisetum sylvaticum*, skrzyp łąkowy *E. pratense*, skrzyp polny *E. arvense*, skrzyp bagienny *E. fluviatile*, skrzyp błotny *E. palustre* i skrzyp zimowy *E. hyemale*.

► **Psylotowe (Psilotopsida).** Należy tu rodzina nasłężałowatych (Ophioglossaceae) do której należy 8 krajowych gatunków. W powiecie pleszewskim wykazano w Lesie Taczanowskim podejrzona marunowego *Botrychium matricariifolium*, który długi czas był uznawany za gatunek wymarły w Wielkopolsce.

► **Paprociove (Polypodiopsida).** Na 48 krajowych gatunków, w powiecie wykryto 11 gatunków należących do paprotkowców (Polypodiales), były to: orlica pospolita *Pteridium aquilinum*, zachylnik błotny *Thelypteris palustris*, zanokcica skalna *Asplenium trichomanes*, wietlica samicza *Athyrium filix-femina*, nerecznica samcza *Dryopteris filix-mas*, nerecznica mocna *D. affinis*, nerecznica krótkoostna *D. carthusiana*, nerecznica szerokolistna *Dryopteris dilatata*, cienistka trójkątna *Gymnocarpium dryopteris* i paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*. Kolejny gatunek, którym jest pióropusznik strusi *Matteuccia struthiopteris*, spotykany jest na synantropijnych stanowiskach.

► **Szpilkowe (Pinopsida).** Do tych roślin nagonasiennych należą powszechnie znane gatunki: sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, świerk pospolity *Picea abies*, jodła pospolita *Abies alba*, modrzew europejski *Larix decidua*, sosna wejmutka *Pinus strobus*, cis pospolity *Taxus baccata* i jedlica zielona *Pseudotsuga menziesii*. Szereg kolejnych gatunków (obcego pochodzenia) spotyka się w parkach i ogrodach, np. świerk kłujący *Picea pungens*, żywotniki *Thuja* spp. i jałowce *Juniperus* spp.

► **Grzybienowce (Nymphaeales).** Na naturalnych stanowiskach spotyka się dwa gatunki: grzybienie białe *Nymphaea alba* i grzęzła żółtego *Nuphar lutea*. Pierwszy występuje na torfowiskach, a drugi na starorzeczach, stawach i wolno płynących rzeczkach.

► **Pieprzowce (Piperales).** Na terenie powiatu stwierdzono 2 gatunki z rodziny kokornakowatych (Aristolochiaceae): chronionego kopytnika pospolitego *Asarum europaeum* (Las Taczanowski, Gołuchów) i kokornaka powojowatego *Aristolochia clematitis* (Gołuchów).

► **Rogatkowce (Ceratophyllales).** Należy tu rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum*, który w wielu stawach zarasta duże powierzchnie, wypierając inne rośliny wodne.

► **Jaskrowce (Ranunculales).** Do rodziny makowatych (Papaveraceae) należy w powiecie 7 gatunków, w tym powszechnie znane: mak polny *Papavera rhoeas*, dymnka pospolita *Fumaria officinalis* i glistnik jaskółcze ziele *Chelidonium majus*. Rodzinę berberysowatych (Berberidaceae) reprezentują berberys zwyczajny *Berberis vulgaris* i pochodząca z Ameryki Północnej mahonia pospolita *Mahonia aquifolium*. Do licznej w gatunki rodziny jaskrowatych (Ranunculaceae) zaliczane są znane z pojedynczych stanowisk: pełnik europejski *Trollius europaeus* (Taczanów), rutewka orlikolistna *Thalictrum aquilegifolium* (Las Taczanowski), rutewka mniejsza *T. minus* (Las Taczanowski) i znana z 2 stanowisk zdrojówka rutewkowata *Isopyrum thalictroides* (Lutynia, Las Taczanowski). Często notowane są: kniec błotna *Caltha palustris*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, zawilec żółty *A. ranunculoides* i przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*. Należy tu też 15 gatunków z rodzaju *Ranunculus*, w tym rzadko spotykane: jaskier kaszubski *Ranunculus cassubicus* (Las Taczanowski) i jaskier skąpopręcikowy *R. trichophyllus* (Kwileń).

► **Skalnicowce (Saxifragales).** W powiecie stwierdzono trzy gatunki z rodziny gruboszowatych (Crassulaceae) i dwa gatunki z rodziny agrestowatych (Grossulariaceae), natomiast z rodziny skalnicowatych (Saxifragaceae): śledzienicę skrętolistną *Chrysosplenium alternifolium* i skalnicę ziarenkowaną *Saxifraga granulata*.

► **Winoroślowce (Vitales).** Nierzadko spotykana jest jedynie trzmielina pospolita *Euonymus europaea* z rodziny dławiszowatych (Celastraceae).

► **Malpigiowce (Malpighiales).** Do rodziny fiołkowatych (Violaceae) należy w naszym kraju 25 gatunków, z czego w powiecie zanotowano występowanie 10 gatunków. Najrzadszymi gatunkami są fiołek nibypsi *Viola montana* i fiołek mokradłowy *V. stagnina* znane z Lasu Taczanowskiego oraz fiołek przedziwny *V. mirabilis* znaleziony w Lesie Taczanow-

Nerecznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana*
(© Przemysław Żurawlew)

Grzybień białe *Nymphaea alba* (© Przemysław Żurawlew)

Grzałeł żółty *Nuphar lutea* (© Paweł Kostuj)

Mak polny *Papavera rhoeas* (© Leszek Kostuj)

Mak piaskowy *Papaver argemone* (© Przemysław Żurawlew)

Pętnik europejski *Trollius europaeus* (© Przemysław Żurawlew)

Knieć błotna *Caltha palustris* (© Przemysław Żurawlew)

skim i w Gołuchowie. Z rodziny wierzbowatych (Salicaceae) stwierdzono takie gatunki jak: wierzba biała *Salix alba*, wierzba iwa *S. caprea*, wierzba krucha *S. fragilis*, wierzba purpurowa *S. purpurea*, wierzba szara *S. cinerea*, wierzba uszata *S. aurita*, wierzba wiciowa *S. viminalis*, topola biała *Populus alba*, topola osika *P. tremula* i topola czarna *P. nigra*. Warto wspomnieć, iż pod Taczanowem występuje duża plantacja wierzby amerykańskiej *Salix eriocephala*, którą wykorzystuje się w wilkinarstwie. Z rodziny dziurawcowatych (Hypericaceae) wykazano 4 gatunki, w tym rzadkiego dziurawca rozestanego *Hypericum humifusum* (Las Taczanowski) i dziurawca skąpolistnego *H. montanum* (Gołuchów). Z rodziny wilczomleczowatych (Euphorbiaceae) napotkano 2 gatunki: wilczomlecz obrótnego *Euphorbia helioscopia* i wilczomlecz sosnkę *E. cyparissias*.

► **Szczawikowce (Oxalidales).** W powiecie stwierdzono 3 gatunki: szczawika różkowatego *Oxalis corniculata*, szczawika zajęczego *O. acetosella* i szczawika żółtego *O. fontana*.

► **Bobowce (Fabales).** Z rodziny bobowatych (Fabaceae) stwierdzono w powiecie 41 gatunków, w tym 11 gatunków wyki *Vicia*, 9 gatunków koniczyny *Trifolium*, 6 gatunków groszku *Lathyrus*, 3 gatunki lucerny *Medicago* oraz cieciorkę psstrą *Coronilla varia*, janowca barwierskiego *Genista tinctoria*, komonicę błotną *Lotus uliginosus*, komonicę zwyczajną *L. corniculatus*, tubin trwały *Lupinus polyphylus*, nostryka białego *Melilotus alba*, przelotą pospolitego *Anthyllis vulneraria*, robinie akacjową *Robinia pseudo-acacia*, traganką szerokolistnego *Astragalus glycyphyllos*, wilżynę bezbronną *Ononis arvensis* i wilżynę ciernistą *O. spinosa*. Najrzadziej spotykanymi gatunkami są: sparceta siewna *Onobrychis viciifolia* (Gołuchów), wyka psstra *Vicia dasycarpa* (Taczanów) i wyka długożagielkowa *Vicia tenuifolia* (Dobrzyca). Krzyżownicowate (Polygalaceae) reprezentują 2 gatunki: krzyżownica ostroskrzydłkowa *Polygala oxyptera* i znaleziona tylko w Gołuchowie – krzyżownica zwyczajna *P. vulgaris*.

► **Różowce (Rosales).** Z rodziny różowatych (Rosaceae) zanotowano 58 gatunków. Z rodzaju *Rubus* stwierdzono 16 gatunków, w tym tak rzadkie gatunki jak: jeżyna wcinanolistna *Rubus laciniatus* (Lutynia, Las Taczanowski), jeżyna prostokwiatostanowa *Rubus orthostachys* (Dobrzyca, Las Taczanowski), jeżyna Bellardiego *Rubus pedemontanus*

Zawilec gajowy *Anemone nemorosa* (© Danuta Żurawlew)

(Las Taczanowski), jeżyna poznańska *Rubus posnaniensis* (Las Taczanowski), jeżyna Schleichera *Rubus schleicheri* (Las Taczanowski) i jeżyna malinowa *Rubus x pseudidaeus* (Zielona Łąka). Z 6 gatunków róż *Rosa* najrzadsza, bo zanotowana tylko na jednym stanowisku w Koźmińcu, była róża węgierska *Rosa zalana*, natomiast z 8 gatunków pięciorników *Potentilla* tylko na kilku stanowiskach odnotowano pięciornika rozścielonego *Potentilla anglica* i pięciornika norweskiego *P. norvegica*. Do najbardziej rozpowszechnionych gatunków z tej rodziny należą: głóg jednoszyjkowy *Crataegus monogyna*, czeremcha amerykańska *Padus serotina*, czeremcha zwyczajna *P. avium*, śliwa tarnina *Prunus spinosa*, grusza pospolita *Pyrus communis* i jarzab pospolity *Sorbus aucuparia*. Warto wspomnieć również o rzadkim jarzabie brekinii *Sorbus torminalis*, którego stanowiska znane są z Lasu Taczanowskiego i okolic Turska. Znacznie mniej gatunków należy do pozostałych rodzin różowców: do szakłakowatych (Rhamnaceae) zaliczane są kruszyna pospolita *Frangula alnus* i szakłak pospolity *Rhamnus cathartica*, do oliwnikowatych (Elaeagnaceae) – rokitnik zwyczajny *Hippophaë rhamnoides*, do wiązowatych (Ulmaceae) – wiąz polny *Ulmus minor* i wiąz szypułkowy *U. laevis*, do konopiowatych (Cannabaceae) – chmiel zwyczajny *Humulus lupulus* i konopie siewne *Cannabis sativa*, do morwowatych (Moraceae) – morwa biała *Morus alba*, a do pokrzywowatych *Urticaceae* – pokrzywa żegawka *Urtica urens* i pokrzywa zwyczajna *U. dioica*.

► **Dyniowce (Cucurbitales).** Do dyniowatych (Cucurbitaceae) należą dwa obce i silnie ekspansywne gatunki: przestęp biały *Bryonia alba* i kolczurka klapowana *Echinocystis lobata*. Szczególnie ten drugi gatunek niczym białym całunem, przykrywa latem wszystkie inne rośliny nad rzekami i rowami.

► **Bukowce (Fagales).** Należą tu trzy rodziny drzew: bukowe (Fagaceae), orzechowate (Juglandaceae) i brzozowate (Betulaceae), z powszechnie znanymi gatunkami takimi jak: buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, dęby *Quercus* spp., orzech włoski *Juglans regia*, brzozy *Betula* spp., olsze *Alnus* spp., grab pospolity *Carpinus betulus* i leszczyna pospolita *Corylus avellana*.

► **Bodziszkowce (Geraniales).** Do rodziny bodziszkowatych (Geraniaceae) należy na terenie powiatu pleszewskiego: 6 gatunków bodziszek *Geranium* i iglica pospolita *Erodium cicutarium*.

► **Mirtowce (Myrtales).** Należy tu rodzina wiesiołkowatych (Onagraceae) z czartawą pospolitą *Circaea lutetiana*, wiesiołkiem dwuletnim *Oenothera biennis*, wierzbowką kiprzycą *Chamaenerion angustifolium* i 6 gatunkami wierzbownic *Epilobium*, z których najciekawsza jest wierzbownica górską *Epilobium montanum* wykazana w Lesie Taczanowskim. Natomiast do rodziny krwawnicowatych (Lythraceae) zaliczane są – krwawnica pospolita *Lythrum salicaria* i bebbeł błotny *Peplis portula*.

► **Mydleńcowce (Sapindales).** Mydleńcowate (Sapindaceae) reprezentują rodzime gatunki: klon polny *Acer campestre*, klon zwyczajny *A. platanooides* i klon jawor *A. pseudoplatanus*, pochodzące z Ameryki Północnej – klon jesionolistny *A. negundo* i klon srebrzysty *A. saccharinum*, a także pochodzący z Półwyspu Bałkańskiego kasztanowiec zwyczajny *Aesculus hippocastanum*. Północnoamerykańskie pochodzenie ma również, często sadzony przy domach sumak odurzający *Rhus typhina* z rodziny nanerczowatych (Anacardiaceae).

Włosienicznik wodny *Batrachium aquatile*
(© Przemysław Żurawlew)

Jaskier skąpopięrcikowy *Ranunculus trichophyllus*
(© Przemysław Żurawlew)

Jaskier rozłogowy *Ranaunculus repens* (© Przemysław Żurawlew)

Ziarnoplán wiosenny *Ficaria verna* (© Paweł Kostuj)

Sledziennica skrętołista *Chrysosplenium alternifolium*
(© Przemysław Żurawlew)

Skalnica ziarenkowata *Saxifraga granulata*
(© Przemysław Żurawlew)

Fiołek polny *Viola arvensis* (© Przemysław Żurawlew)

Fiołek psi *Viola canina* (© Przemysław Żurawlew)

► **Ślázowce (Malvales)**. Na dwóch stanowiskach w Lesie Taczanowskim występuje rzadki w zachodniej Polsce wawrzynek wilczczyko *Daphne mezereum* z rodziny wawrzynkowatych (Thymelaeaceae). Do rodziny ślázowatych (Malvaceae) zaliczane są lipy: drobnolistna *Tilia cordata* i szerokolistna *T. platyphyllos* oraz 4 gatunki ślázów *Malva*, z rzadkim, bo wykrytym na jednym stanowisku na przydrożu w Lesie Taczanowskim – ślázem piżmowym *Malva moschata*.

► **Kapustowce (Brassicales)**. Stwierdzono na terenie powiatu 19 gatunków z rodziny kapustowatych (Brassicaceae). Najpospolitszymi gatunkami są: tasznik pospolity *Capsella bursa-pastoris*, rzeżucha łąkowa *Cardamine pratensis*, tobołki polne *Thlaspi arvense*, wieczornik damski *Hesperis matronalis* i rzodkiewnik pospolity *Arabidopsis thaliana*. Najrzadszymi gatunkami były: dawniej notowana w Gołuchowie rzeżucha włochata *Cardamine hirsuta* i zanotowany pod Bronowem stulisz nadwożański *Sisymbrium wolgensis*.

► **Sandałowce (Santalales)**. Jedynym przedstawicielem rodziny sandałowcowatych (Santalaceae) w powiecie jest jemiola pospolita *Viscum album*, będąca półpasożytem, który sam syntezuje substancje odżywcze, natomiast wodę i sole mineralne pobiera od drzewa-żywiciela.

► **Śródłoźne (Caryophyllales)**. Do rodziny owadożernych roślin, jakimi są rosiczkowate (Droseraceae), należą w Polsce 3 gatunki, z których tylko rosiczkę okrągłolistną *Drosera rotundifolia* można spotkać w powiecie pleszewskim. Dotychczas zanotowano ją na torfowiskach w Lesie Taczanowskim (1 stanowisko) i pośród lasów Równiny Rychwalskiej (10 stanowisk). Z rodziny otownicowatych (Plumbaginaceae) występuje zawciąg pospolity *Armeria maritima*, a z rdestowatych (Polygonaceae) – 19 gatunków, w tym 7 gatunków rdestu *Polygonum* i 8 gatunków szczawiu *Rumex*, z rzadko spotykanym szczawiem omszonym *Rumex confertus*, którego wykazano tylko przy torowisku w Taczanowie. Z Azji pochodzą dwa zadomowione już u nas gatunki rdestowców: ostrokończysty *Reynoutria japonica* i sachaliński *R. sachalinensis*, oba traktowane są jako niepożądane w środowisku naturalnym, bowiem wypierają rodzime gatunki roślin. Komosowate (Chenopodiaceae) reprezentują 3 gatunki komosy *Chenopodium* i łoboda rozłożysta *Atriplex patula*, natomiast szarłatowate (Amaranthaceae) – szarłat siny *Amaranthus lividus* i szarłat szorstki *A. retroflexus*. Z rodziny goździkowatych (Caryophyllaceae) wykazano 21 gatunków, w tym 6 gatunków gwiazdnicy *Stellaria*, 4 gatunki rogownicy *Cerastium* oraz inne rozpowszechnione gatunki, takie jak: fioletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*, kąkol polny *Agrostemma githago*, lepnica biała *Silene latifolia*, mydlnica lekarska *Saponaria officinalis* i goździk kropkowany *Dianthus deltoides*.

► **Wrzosowce (Ericales)**. Z niecierpkowatych (Balsaminaceae) występują trzy gatunki niecierpków: drobnokwiatowy *Impatiens parviflora*, gruczołowaty *I. glandulifera* i pospolity *Impatiens noli-tangere*. Rodzinę pierwiosnkowatych (Primulaceae) reprezentują: okrężnica bagienna *Hottonia palustris*, pierwiosnek lekarski *Primula veris*, kurzyśląd polny *Anagallis arvensis*, 4 gatunki tojeści *Lysimachia*, z rzadką tojeścią kropkowaną *Lysimachia punctata* (notowaną w Gołuchowie) i siódmaczek leśny *Trientalis europaea*. Bardzo interesującą rodziną są wrzosowate (Ericaceae), z których pospolitymi gatunkami są: wrzos *Calluna vulgaris*, borówka brusznica *Vaccinium vitis-idaea* i borówka czarna

Vaccinium myrtillus. Znacznie rzadziej można w powiecie spotkać korzeniówkę pospolitą *Monotropa hypopitys* (2 stanowiska), gruszynek jednostronną *Orthilia secunda* (2 stanowiska), modrzewnicę zwyczajną *Andromeda polifolia*, bagno zwyczajne *Ledum palustre* (3 stanowiska), borówkę bagienną *Vaccinium uliginosum* (4 stanowiska) i żurawinę błotną *Oxycoccus palustris* (4 stanowiska). Niestety nie do czekało się naszych czasów stanowisko wrzośca bagiennego *Erica tetralix*, funkcjonujące jeszcze w latach 1930. w Lesie Taczanowskim. Do ogórecznikowatych (Boraginaceae) należą 14 gatunków: farbownik lekarski *Anchusa officinalis*, lepczyca rozestana *Asperugo procumbens*, ostrzeń pospolity *Cynoglossum officinale*, żmijowiec zwyczajny *Echium vulgare*, 7 gatunków niezapominajek *Myosotis*, miódunka ćma *Pulmonaria obscura*, miódunka plamista *P. officinalis* i żywokost lekarski *Symphytum officinale*.

► **Goryczkowce (Gentianales)**. Z rodziny marzanowatych (Rubiaceae) stwierdzono 7 gatunków z rodzaju przytulia *Galium*, barwinka pospolitego *Vinca minor* z rodziny toinowatych (Apocynaceae) oraz znane z nielicznych stanowisk: centurię nadobną *Centaureum pulchellum* i centurię pospolitą *C. erythraea* z rodziny goryczkowatych (Gentianaceae).

► **Jasnotowce (Lamiales)**. Do rodziny oliwkowatych (Oleaceae) należą 4 gatunki: jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* oraz zadomowione już gatunki obcego pochodzenia: jesion pensylwański *F. pennsylvanica*, ligustr pospolity *Ligustrum vulgare* i lilak pospolity *Syringa vulgaris*. Z rodziny babkowatych (Plantaginaceae) wykazano 22 gatunki, z czego aż 12 gatunków przetaczników *Veronica* i 4 gatunki babek *Plantago*. Pozostałymi gatunkami są: cymbalaria bluszczokowata *Cymbalaria muralis*, Inica pospolita *Linaria vulgaris*, rzęśl wiosenna *Callitriche verna*, przętka pospolita *Hippuris vulgaris* (znana z 1 stanowiska), naparstnica purpurowa *Digitalis purpurea* i naparstnica zwyczajna *D. grandiflora*. Trędownikowate (Scrophulariaceae) reprezentuje trędownik skrzydlaty *Scrophularia umbrosa* i 3 gatunki dziewanny *Verbascum*, natomiast jasnotowate (Lamiaceae) – 24 gatunki, w tym 4 gatunki jasnoty *Lamium*, po 2 gatunki: macierzanki *Thymus*, poziewnika *Galeopsis*, czyśćca *Stachys*, dąbrówki *Ajuga*, mięty *Mentha*, a także bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, głowienka pospolita *Prunella vulgaris*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus*, klinopodium pospolite *Clinopodium vulgare*, lebiodka pospolita *Origanum vulgare*, mierznicza czarna *Ballota nigra*, serdecznik pospolity *Leonurus cardiaca* i tarczycza pospolita *Scutellaria galericulata*. Pięć gatunków napotkano z rodziny zarazowatych (Orobanchaceae): świetlika wyprężonego *Euphrasia stricte*, pszeńca gajowego *Melampyrum nemorosum*, pszeńca zwyczajnego *M. pratense*, szeleżnika większego *Rhinanthus serotinus* i znanego tylko z dwóch stanowisk tuskiewnika różowego *Lathraea squamaria*. Pływaczowate (Lentibulariaceae) są interesującą rodziną wodnych mięsożernych roślin, z których w gliniance w Nowej Wsi (gm. Pleszew) stwierdzono pływaczka zwyczajnego *Utricularia vulgaris*.

► **Psiankowce (Solanales)**. Cztery gatunki należą do powojowatych (Convolvulaceae) – kielisznik zaroślowy *Calystegia sepium*, powój polny *Convolvulus arvensis* i rzadkie kianiaki: pospolita *Cuscuta europaea* i macierzankowa *C. epithymum*, natomiast trzy gatunki zaliczane są do psiankowatych (Solanaceae): lulek czarny *Hyoscyamus niger*,

Fiołek leśny *Viola sylvestris* (© Paweł Kostuj)

Wierzba uszata *Salix aurita* (© Przemysław Żurawlew)

Wilczomlec sosnka *Euphorbia cyparissias* (© Przemysław Żurawlew)

Szczawik różkowy *Oxalis corniculata* (© Przemysław Żurawlew)

Szczawik zajęczy *Oxalis acetosella* (© Paweł Kostuj)

Koniczyna białoróżowa *Trifolium hybridum*
(© Przemysław Żurawlew)

Koniczyna łąkowa *Trifolium pratense* (© Przemysław Żurawlew)

Komonica zwyczajna *Lotus corniculatus* (© Paweł Kostuj)

psianka czarna *Solanum nigrum* i psianka stokogórz *S. dulcamara*.

► **Astrowce (Asterales)**. Do dzwonicowatych (Campanulaceae) należy 6 gatunków dzwonek *Campanula*, jasioniec piaskowy *Jasione montana* i zerwa kłosowa *Phyteuma spicatum*, a do bobrkowatych (Menyanthaceae) – bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, którego występowanie w powiecie zanotowano na 2 stanowiskach. Z astrowatych (Asteraceae) stwierdzono 84 gatunki, najwięcej było jastrzębców *Hieracium* (10 gatunków), z bardzo rzadkimi – zanotowanymi w Lesie Taczanowskim: jastrzębcem ślimakowatym *H. cochleatum*, jastrzębcem łąkowym *H. caespitosum*, jastrzębcem laurowym *H. laurinum* i jastrzębcem pruskim *H. prussicum*. Z rodzaju starców *Senecio* wykryto 6 gatunków, przy czym najrzadszy był starzec Fuchsa *S. ovatus*. Pozostałymi gatunkami były: ostrożeń *Cirsium* (4 gatunki), pępowy *Crepis* (4 gatunki), chabry *Centaurea* (4 gatunki), mlecze *Sonchus* (3 gatunki), omamy *Inula* (3 gatunki), uczepy *Bidens* (3 gatunki), bylice *Artemisia* (2 gatunki), brodawniki *Leontodon* (2 gatunki), wrotczyce *Tanacetum* (2 gatunki), szaroty *Gnaphalium* (2 gatunki) i inne. Pozostałymi często spotykanymi gatunkami z tej grupy roślin były: cykorja podróżnik *Cichorium intybus*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium*, kozibród łąkowy *Tragopogon pratensis*, krwawnik pospolity *Achillea millefolium*, łopian pajęczynowaty *Arctium tomentosum*, mniszek pospolity *Taraxacum officinale*, podbiał pospolity *Tussilago farfara*, stokrotka pospolita *Bellis perennis*, żółtlica drobnokwiatowa *Galinsoga parviflora* i rumian polny *Anthemis arvensis*. Najrzadziej występowały: krwawnik pannoński *A. pannonica* i lepiężnik kutnerowaty *Petasites spurius* (oba w Gotuchowie). Do zdomowionych gatunków obcego pochodzenia należą: nawłoc kanadyjska *Solidago canadensis*, ostropest plamisty *Silybum marianum* i rudbekia naga *Rudbeckia laciniata*.

► **Selerowce (Apiales)**. Do araliowatych (Araliaceae) należy częsta na torfowiskach wąkrota zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris* i znany z parków podworskich bluszcz pospolity *Hedera helix*. Z rodziny selerowatych (Apiaceae) spotkać można 20 gatunków, w tym rzadko notowanego żankiela zwyczajnego *Sanicula europaea* i pospolite: podagrycznika pospolitego *Aegopodium podagraria*, kminek zwyczajny *Carum carvi*, dzięgiel leśną *Angelica silvestris*, trybułę leśną *Anthriscus sylvestris* czy pasternaka zwyczajnego *Pastinaca sativa*.

► **Szczeciowce (Dipsacales)**. Gatunkami należącymi do piżmaczkowatych (Adoxaceae) są: kalina koralowa *Viburnum opulus*, piżmaczek wiosenny *Adoxa moschatellina*, bez czarna *Sambucus nigra* i bez koralowy *S. racemosa*. Z przewiertniowatych (Caprifoliaceae) występują śnieguliczka biała *Symphoricarpos albus* i wiciokrzew pospolity *Lonicera xylosteum*, ze szczeciowatych (Dipsacaceae) – świerzbica polna *Knautia arvensis*, a z kozłkowatych (Valerianaceae) – kozłek lekarski *Valeriana officinalis*.

► **Tatarakowce (Acorales)**. Należy tu tatarak zwyczajny *Acorus calamus* z rodziny tatarakowatych (Acoraceae), natomiast z rodziny żabińcowatych (Alismatales): rzęsa drobna *Lemna minor*, rzęsa trójrowkowa *L. tribula*, spirodela wielokorzeniowa *Spirodela polyrrhiza* i znana z 4 stanowisk czermień błotna *Calla palustris*. Do żabiściekowatych (Hydrocharitaceae) należą żabiściek pływający *Hydrocharis morsus-ranae* i pochodząca z Ameryki Północnej, trudna

do zwalczenia moczarka kanadyjska *Elodea canadensis*. Tylko łączń baldaszkowaty *Butomus umbellatus* należy do łączniowatych (Butomaceae), z kolei 5 gatunków rdestnic *Potamogeton* zalicza się do rodziny rdestnicowatych (Potamogetonaceae). Z rodziny zabiernicowatych (Alismataceae) spotykane są: strzałka wodna *Sagittaria sagittifolia*, żabieniec babka wodna *Alisma plantago-aquatica* i żabieniec lancetowaty *A. lanceolatum*.

► **Liliowce (Liliales)**. Należący do melantkowatych (Melanthiaceae) czworolist pospolity *Paris quadrifolia* znany jest z kilku stanowisk w powiecie. Do liliowatych (Liliaceae) zaliczana jest bardzo rzadka lilia złotogłów *Lilium marginatum* (obecnie Las Taczanowski i Lutynia) oraz częściej spotykane: ziołc żółta *Gagea lutea*, ziołc mała *G. minima* i ziołc łąkowa *G. pratensis*.

► **Szparagowce (Asparagales)**. Należy tu rodzina storczykowatych (Orchidaceae), licząca w Polsce 50 gatunków, z których wszystkie są objęte ochroną gatunkową. Na terenie powiatu zanotowano dotychczas występowanie 6 gatunków. Najczęściej spotykana jest kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, którą w ostatnich latach znaleziono na 4 stanowiskach (do 1985 znano jeszcze 2 inne stanowiska). Kukulkę plamistą *Dactylorhiza maculata* podawano z Lasu Taczanowskiego, a dawniej jeszcze z 2 innych miejsc. Kruszczyka szerokolistnego *Epipactis helleborine* stwierdzono w Lesie Taczanowskim i pod Gołuchowem, a gnieźnika leśnego *Neottia nidus-avis* pod Lutynią i Gołuchowem. Tylko w Lesie Taczanowskim zanotowano kukulkę Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii* i podkolana białego *Platanthera biforia*. Rodzinę kosaćcowatych (Iridaceae) w powiecie reprezentuje często spotykany kosaciec żółty *Iris pseudacorus* i podawane ostatnio tylko z Lasu Taczanowskiego: mieczyk dachówkowy *Gladiolus imbricatus* i kosaciec syberyjski *I. sibirica*. Z rodziny amarylkowatych (Amaryllidaceae) występuje śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*, czosnek wężowy *Allium scorodoprasum*, czosnek winnicowy *A. vineale*, czosnek zielonawy *Allium oleraceum* i wyjątkowo znaleziony w Pleszewie czosnek główkowy *A. sphaerocephalon*. Ze szparagowatych (Asparagaceae) stwierdzono 7 gatunków: śniedka baldaszkowatego *Ornithogalum umbellatum*, szparaga lekarskiego *Asparagus officinalis*, pajęcznicę gałęziastą *Anthericum ramosum*, konwalię majową *Convallaria majalis*, konwalię dwulistną *Maianthemum bifolium*, kokoryczkę wielokwiatową *Polygonatum multiflorum* i kokoryczkę wonną *P. odoratum*.

► **Wiechlinowce (Poales)**. Do pałkowatych (Typhaceae) zalicza się nadwodne gatunki, z których w powiecie pleszewskim występują: pałka wąskolistna *Typha angustifolia*, pałka szerokolistna *T. latifolia* i jeżogłówka gałęziasta *Sparganium erectum*. Do rodziny sitowatych (Juncaceae) należą w Polsce 32 gatunki, z czego na omawianym obszarze stwierdzono 14 gatunków, najrzadziej spotykane są sit alpejski *Juncus alpino-articulatus* i kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*. Ciborowate (Cyperaceae) reprezentuje w Polsce blisko 150 gatunków, z czego prawie 100 gatunków należy do trudnego w identyfikacji rodzaju *Carex*. Gatunkami dość często spotykanymi są: ponikło błotne *Eleocharis palustris*, sitowie leśne *Scirpus sylvaticus* i wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium* (torfowiska Równiny Rychwalskiej), za to bardzo rzadko notuje się przygietkę białą *Rhynchospora alba* i wełniankę pochwowatą *Eriophorum vaginatum* (Las Taczanowski). W powiecie

Cieciora pstra *Coronilla varia* (© Paweł Kostuj)

Wilżyńca bezbronna *Ononis arvensis* (© Przemysław Żurawlew)

Malina kamionka *Rubus saxatilis* (© Przemysław Żurawlew)

Róża pomarszczona *Rosa rugosa* (© Przemysław Żurawlew)

stwierdzono 29 gatunków turzyc *Carex*, w tym w Lesie Taczanowskim bardzo rzadko spotykane gatunki w Wielkopolsce: turzycę Buxbauma *Carex buxbaumii*, turzycę żółtą *C. flava*, turzycę orzęsioną *C. pilosa* i turzycę cienistą *C. umbrosa*. Z rodziny wiechlinowatych (Poaceae) w powiecie stwierdzono 78 gatunków, w tym tak pospolite gatunki jak: trzcinnik piaszkowy *Calamagrostis epigejos*, trzcina pospolita *Phragmites australis*, rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius* i perz właściwy *Elymus repens*. Najrzadziej spotykane były 3 gatunki: kostrzewa różnolistna *Festuca heterophylla*, wiechlina Chaixa *Poa chaixii* i wiechlina odległokosowa *P. remota*.

Jabłoń *Malus* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Pięciornik rozlogowy *Potentilla reptans* (© Przemysław Żurawlew)

Pięciornik gęsi *Potentilla anserina* (© Przemysław Żurawlew)

Siedmiopalecznik błotny *Comarum palustre* (© Przemysław Żurawlew)

Wiązówka błotna *Filipendula ulmaria* (© Przemysław Żurawlew)

Wiązówka bulwkowa *Filipendula rubra* (© Przemysław Żurawlew)

Przestęp biały *Bryonia alba* (© Przemysław Żurawlew)

Buk zwyczajny *Fagus sylvatica* (© Przemysław Żurawlew)

Bodziszek łąkowy *Geranium pratense* (© Przemysław Żurawlew)

Bodziszek cuchnący *Geranium robertianum* (© Paweł Kostuj)

Iglica pospolita *Erodium cicutarium* (© Przemysław Żurawlew)

Wiesiołek dwuletni *Oenothera biennis* (© Przemysław Żurawlew)

Śláz zygmarek *Malva alcea* (© Przemysław Żurawlew)

Rzeżucha łąkowa *Cardamine pratensis* (© Paweł Kostuj)

Mięsącznica roczna *Lunaria annua* (© Przemysław Żurawlew)

Wieczornik damski *Hesperis matronalis* (© Przemysław Żurawlew)

Rdest węzownik *Polygonum bistorta* (© Przemysław Żurawlew)

Rdest ziemnowodny *Polygonum amphibium*
(© Przemysław Żurawlew)

Rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*
(© Przemysław Żurawlew)

Rdestowiec ostrokończysty *Reynoutria japonica*
(© Przemysław Żurawlew)

Firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi*
(© Przemysław Żurawlew)

Kąkol polny *Agrostemma githago* (© Przemysław Żurawlew)

Goździk kropkowany *Dianthus deltoides* (© Przemysław Żurawlew)

Okrężnica bagienna *Hottonia palustris* (© Przemysław Żurawlew)

Tojeść bukietowa *Lysimachia thyrsoiflora* (© Przemysław Żurawlew)

Tojeść rozesłana *Lysimachia nummularia* (© Przemysław Żurawlew)

Siódmaczek leśny *Trientalis europaea* (© Przemysław Żurawlew)

Wrzosiec bagienny *Erica tetralix*
(© Przemysław Żurawlew)

Korzeniówka pospolita *Monotropa hypopitys*
(© Przemysław Żurawlew)

Borówka bagienna *Vaccinium uliginosum* (© Przemysław Żurawlew)

Bagno zwyczajne *Ledum palustre* (© Przemysław Żurawlew)

Żurawina błotna *Oxycoccus palustris* (© Przemysław Żurawlew)

Miodunka ćma *Pulmonaria obscura* (© Przemysław Żurawlew)

Żywokost lekarski *Symphytum officinale* (© Przemysław Żurawlew)

Mydlnica lekarska *Saponaria officinalis* (© Przemysław Żurawlew)

Żmijowiec zwyczajny *Echium vulgare* (© Przemysław Żurawlew)

Farbownik lekarski *Anchusa officinalis* (© Przemysław Żurawlew)

Centuria pospolita *Centaurium erythraea* (© Przemysław Żurawlew)

Lnica pospolita *Linaria vulgaris* (© Przemysław Żurawlew)

Rzęśl *Callitriche* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Dziewanna kutnerowata *Verbascum phlomoides*
(© Przemysław Żurawlew)

Czyściec błotny *Stachys palustris*
(© Przemysław Żurawlew)

Gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*
(© Paweł Kostuj)

Pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum*
(© Przemysław Żurawlew)

Pływacz zwyczajny *Utricularia vulgaris* (© Przemysław Żurawlew)

Kielisznik zarosłowy *Calystegia sepium* (© Przemysław Żurawlew)

Pszianka słodkogórz *Solanum dulcamara*
(© Przemysław Żurawlew)

Dzwonek rozpierzchły *Campanula patula*
(© Przemysław Żurawlew)

Bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata* (© Przemysław Żurawlew)

Ostrożeń lancetowany *Cirsium vulgatum* (© Przemysław Żurawlew)

Ostrożeń warzywny *Cirsium oleraceum*
(© Przemysław Żurawlew)

Przeworzan kulisty *Echinops sphaerocephalus*
(© Przemysław Żurawlew)

Jasnota plamista *Lamium maculatum* (© Przemysław Żurawlew)

Przetacznik ożankowy *Veronica chamaedrys* (© Przemysław Żurawlew)

Starzec jakubek *Senecio jacobaea* (© Przemysław Żurawlew)

Chaber bławatek *Centaurea cyanus* (© Przemysław Żurawlew)

Chaber łąkowy *Centaurea jacea* (© Przemysław Żurawlew)

Rudbekia naga *Rudbeckia laciniata* (© Przemysław Żurawlew)

Wrotycz pospolity *Tanaceum vulgare* (© Przemysław Żurawlew)

Kocanki piaszkowe *Helichrysum arenarium* (© Przemysław Żurawlew)

Mniszek pospolity *Taraxacum officinale* (© Przemysław Żurawlew)

Podbiał pospolity *Tussilago farfara* (© Przemysław Żurawlew)

Łopian pajęczynowaty *Arctium tomentosum*
(© Przemysław Żurawlew)

Lepięznik różowy *Petasites hybridus*
(© Przemysław Żurawlew)

Kozibród łąkowy *Tragopogon pratensis* (© Przemysław Żurawlew)

Wrotycz maruna *Tanacetum parthenium* (© Przemysław Żurawlew)

Stokrotka pospolita *Bellis perennis* (© Przemysław Żurawlew)

Wąkrota zwyczajna *Hydrocotyle vulgaris* (© Przemysław Żurawlew)

Podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*
(© Przemysław Żurawlew)

Pasternak zwyczajny *Pastinaca sativa* (© Przemysław Żurawlew)

Czermień błotna *Calla palustris* (© Przemysław Żurawlew)

Zabieniec babka wodna *Alisma plantago-aquatica*
(© Przemysław Żurawlew)

Złoc łąkowa *Gagea pratensis* (© Paweł Kostuj)

Kukulka plamista *Dactylorhiza maculata* (© Przemysław Żurawlew),

Kokoryczka wonna *Polygonatum odoratum*
(© Eugeniusz Markiewicz)

Kosaciec żółty *Iris pseudacorus*
(© Przemysław Żurawlew)

Sit siny *Juncus infelix* (© Przemysław Żurawlew)

Turzyca błotna *Carex acutiformis* (© Przemysław Żurawlew)

Turzyca pęcherzykowata *Carex vesicaria*
(© Przemysław Żurawlew)

Turzyca nibyciborowata *Carex pseudopyperus*
(© Przemysław Żurawlew)

Turzyca lisia *Carex vulpina* (© Przemysław Żurawlew)

Wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis* (© Przemysław Żurawlew)

Sitowie leśne *Scirpus sylvaticus* (© Przemysław Żurawlew)

Wełnianka wąskolistna *Eriophorum angustifolium*
(© Przemysław Żurawlew)

Porostnica wielokształtna *Marchantia polymorpha*
(© Przemysław Żurawlew)

Wątrobowce (Marchantiophyta)

Wiedza o wątrobowcach powiatu pleszewskiego jest wątkowa uboga, istnieją bowiem informacje o zaledwie 4 gatunkach – na 233 występujące w Polsce (Wilżak & Żurawlew 2008, P. Żurawlew, dane własne). Z rodziny porostnicowatych (Marchantiaceae) występuje porostnica wielokształtna *Marchantia polymorpha*, z tuskolistowatych (Lepidoziaceae) – tuskolist rozesłany *Lepidozia reptans*, z płózykowatych (Geocalyceae) – płózik różnolistny *Lophocolea heterophylla*, a z rzęsiakowatych (Ptilidiaceae) – rzęsiak pospolity *Ptilidium ciliare*. Warto wspomnieć, iż na terenie projektowanego rezerwatu „Ciświckie Bagna”, leżącego niedaleko granic powiatu pleszewskiego zanotowano 13 gatunków wątrobowców (Brzeg et al. 2000).

Mchy (Bryophyta)

Na terenie naszego kraju występuje blisko 700 gatunków mchów. Wiadomości na temat 37 gatunków z terenu powiatu, rozrzucone są w trudno dostępnych opracowaniach i ekspertyzach dotyczących lasów koło Taczanowa, Gofuchowa i Lutyni (Wilżak & Żurawlew 2008). Jedyne całościowe opracowanie tych organizmów dotyczące arboretum w Gofuchowie (Nowaczyk 1968), nigdy nie ukazało się drukiem. Z tego też powodu, autorowi nie udało się zapoznać z maszynopisem tej pracy, która wniósłaby zapewne wiele informacji o mchach jakie występowały w latach 1960. na tym obszarze. Na terenie projektowanego rezerwatu „Ciświckie Bagna”, znajdującego się koło Ciświcy Nowej, zanotowano 72 gatunki mchów (Brzeg et al. 2000).

Z rodziny torfowcowatych (Sphagnaceae) tylko na terenie Lasu Taczanowskiego zanotowano 8 gatunków: torfowca kończystego *Sphagnum fallax*, torfowca tępolistnego *S. obtusum*, torfowca spiczastolistnego *S. cuspidatum*, torfowca Grigensohna *S. grigensohnii*, torfowca ostroliстного *S. capillifolium*, torfowca ząbkowanego *S. denticulatum*, torfowca błotnego *S. palustre* i *S. aongstroemii*. Na terenie lasów „Puszczy Pyzdrowskiej” leżących na terenie gmin Gizalki i Chocz znajduje się blisko 40 torfowisk sfagnowych, które tworzą właśnie te mchy. Powinny tam występować kolejne gatunki tych roślin, tym bardziej, że na terenie projektowanego rezerwatu „Ciświckie Bagna” zanotowano ich aż 15 gatunków. Do ptonnikowatych (Polytrichaceae) należą: ptonnik pospolity *Polytrichum commune*, złotowłós strojny *Polytrichum formosum* i żurawiec falisty *Atrichum undulatum*. Trzy gatunki należą do rodziny widłozębowatych (Dicranaceae): widłoząbek włoskowy *Dicranella heteromalla*, widłoząb miotłasty *Dicranum scoparium* i widłoząb wieloszczecinkowy *D. polysetum*. Z prątnikowatych (Bryaceae) stwierdzono borześlada zwistego *Pohlia nutans*, z merzykowatych (Mniaceae) – płorzyszerzka falistego *Plagiomnium undulatum*, płorzyszerzka groblowego *P. hornum* i płorzyszerzka pokrewnego *P. affine*, a z mochwianowanych (Aulacomniaceae) – mochwiana błotnego *Aulacomnium palustre* i mochwiana obuptciowego *A. androgynum*. Krótkoszowate (Brachytheciaceae) reprezentowane były przez takie gatunki jak: brodawkowiec czysty *Pseudoscleropodium purum*, dzióbek rozwart *Eurhynchium hians*, dzióbek Zetterstedta *E. zetterstedtii*, dzióbek *E. striatum*, krótkosz pospolity *Brachythecium rutabulum* i krótkosz

Złotowłós strojny *Polytrichum formosum*
(© Przemysław Żurawlew)

Torfowiec kończysty *Sphagnum fallax* (© Przemysław Żurawlew)

Torfowiec błotny *Sphagnum palustre* (© Przemysław Żurawlew)

Torfowiec kończysty *Sphagnum fallax* i płonnik zwyczajny *Polytrichum commune* (© Przemysław Żurawlew)

B. curtum. Dwustronek jasny *Plagiothecium laetum* i dwustronek ząbkowany *P. denticulatum* należą do rodziny dwustronkowatych (Plagiotheciaceae), natomiast mokradłoszka zaostrożona *Caliergonella cuspidata* i rokiec cyprysowaty *Hypnum cupressiforme* do rokietowatych (Hypnaceae). Skrzydlik *Fissidens bryoides* należy do skrzydlikowatych (Fissidentaceae), strzechwa *Grimmia hartmanii* do strzechwowatych (Grimmiaceae), rokietnik pospolity *Pleurozium schreberi* i gajnik łśniący *Hylocomnium splendens* do gajnikowatych (Hylocomiaceae), bielistka siwa *Leucobryum glaucum* i zwiesiniec długodziobkowy *Dicranodontium denudatum* do bielistkowatych (Leucobryaceae), natomiast zdrojek pospolity *Fontinalis antipyretica* do zdrojkowatych (Fontinalaceae).

Widłożąb *Dicranum* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Rokiec cyprysowaty *Hypnum cupressiforme* (© Przemysław Żurawlew)

Rokietnik pospolity *Pleurozium schreberi* (© Przemysław Żurawlew)

Gajnik łśniący *Hylocomnium splendens* (© Przemysław Żurawlew)

Grzyby wielkoowocnikowe (Macromycetes)

W Polsce występuje około 3600 gatunków grzybów wielkoowocnikowych, a szacuje się, że powinno występować nawet około 5500 gatunków. Z tej liczby około 200–300 gatunków ma znaczenie gospodarcze. Najlepiej poznano występowanie grzybów na terenie parku-arboretum w Gołuchowie, notując około 300 gatunków (Przybyła 1976, Lisiewska & Płaczek 1993), w Lesie Taczanowskim (Gawarecki 1935, Kulińska 1991), a także w parku pałacowym w Dobrzycy (Reszel 2001). Część tych danych wykorzystano w podsumowaniu omawiającym Macromycetes zbiorowisk acidofilnych dąbrów na Płycie Krotoszyńskiej (Lisiewska 2000). W pracy tej szczegółowo omówiono wyniki badań

Diezka pomarańczowa *Aleuria aurantia* (© Przemysław Żurawlew)

na 6 powierzchniach (po 400 m²) w lasach dębowych w Taczanowie i Gołuchowie, stwierdzając na nich odpowiednio: 43, 64, 40, 35, 53 i 54 gatunki. Ponadto dane o kilku gatunkach z terenu powiatu zawierają dwie inne prace (Lisiewska & Madeja 2003, Markiewicz 2013). Ze względu na to, iż nie zapoznano się ze wszystkimi omawianymi pracami, trudno ocenić ile gatunków grzybów wykazano dotąd na terenie powiatu, z pewnością jednak ich liczba przekracza 500 gatunków. Poniżej krótko przedstawiono zgromadzone materiały.

► **Kustrzebkowce (Pezizales)**. Z rodziny smardzowatych (Morchellaceae), stwierdzono w parku w Dobrzycy objętego ochroną gatunkową smardza półwolnego *Morchella semi-libera*, a z rodziny Pyrenomataceae dzięki pomarańczową *Aleuria aurantia* w Lesie Taczanowskim.

► **Tocznikowce (Helotiales)**. Należą tu gatunki z rodziny tocznikowatych (Helotiaceae): galaretnica mięsista *Ascocoryne sarcoides*, dwuzarodniczka cytrynowa *Bisporella citrina* i pucharek owocowy *Hymenoscyphus fructigenus* oraz z rodziny przezroczkowatych (Hyaloscyphaceae) – *Dasyscyphus niveus*.

► **Rozetkowce (Hypocreales)**. Dawniej w Lesie Taczanowskim stwierdzono przedstawiciela maczuźnikowatych (Cordycipitaceae) – maczuźnika bojowego *Cordyceps militaris*.

► **Próchnicowce (Xylariales)**. Jedynym zanotowanym przedstawicielem rodziny próchnilcowatych (Xylariaceae) był próchnielec gałęzisty *Xylaria hypoxylon*.

► **Kropidlakowce (Eurotiales)**. Stwierdzono tylko jeleniaka sarniego *Elaphomyces granulatus* z rodziny jeleniakowatych (Elaphomycetaceae).

► **Łzawnikowce (Dacrymycetales)**. Do rodziny łzawnikowatych (Dacrymycetaceae) należą gatunki o interesującym wyglądzie: pieknoróg największy *Calocera viscosa* i łzawnik rozciekliwy *Dacrymyces stillatus*.

► **Uszakowce (Auriculariales)**. W powiecie wykazano kisielnicę *Exidia glandulosa* z rodziny uszakowatych (Auriculariaceae).

► **Pieprznikowce (Cantharellales)**. Do pieprznikowatych (Cantharellaceae) należy pieprznik jadalny *Cantharellus cibarius*, a do goździenicykowatych (Clavulinaceae) – goździeniczek pomarszczony *Clavulina rugosa*.

► **Szczecinkowce (Hymenochaetales)**. Szczecinkowcowate (Hymenochaetaceae) reprezentują 2 gatunki: szczecinkowiec rdzawy *Hymenochaete rubiginosa* i czteryń dębowy *Phellinus robustus*, a drewniczkowate (Schizoporaceae) – drewniczka różnopora *Schizopora paradoxa*.

► **Żagwiowce (Polyporales)**. Do pniarkowatych (Fomitopsidaceae) należą: gmatwek dębowy *Daedalea quercina*, żółciak siarkowy *Laetiporus sulphureus* i białoporek brzozowy *Piptoporus betulinus*. Rodzinę flagowcowatych (Meripilaceae) reprezentuje chroniony wachlarzowiec olbrzymi *Meripilus giganteus* stwierdzony w Dobrzycy i Gołuchowie. Ze strocznikowatych (Meruliaceae) wykazano w powiecie szaroporkę podpalaną *Bjerkandera adusta*, strocznika trzęsakowatego *Merulius tremellosus* i żylaka promienistego *Phlebia radiata*. Znacznie więcej gatunków zanotowano z rodziny żagwiowatych (Polyporaceae), były to: hubiak pospolity *Fomes fomentarius*, mięksusz rabarbarowy *Haploopilus rutilans*, tyczak tygrysowy *Lentinus tigrinus*, żagiew zimowa *Polyporus brumalis*, żagiew orzęsiona *P. ciliatus*, żagiew fuskowata *P. squamosus*, gęstoporek cynobrowy *Pycnoporus cinnabarinus*, wrośniak szorstki

Pieknoróg największy *Calocera viscosa* (© Paweł Kostuj)

Gmatwek dębowy *Daedalea quercina* (© Przemysław Żurawlew)

Żółciak siarkowy *Laetiporus sulphureus* (© Przemysław Żurawlew)

Białoporek brzozowy *Piptoporus betulinus* (© Paweł Kostuj)

Hubiak pospolity *Fomes fomentarius* (© Paweł Kostuj)

tygryk tygrysowy *Lentinus tigrinus* (© Przemysław Żurawlew)

Wrośniak różnobarwny *Trametes versicolor* (© Paweł Kostuj)

Szmaciak gałęziasty *Sparassis crispa* (© Paweł Kostuj)

Trametes hirsuta i wrośniak różnobarwny *T. versicolor*. Oryginalnym grzybem w swym wyglądzie jest szmaciak gałęziasty *Sparassis crispa* z rodziny szmaciakowatych (Sparassidaceae). Tego objętego ochroną gatunkową grzyba stwierdzono w powiecie na 7 stanowiskach.

► **Chropiatkowce (Thelephorales).** Należy tu jeden gatunek z rodziny chropiatkowatych (Thelephoraceae) – chropiatka pospolita *Thelephora terrestris*.

► **Gołąbkowce (Russulales).** Z rodziny szyszczkogłówkowatych (Auriscalpiaceae) zanotowano szyszczkolbkę kolczastą *Auriscalpium vulgare* i korzeniowca sosnowego *Heterobasidion annosum*, natomiast z powłocznicowatych (Peniophoraceae) – powłocznicę dębową *Peniophora quercina*. Gołąbkowate (Russulaceae) reprezentuje 7 gatunków mleczajów *Lactarius*, a także 18 gatunków gołąbków *Russula*. Ze skórnikowatych (Stereaceae) występuje skórnik szorstki *Stereum hirsutum*.

► **Borowikowce (Boletales).** Należą tu jedne z najbardziej porządzanych gospodarczo grzybów z rodziny borowikowatych (Boletaceae): podgrzybek brunatny *Boletus badius*, borowik szlachetny *B. edulis*, borowik ceglaspory *B. erythropus*, podgrzybek zajączek *B. subtomentosus* i kozłarz różowiejący *Leccinum oxydabile*. Inne wykazane gatunki z tej rodziny to: podgrzybek brzoskwinowy *Xerocomellus armeniacus*, podgrzybek złotopory *X. chrysenteron* i goryczak żółciowy *Tylopilus felleus*. Do rodziny piaskowcowatych (Gyroporaceae) należy piaskowiec modrzak *Gyroporus cyanescens*, do rodziny lisówkowatych (Hygrophoropsidaceae) – lisówka pomarańczowa *Hygrophoropsis aurantiaca*, a do rodziny krowiakowatych (Paxillaceae): krowiak podwinięty *Paxillus involutus* i krowiak aksamitny *P. atrotomentosus*. Rodzinę piestrówkowatych (Rhizopogonaceae) reprezentują: tęgoskór cytrynowy *Scleroderma citrinum* i tęgoskór brodawkowy *S. verrucosum*, a maślakowate (Suillaceae) kilka gatunków maślaków *Suillus*, w tym rzadki – zanotowany w Gołuchowie – maślak łagodny *S. placidus*.

► **Pieczarkowce (Agaricales).** Do rodziny pieczarkowatych (Agaricaceae) należą okazałe gatunki grzybów: czasznica olbrzymia *Calvatia gigantea* (stwierdzona w Dobrzycy i Choczcu), pieczarka bulwiasta *Agaricus sylvicola*, czubajka kania *Macrolepiota procera*, czubajka czerwiniejąca *M. rachodes*, kropidlaki *Coprinus*, purchawki *Lycoperdon* i czubnik cytrynowy *Leucocoprinus birnbaumii*. Złą sławą, ze względu na swe trujące właściwości owiana jest rodzina muchomorowatych (Amanitaceae), z których wykazano 6 gatunków: muchomora cytrynowego *Amanita citrina*, muchomora twardego *A. excelsa*, muchomora rdzawobrzozowego *A. fulva*, muchomora czerwonego *A. muscaria*, muchomora sromotnikowego *A. phalloides* i muchomora czerwieniejącego *A. rubescens*. Z rodziny zastłonkowatych (Cortinariaceae) wykazano 6 gatunków z rodzaju *Cortinarius* i hełmówkę mszarową *Galerina hypnorum*. Kolejne rodziny pieczarkowców są reprezentowane w powiecie pleszewskim przez następującą liczbę gatunków: kielisznikowate (Cyphellaceae) – 1 gatunek, wieruszkowate (Entolomataceae) – 2 gatunki, piestróweczkwate (Hydnangiaceae) – 3 gatunki, wodnichowate (Hygrophoraceae) – 1 gatunek, podziemniczkowate (Hymenogastraceae) – 1 gatunek, strzępiakowate (Inocybaceae) – 4 gatunki, Lyophyllaceae – 1 gatunek, twardzioszkowate (Marasmiaceae) – 8 gatunków, grzybówkowate (Mycenaceae) – 15 gatunków, Physalacriaceae – 2 gatunki, bocznikowate (Pleurotaceae) –

2 gatunki, łuszkowcowate (Pluteaceae) – 2 gatunki, kruchaweczkowate (Psathyrellaceae) – 3 gatunki, rozszczepkowate (Schizophyllaceae) – 1 gatunek, pierścieniakowate (Strophariaceae) – 7 gatunków i gąskowate (Tricholomataceae) – 8 gatunków.

► **Szczeniankowce (Hymenochaetales).** Należy tu spinka pomarańczowa *Rickenella fibula* z rodziny Repetobasidiaceae.

► **Siatkolistkowce (Gomphales).** Z rodziny siatkolistowatych (Gomphaceae) wykazano wyjątkowo piękny gatunek: korałówkę sztywną *Ramaria stricta*.

► **Sromotnikowce (Phallales).** Do sromotnikowatych (Phallaceae) należy sromotnik smrodlivy *Phallus impudicus* i wykazany koło Pity mądziak malinowy *Mutinus ravenelii*, który pochodzi z Ameryki Północnej.

Podgrzybek brunatny *Xerocomus badius* (© Przemysław Żurawlew)

Borowik szlachetny *Boletus edulis* (© Przemysław Żurawlew)

Tęgoscór pospolity *Scleroderma citrinum* (© Przemysław Żurawlew)

Czasznica olbrzymia *Calvatia gigantea* (© Eugeniusz Markiewicz)

Czasznica oczkowana *Calvatia utriformis* (© Przemysław Żurawlew)

Czubajka kania *Macrolepiota procerca* (© Przemysław Żurawlew)

Czernidłak błyszczący *Coprinus micaceus*
(© Przemysław Żurawlew)

Czernidłak kołpakowaty *Coprinus comatus*
(© Przemysław Żurawlew)

Muchomor cytrynowy *Amanita citrina*
(© Przemysław Żurawlew)

Muchomor czerwony *Amanita muscaria*
(© Przemysław Żurawlew)

Muchomor rdzawobrzązowy *Amanita fulva*
(© Przemysław Żurawlew)

Muchomor sromotnikowy *Amantia phalloides*
(© Paweł Kostuj)

Muchomor czerwieniejący *Amantia rubescens* (© Paweł Kostuj)

Grzybówka hełmiasta *Mycena galericulata* (© Paweł Kostuj)

Boczniak ostrygowaty *Pleurotus ostreatus* (© Paweł Kostuj)

Podblaszek *Lyophyllum* sp. (© Paweł Kostuj)

Podblaszek *Lyophyllum* sp. (© Eugeniusz Markiewicz)

Rozszczepka pospolita *Schizophyllum commune*
(© Przemysław Żurawlew)

Maślanka wiązkowa *Hypholoma fasciculare*
(© Przemysław Żurawlew)

Opieńka *Armillaria* sp. (© Paweł Kostuj)

Koralówka *Ramaria* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Porosty (Lichenes)

W Polsce występuje około 1600 gatunków porostów, z których 886 gatunków uznano za zagrożone wymarciem. Są to niezwykle organizmy, które charakteryzują się trwałą symbiozą pomiędzy cudzożywnym grzybem i samożywnym glonem. Po zmianach w systematyce, porosty zostały zaliczone do grzybów, jako grzyby lichenizowane (posiadające zdolność tworzenia symbiozy z glonami). Na terenie powiatu pleszewskiego gruntownie zbadano jedynie porosty arboretum w Gołuchowie (Glanc 1969). Podczas badań prowadzonych w latach 1954–1956 i 1966 stwierdzono występowanie 131 gatunków. Z tej liczby 80 gatunków należało do porostów epifitycznych (nadrzewnych), 30 gatunków należało do porostów eplitycznych (naskalnych), a 21 gatunków

Chrobotek *Cladonia* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Chrobotek *Cladonia* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Chrobotek *Cladonia* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Pustulka *Hypogymnia* sp. (© Leszek Kostuj)

Pustulka rurkowata *Hypogymnia tubulosa*
(© Przemysław Żurawlew)

do naziemnych. Wykazane porosty w parku–arboretum w Gołuchowie należały do następujących rodzin: brodawnicowate (Verrucariaceae) – 3 gatunki, otocznicowate (Pyrenulaceae) – 2 gatunki, pałecznikowate (Caliciaceae) – 7 gatunków, literakowate (Graphidaceae) – 2 gatunki, złociszkowate (Chrysothrichaceae) – 2 gatunki, wgłębniczkowate (Gyalectaceae) – 1 gatunek, pawężnicowate (Peltigeraceae) – 2 gatunki, krążniczkowate (Lecideaceae) – 19 gatunków, chrobotkowate (Cladoniaceae) – 14 gatunków, wielosporkowate (Acarosporaceae) – 3 gatunki, otwornicowate (Pertusariaceae) – 3 gatunki, misecznicowate (Lecanoraceae) – 17 gatunków, świetlinkowate (Candelariaceae) – 4 gatunki, tarczownicowate (Parmeliaceae) – 20 gatunków, brodaczkowate (Usneaceae) – 8 gatunków, jaskrawcowate (Caloplacaceae) – 5 gatunków, złotorostowate (Teloschistaceae) – 4 gatunki, brunatkowate (Buellieaceae) – 3 gatunki, obrostowne (Physciaceae) – 10 gatunków i liszajcowate (Leprariaceae) – 2 gatunki. Najrzadziej spotykanymi gatunkami były m.in: trzonecznica zielonawa *Chaenotheca phaeocephala*, wielosporek ptasi *Acarospora nitrophila*, miseczniczka rdzawa *Lecania erysibe*, biedronecznik zmiennej *Punctella subrudecta*, złotorost pyszny *Xanthoria elegans* i brunatka bliźniacza *Buellia ambigua*. Warto wspomnieć, iż w latach 1930. na głazie koło Strzyżewa zanotowano bardzo rzadkiego na niżu wzorca geograficznego *Rhizocarpon geographicum*. Porosty z tego rodzaju znane są ze swojej długowieczności, mogą żyć nawet po 9 tysięcy lat.

Rozetnik murowy *Protoparmeliopsis muralis*
(© Przemysław Żurawlew)

Gatunek z rodziny tarczownicowatych (Parmeliaceae)
(© Przemysław Żurawlew)

Mech przyozdobiony czerwonymi perłami (© Przemysław Żurawlew)

Porośnięty mchami powalony dąb w Lesie Taczanowskim (© Przemysław Żurawlew)

NIEZWYKŁA PRZYRODA POWIATU PLESZEWSKIEGO

Bezkręgowce

Przeplatka atalia *Melitaea athalia* (© Piotr Paluszkiewicz)

 Jętka *Paraleptophlebia submarginata* (© Przemysław Żurawlew)

Jętka (Leptophlebiidae) (© Przemysław Żurawlew)

 Świtezianka błyszcząca *Calopteryx splendens* (© Piotr Paluszkiwicz)

 Pałątka pospolita *Lestes sponsa* (© Przemysław Żurawlew)

Owady (Insecta)

Ta najliczniejsza w gatunki gromada zwierząt, była do niedawno bardzo słabo poznana w powiecie pleszewskim. Dopiero szeroko zakrojone badania w latach 2007–2014 i współpraca z wieloma specjalistami pozwoliły na poznanie składu gatunkowego poszczególnych ich grup. W ciągu tych lat udało się bardzo dobrze poznać faunę ważek (Żurawlew 2009b, 2013c, Żurawlew et al. 2010), prostoskrzydłych (Żurawlew 2009a, 2013d, Żurawlew & Grobelny 2012), karaczanów (Grobelny & Żurawlew 2012) i motyli dziennych (Żurawlew 2007b, 2012d, Żurawlew & Słodzinka 2011). W kilku notatkach podsumowano również dane o innych gatunkach motyli (Żurawlew 2011b, Żurawlew & Bąkowski 2011a,b, Bąkowski et al. 2011) i o pluskwiaku krasance natrawce (Żurawlew 2010b). Obecnie na opracowanie czekają bogate materiały dotyczące pluskwiaków, chrząszczy, żądłówek, chrząszczy, motyli i dwóch rodzin muchówek. Większość gatunków owadów nie posiada polskich nazw, co związane jest z obowiązującą w naukach biologicznych łaciną. W poniższym przeglądzie podano informacje tylko dla tych owadów, dla których zebrano istotne dane.

► **Rybiki (Zygentoma)**. Spośród trzech znanych w Polsce gatunków, u nas występuje tylko rybek cukrowy *Lepisma saccharina*, częsty mieszkaniec naszych łązienek.

► **Jętki (Ephemeroptera)**. Rząd ten reprezentuje w naszym kraju 118 gatunków. Na terenie powiatu wykazano dotychczas 7 gatunków, z których 6 gatunków odłowiono nad rzeką Prosną. Jętki te należą do rodzin: murzykowiakowych (Baetidae) – *Baetis muticus*, do szczątkówkowatych (Siphonuridae) – *Siphonurus armatus*, do jętkówek (Ephemerellidae) – *Ephemerella ignata*, do jętek jednodniówkowatych (Ephemeridae) – *Ephemera lineata*, do rodziny Heptageniidae – *Kageronia fuscogrisea*, a do rodziny szczecieliowatych (Leptophlebiidae) – *Leptophlebia marginata* i *Paraleptophlebia submarginata*. Dwa gatunki: *Ephemera lineata* i *Kageronia fuscogrisea* zostały zaliczone do gatunków narażonych na wyginięcie w Polsce.

► **Ważki (Odonata)**. Te związane ze środowiskiem wodnym owady należą do najlepiej poznanych na terenie powiatu. W latach 2007–2012 kontrolując 135 stanowisk rozrzuconych po całym powiecie wykazano 55 gatunków (na 73 znane z Polski). Z poszczególnych rodzin występuje tu następująca liczba gatunków: świteziankowate (Calopterygidae) – 2 gatunki, pałatkowate (Lestidae) – 7 gatunków, łątkowate (Coenagrionidae) – 10 gatunków, piéronogowate (Platycnemididae) – 1 gatunek, żagnicowate (Ashnidae) – 10 gatunków, gadziogłówkowate (Gomphidae) – 3 gatunki, szklarkowate (Corduliidae) – 4 gatunki i ważkowate (Libellulidae) – 18 gatunków. Zdecydowanie najcenniejsze faunistycznie było zlokalizowanie stanowisk szeregu rzadkich gatunków takich jak: straszka syberyjska *Sympecma paedisca*, łątka wiosenna *Coenagrion lunulatum*, żagnica południowa *Aeshna affinis*, żagnica torfowcowa *A. subarctica*, przeniela dwupłama *Epitheca bimaculata*, lecicha południowa *Orthetrum brunneum*, lecicha mała *O. coerulescens*, szafranka czerowna *Crocothemis erythraea*, szablak wędrowny *Sympetrum fonscolombii*, szablak południowy *S. meridionale*, zalotka białoczelna *Leucorrhinia albifrons* i zalotka torfowcowa *L. dubia*.

Pałątka zielona *Chalcolestes viridis* (© Paweł Kostuj)

Łątka wiosenna *Coenagrion lunulatum*
(© Przemysław Żurawlew)

Łunica czerwona *Pyrrhosoma nymphula* (© Paweł Kostuj)

Pióronóg zwykły *Platycnemis pennipes* (© Piotr Paluszkiwicz)

Żagniczka wiosenna *Brachytron pratense* (© Przemysław Żurawlew)

Żagnica południowa *Aeshna affinis* (© Przemysław Żurawlew)

Żagnica wielka *Aeshna grandis* (© Przemysław Żurawlew)

Żagnica torfowcowa *Aeshna subarctica* (© Przemysław Żurawlew)

Żagnica jesienna *Aeshna mixta* (© Przemysław Żurawlew)

Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia* (© Przemysław Żurawlew)

Lecicha południowa *Orthetrum brunneum*
(© Przemysław Żurawlew)

Lecicha mała *Orthetrum coerulescens* (© Przemysław Żurawlew)

Zalotka białoczelna *Leucorrhinia albifrons*
(© Przemysław Żurawlew)

Szablak czarny *Sympetrum danae* (© Przemysław Żurawlew)

Ważka płaskobrzucha *Libellula depressa* (© Eugeniusz Markiewicz)

Szablak żółty *Sympetrum falveolum* (© Eugeniusz Markiewicz)

Szablak wędrowny *Sympetrum fonscolombii*
(© Przemysław Zurawlew)

Szafranka czerwona *Crocothemis erythraea*
(© Przemysław Zurawlew)

► **Widelnice (Plecoptera).** Do tych mało znanych owadów, związanych ze środowiskiem wodnym zalicza się w Polsce ok. 100 gatunków. Dotąd stwierdzono w powiecie 3 gatunki: *Nemoura cinerea*, *Perlodes dispar* i *Isoperla grammatica*.

► **Skorki (Dermaptera).** W Polsce występuje 6 gatunków tych owadów, które posiadają na końcu odwłoka charakterystyczne przysadki odwłokowe w kształcie szczypec. W powiecie napotkano 3 gatunki: częstego skorka pospolitego *Forficula auricularia* oraz rzadkie kikutnicę *Apterygida media* i kleszczankę *Labia minor*.

► **Prostoskrzydłe (Orthoptera).** Duże i średnie owady z potężnymi tylnymi odnóżami przystosowanymi do skakania. W Polsce wykazano występowanie 82 gatunków, z czego na terenie powiatu pleszewskiego 38 gatunków. Dzięki kilkuletnim badaniom bardzo dobrze poznano skład gatunkowy tych owadów. Część gatunków jest powszechnie i licznie spotykana, niektóre zaś notowano tylko na pojedynczych stanowiskach. Większość gatunków związana jest z suchymi i dobrze nasłonecznionymi terenami. Rodzinę świerszczy (*Gryllidae*) reprezentują: świerszcz polny *Gryllus campestris* i świerszcz domowy *Acheta domestica*. Do turkuci (*Gryllotalpidae*) należy coraz rzadziej spotykany turkuć podjadek *Gryllotalpa gryllotalpa*. Sporym wydarzeniem było znalezienie pod Starą Kaźmierką w pniaku zasiedlonym przez mrówki bardzo rzadko spotykanego mrowiszczaka *Myrmecophilus acervorum*. Z mieczników (*Conocephalidae*) – miecznik ciemny *Conocephalus fuscus* jest znacznie rzadziej spotykany od miecznika łąkowego *C. dorsalis*. Do rodziny nadrzewkowatych (*Meconematidae*) należy tylko nadrzewek długoskrzydły *Meconema thalassinum*. Kolejną rodziną są długoskrzydłakowate (*Phaneropteridae*), z ekspansywnym długoskrzydłakiem *Phanoptera falcata*, opaślikiem sosnowcem *Barbitistes constictus* i rzadkim charłajem *Leptophyes albivittata*. Pasikoniki (*Tettigonidae*) reprezentuje pasikonik zielony *Tettigonia viridissima*, pasikonik długopokładekowy *T. caudata*, łączyn brodawnik *Decticus verrucivorus*, podłączyn białopłamek *Platycleis albopunctata* i podłączyn Roesela *Metrioptera roeselii*. Do rodziny szarańczowatych (*Acridae*) należą zasiedlające suche i piaszczyste tereny: siwoszek niebieski *Oedipoda caerulea* i przewęzek błękitny *Spingonotus caeruleus*, a wilgotniejsze miejsca napierśnik pospolity *Stethophyma grossum* oraz złotawki *Chrysochraon dispar* i *Euthystira brachyptera*. Innymi gatunkami tej rodziny są dołczany *Stenobothrus lineatus* i *S. stigmaticus*, skoczki *Omocestus viridulus*, *O. rufipes*

Widelnica *Perlodes dispar* (© Eugeniusz Markiewicz)

Skorek pospolity *Forficula auricularia* (© Piotr Paluszkiwicz)

Długoskrzydłak *Phanoptera falcata* (© Piotr Paluszkiwicz)

BEZKRĘGOWCE

i *O. haemorrhoidalis*, pałkowiak plamisty *Myrmeleotettix maculatus* oraz koniki *Chorthippus apricarius*, *Ch. vagans*, *Ch. biguttulus*, *Ch. brunneus*, *Ch. mollis*, *Ch. dorsatus*, *Ch. albomarginatus*, *Ch. parallelus* i *Ch. montanus*. Skakuny (Tetrigidae) reprezentują 3 gatunki: *Tetrix subulata*, *T. undulata* i *T. tenuicornis*. W roku 2009 w jednym z mieszkań w Gołuchowie schwytano afrykańskiego świerszcza *Homoegryllus xanthographus*, który trafił tu zapewne z ziemią do kwiatów doniczkowych w postaci jaja lub nimfy.

Opaślik sosnowiec *Barbitisites constrictus*
(© Eugeniusz Markiewicz)

Pasikonik zielony *Tettigonia viridissima* (© Henryka Guźniczak)

Łączyn brodawnik *Decticus verrucivorus* (© Przemysław Żurawlew)

Podłączyń *Metrioptera roeselii* (© Paweł Kostuj)

Świerszcz polny *Gryllus campestris* (© Eugeniusz Markiewicz)

Turkuć podjadek *Gryllotalpa gryllotalpa* (© Adam Krupa)

Skakun *Tetrix undulata* (© Paweł Kostuj)

Złotawek *Chrysochraon dispar* (© Paweł Kostuj)

Złotawiec *Euthystira brachyptera* (© Paweł Kostuj)

Napierśnik *Stethophyma grossum* (© Piotr Paluszkiwicz)

Siwoszek *Oedipoda caerulezens* (© Piotr Paluszkiwicz)

Świerszcz *Homoeogryllus xanthographus* (© Anna Biernat)

► **Karaczany (Blattodea).** W Polsce występuje 16 gatunków, z czego tylko 7 gatunków w warunkach naturalnych, pozostałe gatunki zostały zawleczone. W powiecie pleszewskim zanotowano 5 gatunków. Karaczan wschodni *Blatta orientalis* i karaczan niemiecki *Blattella germanica* do niedawna często zasiedlały bloki mieszkalne, piekarnie i szpitale. Obecnie stosowane środki owadobójcze spowodowały, że spotykane są bardzo rzadko. Pozostałymi gatunkami są zamieszkujące łąki, skraje lasów i parki: zadomka polna *Ectobius lapponicus* i zadomka leśna *E. sylvestris*. W roku 2011 odłowiono w Pleszewie (w kontenerze przywiezionym z Indonezji) karaczana amerykańskiego *Periplaneta americana*.

► **Gryzki (Psocoptera).** Te mało znane owady żyją na korze, gałęziach i konarach różnych drzew. W ostatnich latach schwymano przedstawicieli kilku gatunków – które czekają na identyfikację.

► **Pluskwiaki (Hemiptera).** Niezbyt wiele na razie wiadomo o tych owadach, na pewno występuje u nas duża liczba gatunków mszyc (Aphidoidea), czerwców (Coccoidea) i miódówek (Psylloidea). Liczba odłowionych piewików (Auchenorrhyncha) na terenie powiatu wynosi 38 gatunków (na ok. 400 gatunków w naszym kraju). Stwierdzono tak ciekawe gatunki jak zgarb rogaty *Centrotus cornutus*, skoczek uszaty *Ledra aurita*, krasanka natrawka *Cercopis vulnerata* i sietnica europejska *Dictyophara europaea*. Pozostałe rodziny pluskwiaków zalicza się do pluskwiaków różnoskrzydłych (Heteroptera). Na razie wiadomo o występowaniu na terenie powiatu 50 gatunków (na ok. 780 gatunków). Szczególnie ciekawe są gatunki prowadzące wodny tryb życia: płoszczyca szara *Nerpa cinerea*, pluskolec pospolity *Notonecta glauca*, żyrtwa pluskwowata *Ilyocoris cimicoides* i nartnikowate (Gerridae). Warto wspomnieć też o rzadko spotykanych gatunkach, które wykazano w powiecie: *Gonocerus juniperi* (na 6 stanowiskach), *Tritomegus sexmaculatus* (3 stanowiska) i *Pinthaeus sanguinipes* (2 stanowiska).

Zadomka *Ectobius* sp. (© Eugeniusz Markiewicz)

Nartnik *Gerris* sp. (© Piotr Paluszkiwicz)

Płoszczyca szara *Nepa cinerea* (© Paweł Kostuj)

Pluskolec *Notonecta* sp. (© Henryka Guźniczak)

Zgarb rogaty *Centrotus cornutus* (© Piotr Paluszkiwicz)

Krasanka natrawka *Cercopis vulnerata* (© Paweł Kostuj)

Puklica rudnica *Acanthosoma haemorrhoidale* (© Paweł Kostuj)

Siedliszek *Tritomegas sexmaculatus* (© Przemysław Żurawlew)

Siedliszek dwubarwny *Tritomegas bicolor* (© Danuta Żurawlew)

Srogoń *Rhynocoris annulatus* (© Paweł Kostuj)

Srogoń baldaszkowiec *Rhynocoris iracundus* (© Paweł Kostuj)

Gonocerus acuteangulatus (© Piotr Paluszkiewicz)

Gonocerus juniperi (© Henryka Guźniczka)

Pinthaeus sanguinipes (© Paweł Kostuj)

Borczynek owocowy *Carpocoris fuscispinus* (© Eugeniusz Markiewicz)

Plusknia jagodziak *Dolycoris baccarum* (© Paweł Kostuj)

Zawadzik leśniczek *Troilus luridus* (© Piotr Paluszkiwicz)

Odorek zieleniak *Palomena prasina* (© Piotr Paluszkiwicz)

Tarczówka *Chlorochroa* sp. (© Paweł Kostuj)

Strojnica baldaszkówka *Graphosoma lineatum*
(© Piotr Paluszkiwicz)

Żółwinek *Eurygaster maura* (© Henryka Guźniczak)

Glinik lulkarz *Corizus hyoscyami* (© Paweł Kostuj)

Błyszczek *Deraeocoris trifasciatus* (© Paweł Kostuj)

Błyszczek *Deraeocoris cf. ruber* (© Paweł Kostuj)

Eptopterna dolabrata (© Eugeniusz Markiewicz)

► **Wielbłądki (Raphidioptera).** W naszym kraju występuje 10 gatunków tych rzadko spotykanych owadów. W powiecie zanotowano 2 gatunki: *Raphidia notata* i *Xanthostigma xanthostigma*.

► **Wielkoskrzydłe (Megaloptera).** Masywne i ciemnobrązowe owady związane z wodami. W Polsce występują 4 gatunki, przy czym na terenie powiatu zanotowano jedynie żyletnicę nadwodną *Sialis lutaria*.

► **Sięciarki (Neuroptera).** Rząd ten reprezentowany jest w Polsce przez kilka rodzin z 86 gatunkami, z czego w powiecie stwierdzono na razie 10 gatunków. Z rodziny złotookowatych (Chrysopidae) wykazano *Chrysoperla pallida*, *Ch. cannea* i *Ch. perla*, z życiorkowatych (Hemerobiidae) – *Drepanopteryx phalaenoides*, *Hemerobius humulinus*, *Wesmaelius concinnus* i *Micromus variegatus*, z okudlicowatych (Sisyridae) – *Sisyra terminalis*, a z mrówkolowatych (Myrmeleontidae) – *Myrmeleon formicarius* i *Euroleon nostras*.

► **Chrzążce (Coleoptera).** Do tego niezwykle różnicowanego rzędu owadów należy w naszym kraju ponad 6100 gatunków ze 114 rodzin, na dodatek kolejne gatunki są ciągle wykazywane. Dzięki wieloletnim badaniom kaliskiego koleopterologa Andrzeja Melke, który najwięcej czasu poświęcił na poznanie fauny chrząszczy parku–arboretum w Gołuchowie, wiadomo, iż w powiecie występuje blisko 700 gatunków. Należy jednak zaznaczyć, iż zebrane materiały nie są jeszcze w całości opracowane, dlatego szacuje się liczbę chrząszczy na tym terenie nawet na 1800–2200 gatunków. Najwięcej gatunków stwierdzono z rodziny kusakowatych (Staphylinidae) (ponad 330), stonko-

Wielbłądka *Raphidia notata* (© Piotr Paluszkiewicz)

Żyletnica *Sialis* sp. (© Piotr Paluszkiewicz)

Mrówkolew *Euroleon nostras* (© Piotr Paluszkiwicz)

Mrówkolew *Myrmeleon formicarius* (© Eugeniusz Markiewicz)

Złotook *Chrysopa perla* (© Piotr Paluszkiwicz)

Życiorek *Drepanepteryx phalaenoides* (© Henryka Guźniczka)

watych (Chrysomelidae) i ryjkowcowatych (Curculionidae). Szczególnie popularną rodziną w świecie entomologii są kózkowate (Cerambycidae), których przedstawiciele charakteryzują się dużymi rozmiarami, długimi czułkami i często bardzo atrakcyjnymi barwami. Z rodziny tej wykazano dotychczas 70 gatunków, przy czym stwierdzono szereg gatunków rzadko spotykanych, np.: ziemioródka dębowa *Cortodera humeralis*, węglarek leśny *Ropalopus femoratus*, płaskowiak dębowy *Phymatodes pusillus*, kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo* i dłużynka leszczynówka *Oberea linearis*. Od lat 1960. brak informacji o występowaniu jelonka rogacza *Lucanus cereus* z rodziny jelonkowatych (Lucanidae). Z rodziny ptywakowatych (Dytiscidae) wykazano 26 gatunków w tym rzadkiego w Wielkopolsce *Nebrioporus canaliculatus*, z kolei z rodziny kałużnicowatych (Hydrophilidae) odłowiono w lipcu 2000 pod Piłą kałużnicę czarną *Hydrophilus aterrimus*. Szczególnie duże i efektowne są też gatunki z rodzin: biegaczowatych (Carabidae), żukowatych (Scarabaeoidea) i bogatkowatych (Buprestidae). Do biedronkowatych (Coccinellidae) należy pochodząca z Azji biedronka *Harmonia axyridis*, która późną jesienią gromadzi się w dużych ilościach na budynkach. W sierpniu 2014 w Pleszewie schwytano rzadkiego przedstawiciela rodziny wachlarzykowatych (Ripiphoridae) *Metoecus paradoxus*, którego larwy są pasożytami os.

Kusak *Staphylinus erythropterus* (© Piotr Paluszkiwicz)

Rynnica topolowa *Chrysomela populi* (© Piotr Paluszkiwicz)

Kwietnica okazała *Protaetia aeruginosa* (© Piotr Paluszkiwicz)

Oleica *Meloe proscarabaeus* (© Piotr Paluszkiwicz)

Rzęsielnica *Donacia* sp. (© Piotr Paluszkiwicz)

Szeliniak sosnowy *Hylobius abietis* (© Piotr Paluszkiwicz)

Kulczanka kosaćcówka *Lixus iridis* (© Paweł Kostuj)

Oszynda leszczynowiec *Apoderus coryli* (© Piotr Paluszkiewicz)

Biegacz fioletowy *Carabus violaceus* (© Paweł Kostuj)

Żuk leśny *Anoplotrupes stercorosus* (© Piotr Paluszkiewicz)

Biegacz wręgaty *Carabus cancellatus* (© Piotr Paluszkiewicz)

Biegacz skórzasty *Carabus coriaceus* (© Piotr Paluszkiewicz)

Tęcznik mniejszy *Calosoma inquisitor* (© Paweł Kostuj)

Trzyszcz polny *Cylindera campestris* (© Paweł Kostuj)

Rębacz pniowiec *Rhagium mordax* (© Paweł Kostuj)

Trzyszc piaskowy *Cicindela hybrida* (© Piotr Paluszkiewicz)

Ziemioródka dębowa *Cortodera humeralis* (© Paweł Kostuj)

Zmorsznic czerwony *Corymbia rubra* (© Piotr Paluszkiewicz)

Baldurek pręgowany *Leptura quadrifasciata* (© Piotr Paluszkiewicz)

Kłopotek czarny *Spondylis buprestoides* (© Piotr Paluszkiewicz)

Wonnica piżmowa *Aromia moschata* (© Paweł Kostuj)

Paśnik niszczyciel *Plagionotus detritus* (© Piotr Paluszkiewicz)

Paśnik pałczasty *Plagionotus arcuatus* (© Piotr Paluszkiwicz)

Średzinka plamista *Mesosa curculionoides* (© Piotr Paluszkiwicz)

Żerdzianka sosnówka *Monochamus galloprovincialis*
(© Piotr Paluszkiwicz)

Rzemlik topolowiec *Saperda carcharias*
(© Paweł Kostuj)

Dłużynka dwukropka *Oberea oculata* (© Paweł Kostuj)

Dłużynka leszczynówka *Oberea linearis* (© Przemysław Żurawlew)

Zgrzytnica zielonawa *Agapanthia villosiviridescens*
(© Piotr Paluszkiwicz)

Jelonek rogacz *Lucanus cervus*
(© Eugeniusz Markiewicz)

► **Błonkoskrzydłe (Hymenoptera).** W Polsce występuje prawie 6 000 gatunków. Należą tu roślińiarki (Symphyta), z których w powiecie występują przedstawiciele żdzieblarzy (Cephoidea), pilarzy (Tenthredinoidea) i trzpienników (Siricoidea) oraz owadziarki (Parasitica) z błeskotkami (Chalcidoidea), galasówkami (Cynipoidea) i gąsienicznikami (Ichneumonoidea). Na terenie powiatu od kilku lat prowadzone są intensywne badania nad poznaniem składu gatunkowego głównie żądłówek (Aculeata). Dotychczas odłowiono ok. 100 gatunków pszczoł (Apiformes) oraz mniejszą liczbę gatunków grzebaczy (Spheciformes), złotolitek (Chrysoidea) i mrówek (Formicidae). Rzadkimi gatunkami, które tu wykazano były: wardzianka *Bembix rostrata* (znana z 1 stanowiska), smukwa kosmata *Scolia hitra* (4 stanowiska) i nadrzewnica czterokropka *Dolichoderus quadripunctatus* (3 stanowiska). Opracowanie zebranego materiału na pewno przyniesie sporo ciekawych i ważnych wiadomości faunistycznych.

Gąsienicznik (Ichneumonoidea) (© Piotr Paluszkiewicz)

Galasówka *Ibalia leucospoides* (© Piotr Paluszkiewicz)

Gąsienicznik (Ichneumonoidea) (© Piotr Paluszkiewicz)

Roślińiarka (Symphyta) (© Eugeniusz Markiewicz)

Zgłębiec *Rhyssa* sp. (© Piotr Paluszkiewicz)

Roślińiarka (Symphyta) (© Paweł Kostuj)

Roślińiarka (Symphyta) (© Piotr Paluszkiewicz)

Rośliniarka (Symphyta) (© Piotr Paluszkiwicz)

Rośliniarka (Symphyta) (© Piotr Paluszkiwicz)

Kartonówka zwyczajna *Lasius fuliginosus*
(© Piotr Paluszkiwicz)

Pierwomrówka *Formica* cf. *cinerea* (© Adam Krupa)

Kopółka *Eumenes* sp. (© Eugeniusz Markiewicz)

Osa dachowa *Vespula germanica* (© Eugeniusz Markiewicz)

Szerszeń *Vespa crabo* (© Henryka Guźniczak)

Osa średnia *Dolichovespula media* (© Piotr Paluszkiwicz)

Klecanka *Polistes* sp. (© Eugeniusz Markiewicz)

Klecanka polna *Polistes nimphus* (© Eugeniusz Markiewicz)

Taszczyn pszczeli *Philanthus triangulum*
(© Eugeniusz Markiewicz)

Szczerlinka *Ammophila* sp. (© Piotr Paluszkiwicz)

Makatka zbójnica *Anthidium manicatum*
(© Przemysław Żurawlew)

Złotolitka *Hedychrum* sp.
(© Przemysław Żurawlew)

Porobnica włochatka *Anthophora plumipes*
(© Eugeniusz Markiewicz)

Pszczołinka ruda *Andrena fulva* (© Eugeniusz Markiewicz)

Pszczolinka *Andrena* sp. (© Piotr Paluszkiwicz)

Spójnica *Melitta* sp. (© Henryka Guźniczak)

Smuklik *Halictus* sp. (© Paweł Kostuj)

Ścieska *Coelioxys* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Trzmielec *Bombus* sp. (© Leszek Kostuj)

Trzmiel *Bombus* sp. (© Paweł Kostuj)

Trzmiel gajowy *Bombus lucorum* (© Paweł Kostuj)

► **Chruściki (Trichoptera).** Są to szare i brązowe, przypominające ćmy owady, których ciało pokryte jest drobnymi włoskami. Rząd ten reprezentuje w Polsce blisko 280 gatunków. Na terenie powiatu wykazano na razie 25 gatunków z 6 rodzin. Najciekawsze faunistycznie było odłowienie zagrożonych w Polsce 2 gatunków: *Adicella reducta* i *Hydropsyche modesta*.

► **Motyle (Lepidoptera).** Do owadów tych należy w naszym kraju ponad 3200 gatunków, z czego dotychczas w powiecie pleszewskim zanotowano 455 gatunków. Należy jednak podkreślić, iż kilkaset spreparowanych motyli czeka dopiero na identyfikację. Najlepiej poznano kilka rodzin zaliczanych powszechnie do motyli dziennych (164 gatunki w Polsce), tj. powszelatkowate (Hesperiidae), paziowate (Papilionoidea), bielinkowate (Pyralidae), modraszkwate (Lycaenidae) i rusałkowate (Nymphalidae) – wykazując łącznie 60 gatunków. Do najrzadziej spotykanych należy zaliczyć: kosternika leśniaka *Carterocephalus silvicola*, szlaczkonía sylwetnika *Colias croceus*, pazika dębowca *Favonius quercus*, ogońcyka akacjowca *Satyrium acaciae*, mieniaka tęczowca *Apatura iris* i przestrojnika likaona *Hyponephele lycaon*. Innymi rodzinami motyli dla których dość dobrze rozpoznano skład gatunkowy są: wąsiki (Aedidae) – 7 gatunków, wachlarzykowate (Crambidae) – 33 gatunki, miernikowcowate (Geometridae) – 67 gatunków, sówkowate (Noctuidae) – 84 gatunki, przeziernikowate (Sesiidae) – 9 gatunków, zawisakowate (Sphingidae) – 8 gatunków i kraśnikowate (Zygaenidae) – 7 gatunków. Wykryto stanowiska szeregu rzadkich w naszym kraju gatunków, np. kraśnika rześinowca *Zygaena carniolica*, kraśnika pięcioplamka *Zygaena trifolii*, *Anania verbascalis*, zwojki *Grapholita lobarzewskii*, *Argyreshtia trifasciata*, *Caloptilia roscipenella* i *Scythris sinensis*. W ostatnich latach prawdziwym utrapieniem w mieszkaniach stała się omacnica spichrzanka *Plodia interpunctella*, której gąsienice żerują na produktach zbożowych, orzechach, suszonych owocach i wyrobach cukierniczych. Sporym zaskoczeniem było znalezione w ostatnich latach, aż na 4 stanowiskach (Pleszew, Broniszewice i Kowalew) niedźwiedziówki włodarki *Arctia villica*, gatunku wysokiego ryzyka, narażonego na wyginięcie w naszym kraju.

Bagiennik *Limnephilus* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Chruścik *Mystacides longicornis* (© Przemysław Żurawlew)

Paśnik nagórek *Xanthorhoe montanata* (© Piotr Paluszkiwicz)

Wąsik *Nemophora fasciella* (© Paweł Kostuj)

Paśnik faliniec *Hydria undulata* (© Piotr Paluszkiwicz)

Plamiec agreściak *Abraxas grossularia* (© Paweł Kostuj)

Kraśnik sześciopłamek *Zygaena filipendulae* (© Waldemar Fluder)

Kraśnik komonicowiec *Zygaena loti* (© Leszek Kostuj)

Kraśnik rzęsinowiec *Zygaena carniolica* (© Przemysław Żurawlew)

Kosternik leśnik *Carterocephalus silvicola* (© Przemysław Żurawlew)

Kosternik palemón *Carterocephalus palaemon* (© Piotr Paluszkieвич)

Listkowiec cytrynek *Gonepteryx rhamni* (© Waldemar Fluder)

Szlaczkoń siarcznik *Colias hyale* (© Waldemar Fluder)

Wietek *Leptidea* sp. (© Waldemar Fluder)

Bielinek rukiewnik *Pontia edusa* (© Paweł Kostuj)

Czerwończyk uroczek *Lycaena tityrus* (© Waldemar Fluder)

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* (© Waldemar Fluder)

Modraszek argiades *Cupido argiades* (© Waldemar Fluder)

Ogończyk akacjowiec *Satyrium acaciae* (© Waldemar Fluder)

Mieniak strużnik *Apatura ilia* (© Paweł Kostuj)

Rusalka pawik *Inachis io* (© Paweł Kostuj)

Rusalka osetnik *Vanessa cardui* (© Piotr Paluszkiewicz)

Rusalka admirał *Vanessa atalanta* (© Piotr Paluszkiewicz)

Rusalka ceik *Polygonia c-album* (© Paweł Kostuj)

Dostojka malinowiec *Argynnis paphia* (© Leszek Kostuj)

Strzępotek glicerion *Coenonympha glycerion* (© Eugeniusz Markiewicz)

Dostojka latonia *Issoria lathonia* (© Piotr Paluszkiewicz)

Przestrojnik trawnik *Aphantopus hyperantus* (© Paweł Kostuj)

Przestrojnik jurtina *Maniola jurtina* (© Paweł Kostuj)

Zmrocznik pazik *Deilephila porcellus* (© Waldemar Fluder)

Zmrocznik przytuliak *Hyles gallii* (© Paweł Kostuj)

Niedźwiedziówka włodarka *Arctia villica* (© Paweł Kostuj)

Obłaczek garnatek *Amata phegea* (© Paweł Kostuj)

▶ **Wojsiłki (Mecoptera).** Charakterystyczne owady o ryjkowatym kształcie głowy i skrzydłach z czarnymi plamami. Reprezentowane są w Polsce przez 10 gatunków, na terenie powiatu zanotowano 2 gatunki: *Panorpa communis* i *P. vulgaris*.

▶ **Muchówki (Diptera).** Owady te należą do jednych z najbardziej zróżnicowanych i licznych grup zwierząt, przy czym w Polsce stwierdzono prawie 7000 gatunków. Ze względu na swą uciążliwość najbardziej znane są meszki (Simuliidae), komary (Culicidae), jusznicza deszczowa *Haematopota pluvialis*, muszka owocowa *Drosophila melanogaster* i mucha domowa *Musca domestica*. Na terenie powiatu od kilku lat badany jest skład gatunkowy dwóch rodzin muchówek: bzygowatych (Syrphidae) i rączycowatych (Tachinidae), których dotychczas wykazano odpowiednio po 81 i 24 gatunki. Na podstawie okazów zebranych w dolinie Neru pod Pleszewem, opisano nowy dla nauki gatunek bzyga *Dasysyrphus neovenustus* (Soszyński et al. 2013). Charakterystycznymi i często spotykanymi gatunkami są przedstawiciele takich rodzin jak: koziołkowate (Tipulidae), ochotkowate (Chironomidae), ćmiankowate (Psychodidae), leniowate (Bibionidae), bąkowate (Tabanidae), lwinkowate (Stratiomyidae), bujankowate (Bombyliidae), łowikowate (Asilidae) i wysłepkowate (Conopidae).

Wojsiłka *Panorpa communis* (© Piotr Paluszkiewicz)

Wojsiłka *Panorpa vulgaris* (© Piotr Paluszkiewicz)

Tomlerus sp. (© Piotr Paluszkiewicz)

Laphria gibbosa (© Paweł Kostuj)

Laphria cf. *flava* (© Piotr Paluszkiewicz)

Physocephala rufipes (© Paweł Kostuj)

Conops flavipes (© Paweł Kostuj)

Cylindromya auriceps (© Paweł Kostuj)

Tachina lurida (© Piotr Paluszkiwicz)

Ectophasia oblonga (© Paweł Kostuj)

Tabanus sp. (© Eugeniusz Markiewicz)

Jusznicza deszczowa *Haematopota pluvialis* (© Piotr Paluszkiwicz)

Hemipenthes morio (© Piotr Paluszkiwicz)

Villa sp. (© Leszek Kostuj)

Koziółka *Tipula* sp. (© Paweł Kostuj)

Myathropa florea (© Paweł Kostuj)

Volucella bombylans (© Przemysław Żurawlew)

Merodon equestris (© Przemysław Żurawlew)

Volucella pellucens (© Paweł Kostuj)

Syritta pipiens (© Przemysław Żurawlew)

Ceriana conopsoides (© Paweł Kostuj)

Xanthogramma pedissequum (© Przemysław Żurawlew)

Eristalis tenax (© Paweł Kostuj)

Didea alneti (© Paweł Kostuj)

Chrysotoxum vernale (© Danuta Żurawlew)

Ebrechtella tricuspidata (© Eugeniusz Markiewicz)

Zelotes sp. (© Paweł Kostuj)

Pajęczaki (Arachnida)

W literaturze można znaleźć dwie prace dotyczące pajęczaków – omówienie roztoczy z rzędu Mesostigmata w parku–arboretum w Gołuchowie (Gwiazdowicz & Mazurczak 2007) i występowania tygrzyka paskowanego *Argiope bruennichi* w powiecie (Żurawlew 2010a). W przygotowaniu są materiały o kolejnych dwóch gatunkach pająków, gdzie wykorzystano dane zebrane w powiecie. Zaplanowane na najbliższe lata badania nad pająkami na pewno pozwolą dobrze poznać ich skład gatunkowy.

► **Pająki (Araneae).** W Polsce występuje ponad 800 gatunków tych pajęczaków, a wstępne podsumowanie zebranych w powiecie materiałów świadczy o występowaniu ok. 100 gatunków (szacunkowo występuje ok. 350 gatunków). Od roku 1998 zaczęto spotykać ekspansywnego tygrzyka paskowanego, który obecnie zasiedlił już cały obszar powiatu. Stwierdzono powszechne występowanie, uważanego do niedawna za rzadkość przedstawiciela rodziny nasosznikowatych (Pholcidae) – *Pholcus alticeps*, gatunku mylonego do tej pory z podobnym *P. phalangoides*, który w trakcie szeroko zakrojonych badań i po rewizji materiałów muzealnych okazał się być gatunkiem bardzo rzadkim w Polsce (Rozwałka et al. 2014, w druku). Linie kolejowe w powiecie są trasą migracji ekspansywnego gatunku z rodziny leniowatych (Zodariidae) – *Zodarium rubidum* (Rutkowski et al., w przyg.). W Lesie Tacznowskim stwierdzono *Xysticus luctator* z rodziny ukośnikowatych (Thomisidae), który należy do gatunków zagrożonych w Polsce, ponadto w powiecie zanotowano skakuna *Sitticus inexpectus*, który został opisany dla nauki dopiero w roku 1997.

 Krzyżak łąkowy *Araneus quadratus* (© Henryka Guźniczka)

Tygrzyk paskowany *Argiope bruennichi* (© Piotr Paluszkiewicz)

Krzyżak nadwodny *Larinioides cornutus* (© Piotr Paluszkiewicz)

Kwietnik *Misumena vatia* (© Eugeniusz Markiewicz)

Kołosz wielobarwny *Aculepeira ceropegia* (© Eugeniusz Markiewicz)

Kołosz stożkowaty *Cyclosa conica* (© Piotr Paluszkiewicz)

Anyphaena accentuata (© Piotr Paluszkiewicz)

Xysticus erraticus (© Piotr Paluszkiewicz)

Xysticus ulmi (© Paweł Kostuj)

Xysticus luctator (© Paweł Kostuj)

Zawijak *Enoplognatha* sp. (© Piotr Paluszkiwicz)

Kwadratnik *Tetragnatha nigrata* (© Przemysław Żurawlew)

Ślizgun *Philodromus* sp. (© Paweł Kostuj)

Ślizgun *Philodromus* sp. (© Paweł Kostuj)

Ślizgun nieparek *Philodromus dispar* (© Paweł Kostuj)

Ślizgun borowy *Philodromus margaritatus* (© Paweł Kostuj)

Darownik przedziwny *Pisaura mirabilis* (© Paweł Kostuj)

Skakun *Evarcha arcuata* (© Paweł Kostuj)

Agelena sp. (© Paweł Kostuj)

Rilaena triangularis (© Piotr Paluszkiwicz)

Spachacz zielonawy *Micrommata virescens* (© Paweł Kostuj)

Kosarz pospolity *Phalangium opilio* (© Paweł Kostuj)

► **Zaleszczotki (Pseudoscorpionida).** Do tych niewielkich, prowadzących drapieżny tryb życia pajęczaków należy w naszym kraju 38 gatunków. W powiecie dotychczas udało się odłowić nieliczne osobniki (najczęściej na muchach domowych), z których zidentyfikowano jednego jako *Chernes cimicoides*.

► **Kosarze (Opiliones).** Na terenie kraju zanotowano 37 gatunków, a w powiecie pleszewskim dotychczas 3 gatunki: kosarza pospolitego *Phalangium opilio*, *Rilaena triangularis* i coraz częściej notowanego w naszym kraju *Lacinius dentiger*. Wykrycie kolejnych gatunków to tylko kwestia czasu.

► **Roztocze (Acari).** W roku 2004 na terenie parku-arboretum w Gofuchowie badano występowanie roztoczy z rzędu Mesostigmata (Gwiazdowicz & Mazurczak 2007). Zebrane próby pochodziły z darni traw, gleby mineralnej, ściółki i trocin. W materiale wykazano 1935 roztoczy z 72 gatunków, co świadczy o dużym bogactwie akarofauny na tym terenie. Najrzadziej spotykanymi gatunkami były: *Antennoseius bacatosimilis*, *Arctoseius insularis*, *Hypoaspis astronomica* i *Zercoseius spathuliger*.

Trombidium cf. *holosericeum* (© Paweł Kostuj)

Śluzowiec (Myxomycetes) (© Przemysław Żurawlew)

Śluzowiec (Myxomycetes) (© Przemysław Żurawlew)

Nadczebnik stawowy *Ephydatia fluviatilis* (© Przemysław Żurawlew)

Inne grupy

▶ **Śluzowce (Myxomycetes).** Organizmy te obecnie zaliczane są do pierwotniaków (Protozoa). Odnaczają się skomplikowanym cyklem życiowym, pomimo że są organizmami jednokomórkowymi, potrafią tworzyć niezwykle struktury, na dodatek na różnych etapach swojego życia wykazują cechy zbliżone do grzybów, roślin i zwierząt. W Polsce występuje ponad 220 gatunków, a w powiecie pleszewskim zanotowano kilka nieoznaczonych gatunków.

▶ **Gąbki (Porifera).** W naszym kraju występuje 9 gatunków tych prymitywnych wodnych zwierząt. W powiecie stwierdzono na 2 stanowiskach (Kwileń, Tursko) nadczebnika stawowego *Ephydatia fluviatilis*.

▶ **Mszywioty (Bryozoa).** W polskich wodach spotyka się 18 gatunków tych mało znanych kolonijnych zwierząt. W rzece Prośnie pod Kwileniem znaleziono jeden gatunek – rozpiórka grzybowatego *Plumatella fungosa*.

▶ **Wije (Myriapoda).** Należą tu pareczniki (Chilopoda), drobnonogi (Symphyla), skąponogi (Pauropoda) i dwuparce (Diplopoda). Jest to bardzo słabo poznana grupa – wiadomo o występowaniu wija drewniaka *Lithobius forficatus* oraz gatunków należących do krocionogowatych (Julidae) i skulicowatych (Glomeridae).

▶ **Pierścienice (Annelida).** Należą tu powszechnie znane dżdżownice (Lumbricidae) i pijawki (Hirudinea). Niestety skład gatunkowych tych zwierząt nie jest na terenie powiatu znany.

Krocionóg (Julidae) (© Piotr Paluszkievicz)

► **Ślimaki (Gastropoda).** Łącznie zanotowano w naszym kraju 231 gatunków tych zwierząt, z czego w powiecie zanotowano 63 gatunki. W latach 1952–1957 na kilku stanowiskach odnaleziono 61 gatunków (Berger 1961). Na najbogatszym stanowisku koło Ludwiny wykazano 33 gatunki ślimaków lądowych, z czego aż 24 gatunki było subfossylnych (czyli od dawna już tu nie występowały). Świadczy to o dawnym bogactwie fauny tych zwierząt na tym terenie. Stwierdzone w powiecie gatunki należały do następujących rodzin: Ellobiidae – 2 gatunki, błatniarkowate (Lymnaeidae) – 7 gatunków, rozdętkowate (Physidae) – 2 gatunki, zatoczkowate (Planorbidae) – 7 gatunków, ślinikowate (Arionidae) – 2 gatunki, zaroślarkowate (Bradybaenidae) – 1 gatunek, świdrzykowate (Clausiliidae) – 4 gatunki, błyszczotkowate (Cochlicopidae) – 2 gatunki, stożczkowate (Euconulidae) – 1 gatunek, brzuchozębne (Gastrodontidae) – 1 gatunek, ślimakowate (Helicidae) – 4 gatunki, Hygromiidae – 4 gatunki, pomrowiowate (Limacidae) – 2 gatunki, Oxychilidae – 4 gatunki, krążalkowate (Discidae) – 2 gatunki, Pristilomatidae – 1 gatunek, Punctidae – 1 gatunek, poczwarkowate (Pupillidae) – 1 gatunek, bursztynekowate (Succineidae) – 1 gatunek, ślimaczkowate (Valloniidae) – 4 gatunki, poczwarówkowate (Vertiginidae) – 5 gatunków, przeżrotkowate (Vitrinidae) – 1 gatunek, igliczkowate (Aciculidae) – 1 gatunek, żyworodkowate (Viviparidae) – 1 gatunek i zagrzebkowate (Bithyniidae) – 1 gatunek. Z najciekawszych gatunków należy wymienić, już nie występującego w Wielkopolsce ślimaka ostrokrawędzistego *Helicigona lapicida*, a także rzadkie świdrzyki: nadrzewnego *Clausilia cruciata* i dwufałdkowego *Alina buplicata*. W marcu 2012 w Pleszewie (w sącacie z marketu) zanotowano zawleczony z południowej Europy krewniaka naszego winniczka – *Helix aspersa*.

Ślinik *Arion* sp. (© Piotr Paluszkiewicz)

Ślinik *Arion* sp. (© Piotr Paluszkiewicz)

Ślimak gajowy *Cepaea nemoralis* (© Przemysław Żurawlew)

Śliniak *Arion* sp. (© Przemysław Żurawlew)

Pomrów wielki *Limax maximus* (© Eugeniusz Markiewicz)

Ślimak winniczek *Helix pomatia* (© Przemysław Żurawlew)

Bursztynka *Succinea* sp. (© Leszek Kostuj)

Ślimak *Helix aspersa* (© Przemysław Żurawlew)

► **Małże (Bivalvia).** W Polsce dotychczas znaleziono 34 gatunków. Podczas badań w latach 1950. w strumieniach pod Ludwiną i Gołuchowem oraz w rowach i na mokradłach pod Cieślami i Taczanowem znaleziono łącznie 7 gatunków małży z rodziny kulkówkowatych (Sphaeriidae): groszkówkę jajowatą *Pisidium henslowianum*, groszkówkę kulistą *P. obtusale*, groszkówkę pospolitą *P. casertanum*, *P. milium*, *P. subtruncatum*, *P. personatum* i kulkówkę rogową *Sphaerium corneum* (Berger 1961). W ostatnich latach wykryto w rzece Prośnie ekspansywną racicznicę zmienną *Dreissena polymorpha* i skójkę malarską *Unio pictorum*, a w Zb. Gołuchowskim szczeżują pospolitą *Anodonta anatina*.

Skójką malarską *Unio pictorum* (© Przemysław Żurawlew)

Szczeżuja *Anodonta* sp. (© Przemysław Żurawlew)

► **Skorupiaki (Crustacea).** Do tych zwierząt zalicza się w Polsce ok. 800 gatunków, należą tu takie gromady jak: skrzelonogi (Branchiopoda), małżoraczki (Ostracoda) i pancerzowce (Malacostraca). Wiedza na temat tych zwierząt w naszym powiecie ogranicza się tylko do stwierdzenia występowania na wielu stanowiskach – zawleczonego z Ameryki Północnej raka pręgowanego *Orconectes limosus*.

Rak pręgowany *Orconectes limosus* (© Przemysław Żurawlew)

NIEZWYKŁA PRZYRODA POWIATU PLESZEWSKIEGO

Kręgowce

Krogulec *Accipiter nisus* (© Paweł Kostuj)

Ryby (Pisces)

Płoć *Rutilus rutilus* (© Adam Żurawlew)

Lin *Tinca tinca* (© Przemysław Żurawlew)

Karaś pospolity *Carassius carassius* (© Przemysław Żurawlew)

W naszym kraju zanotowano występowanie blisko 140 gatunków ryb. Liczba ta obejmuje ryby słodkowodne i dwuśrodowiskowe, gatunki rodzime i obce, a także występujące na stałe lub pojawiające się przypadkowo w polskiej części Bałtyku. Na terenie powiatu stwierdzono 40 gatunków, z czego 35 gatunków w rzece Prośnie (Penczak et al. 2003, 2004, Wilżak & Żurawlew 2008, P. Żurawlew, dane niepubl.).

Przedstawicielem rodziny jesiotrowatych (Acipenseridae) spotykanym w Prośnie jeszcze w wieku 19. był jesiotr ostronosy *Acipenser oxyrinchus*. Co ciekawe przez wiele lat uważano, iż w naszych wodach występował jesiotr zachodni *A. strutio*, który jednak nigdy nie tworzył w Morzu Bałtyckim samowystarczальной populacji. Jeszcze do początku wieku 20. w Prośnie notowano tososia szlachetnego *Salmo salar* z rodziny tosoosiowatych (Salmonidae). Gatunek ten w latach 1980. uznano za wymarły w polskich rzekach, dopiero program restytucji przywrócił go do rzeki Drawy. Do rodziny szczupakowatych (Esocidae) należy jeden z najgroźniejszych drapieżników naszych wód – szczupak *Esox lucius*, którego okazy mierzące 100 cm były nierzadko poławiane. Najwięcej gatunków reprezentuje rodzinę karpiowatych (Cyprinidae), a najbardziej znane z nich to: płoć *Rutilus rutilus*, jelec *Leuciscus leuciscus*, jaź *L. idus*, wzdręga *Scardinius erythrophthalmus*, słonecznica *Leucaspis delineatus*, lin *Tinca tinca*, kietb *Gobio gobio*, ukleja *Alburnus alburnus*, krąp *Blicca bjoerkna*, leszcz *Abramis brama* i karaś pospolity *Carassius carassius*. Znacznie rzadziej odławiane były w Prośnie inne gatunki: kleń *Leuciscus cephalus*, boleń *Aspius aspius*, certa *Vimba vimba*, świnka *Chondrostoma nasus*, kietb białopłetwy *Romanogobio albipinnatus*, brzana *Barbus barbus* i rozpiór *Abramis ballerus*.

Kilka gatunków karpiowatych nie jest naszymi rodzimymi gatunkami, choć od dawna u nas one występują. Karp *Cyprinus carpio* został sprowadzony na przełomie wieków 12. i 13. ze zlewisk mórz Kaspijskiego, Czarnego i Aralskiego. Z Azji sprowadzono kolejne gatunki: karaś srebrzystego *Carassius gibelio*, amura białego *Ctenopharyngodon idella*, topygę białą *Hypophthalmichthys molitrix* i topygę pstrą *Aristichthys nobilis*. W roku 2010 w niewielkim stawie w Dobrej Nadziei stwierdzono występowanie pochodzącego z Azji Południowo-Wschodniej – czebaczka amurskiego *Pseudorasbora parva*, którego przypadkowo zawleczono do Polski w roku 1990. W Prośnie spotykane są też kolejne gatunki: ślíz *Barbatula barbatula* z rodziny przylgowatych (Balitoridae) oraz koza *Cobitis taenia* i piskorz *Misgurnus fossilis* z rodziny piskorzowatych (Cobitidae). Wyjątkowo w tej rzece odławiano węgorza *Anguilla anguilla* z rodziny węgorzowatych (Anguillidae), a stałym jej mieszkańcem jest miętus *Lota lota* z rodziny dorszowatych (Gadidae). Sumowate (Siluridae) reprezentuje sum *Silurus glanis*, a sumikowate (Ictaluridae) sprowadzony z Ameryki Północnej – sumik karłowaty *Ameiurus nebulosus*. Jest on prawdziwym utrapieniem naszych wód, szybko się rozmnaża, pożera ikrę i narybek naszych rodzimych ryb. Z rodziny ciernikowatych (Gasterosteidae) często spotykany jest ciernik *Gasterosteus aculeatus*, a tylko jeden raz spotkano cierniczka *Pungitius pungitius*. Trzy gatunki należą do rodziny okoniowatych (Percidae), są to prowadzące drapieżny tryb życia: sandacz *Sander lucioperca*, okoń *Perca fluviatilis* i jazgarz *Gymnocephalus cernuus*.

Toptyga biała *Hypophthalmichthys molitrix*
(© Przemysław Żurawlew)

Karaś srebrzysty *Carassius gibelio* (© Przemysław Żurawlew)

Karp *Cyprinus carpio* (© Przemysław Żurawlew)

Czebaczek amurski *Pseudorasbora parva* (u góry) i słonecznica *Leucaspis delineatus* (© Przemysław Żurawlew)

Szczupak *Esox lucius* (© Przemysław Żurawlew)

Sumik karłowaty *Ameiurus nebulosus* (© Przemysław Żurawlew)

Płazy (Amphibia)

Na terenie powiatu występuje 13 gatunków płazów, na 18 wykazanych w Polsce. Zwierzęta te rozmnażają się w środowisku wodnym, dlatego bardzo ważna dla nich jest obecność stawów, starorzeczy, rowów i rzek. Podczas wiosennych wędrówek w poszukiwaniu miejsc do rozrodu, corocznie tysiące płazów giną pod kołami samochodów na naszych drogach. Do najmniej znanych należą traszki z rodziny salamandrowatych (Salamandridae), z których częściej jest spotykana traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, bowiem traszkę grzebieniastą *Triturus cristatus* wykryto dotąd na 5 stanowiskach (Kwileń, Lenartowice, Pleszew, Ludwina i Folsz). Należący do rodziny kumakowatych (Bombinatoridae) – kumak nizinny *Bombina bombina* notowany jest na stawach, gliniankach i wilgotnych łąkach, natomiast grzebiuszkę ziemną *Pelobates fuscus* z rodziny grzebiuszkowatych (Pelobatidae) spotkać można bardzo rzadko – bowiem prowadzi wyjątkowo skryty tryb życia. Do ropuchowatych (Bufonidae) należą 3 gatunki: pospolicie spotykane ropucha szara *Bufo bufo* i ropucha zielona *B. viridis* oraz sucholubna ropucha paskówka *Bufo calamita*, którą dopiero w ostatnich latach zanotowano w powiecie. Do rzekotkowatych (Hylidae) zaliczana jest rzekotka drzewna *Hyla arborea*, która pomimo małych rozmiarów charakteryzuje się wyjątkowo doniosłym głosem. Z żabowatych (Ranidae) powiat zamieszkuje 5 gatunków: żaba trawna *Rana temporaria*, żaba moczarowa *R. arvalis*, żaba wodna *Pelophylax esculentus*, żaba jeziorkowa *P. lessonae* i najrzadsza żaba śmieszka *P. ridibundus*. Trzy ostatnie z wymienionych gatunków nazywa się żabami zielonymi, a ich identyfikacja sprawia sporo kłopotów.

Kumak nizinny *Bombina bombina* (© Przemysław Żurawlew)Prawie przeobrażona z kijanki grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus* (© Przemysław Żurawlew)Traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris* (© Przemysław Żurawlew)Traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* (© Przemysław Żurawlew)Ropucha szara *Bufo bufo* (© Paweł Kostuj)

Ropucha paskówka *Bufo calamita* (© Przemysław Żurawlew)

Ropucha zielona *Bufo viridis* (© Andrzej Madaliński)

Rzekotka drzewna *Hyla arborea* (© Paweł Kostuj)

Żaba trawna *Rana temporaria* (© Paweł Kostuj)

Żaba moczarowa *Rana arvalis* (© Przemysław Żurawlew)

Żaba wodna *Pelophylax esculentus* (© Przemysław Żurawlew)

Żaba jeziorkowa *Pelophylax lessonae* (© Paweł Kostuj)

Ropucha szara *Bufo bufo* w miłośnym uścisku z żabą wodną *Pelophylax esculentus* (© Piotr Sokołowski)

Gady (Reptilia)

Jaszczurka zwinka *Lacerta agilis* (© Danuta Żurawlew)

Jaszczurka żyworódka *Zootoca vivipara* (© Paweł Kostuj)

Zaskroniec *Natrix natrix* (© Przemysław Żurawlew)

Żmija zygzakowata *Vipera berus* (© Przemysław Żurawlew)

W Polsce zanotowano 10 gatunków gadów, z czego z terenu ziemi pleszewskiej podawanych jest 6 gatunków (Wilżak & Żurawlew 2008, P. Żurawlew dane niepubl.). Żółw błotny *Emys orbicularis* wzmiankowany był jedynie w bardzo starym piśmiennictwie z pod Choczca (Rzączyński 1742 za: Wilżak & Żurawlew 2008). Gatunkami często spotykanymi są jaszczurka zwinka *Lacerta agilis* i jaszczurka żyworódka *Zootoca vivipara*, rzadziej można napotkać padalca *Angius fratilis* i zaskronica zwyczajnego *Natrix natrix*. Te dwa ostatnie niestety często giną na drogach pod kołami samochodów. Rzadkim gatunkiem jest żmija zygzakowata *Vipera berus*, którą u nas najczęściej można spotkać w Lesie Taczanowskim. W ostatnich latach kilkakrotnie spotkano żółwia czerwonołeciego *Trachemus scripta elegans*. Ten pochodzący z Ameryki Północnej i Środkowej gatunek, coraz częściej spotykany jest na wolności w naszym kraju, a ze względu na swe zdolności aklimatyzacyjne, stanowi poważne zagrożenie dla rodzimego żółwia błotnego. W kwietniu 2014 na terenie jednej z pleszewskich firm schwytano w przywiezionym z Azji kontenerze – jaszczurkę z rodziny gekonowatych (Gekkonidae), które zamieszkują strefę zwrotnikową i pozwrotnikową. Był to zapewne gekon płaczący *Lepidactylus lugubris*.

Gekon (Gekkonidae) schwytany w kontenerze z Azji w kwietniu 2012 (© Przemysław Żurawlew)

Padalec *Angius fratilis* (© Paweł Kostuj)

Ptaki (Aves)

Dotychczas opracowano awifaunę doliny Proсны (Żurawlew 1994, 1996, Wilżak et al. 2004), Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Ciemnej” (Oko 1967, Kupczyk 1989, Żurawlew 2013a) i miasta Pleszewa (Żurawlew & Markiewicz 2014). Podsumowano również informacje o błotniaku łąkowym (Wilżak & Żurawlew 1997), gawronie (Żurawlew 2007a), dzięciole średnim (Żurawlew et al. 2008), bocianie białym (Żurawlew 2011a) i płomykównie (Żurawlew 2013b). W powiecie zanotowano 223 gatunki ptaków (na 449 wykazanych w Polsce), z czego gniazdowało 151 gatunków. Po roku 1990 nie zanotowano już łęgów płaskonosza *Anas clypeata*, cietrzewia *Lyrurus tetrix*, zausznika *Podiceps nigricollis*, kulika wielkiego *Numenius arquata*, kraski *Coracias garrulus* i pliszki górskiej *Motacilla cinerea* (Wilżak & Żurawlew 2008).

Do ptaków blaszkodziobych (Anseriformes) gniazdujących w powiecie należy łąbędź niemy *Cygnus olor*, zasiedlający nielicznie stawy, starorzeczca i zbiorniki zaporowe. Gegawa *Anser anser* gniazdowała tylko pod Orliną Dużą, a cyraneczka *Anas crecca* prawdopodobnie gniazdowała jedynie w dolinie Proсны koło Macewa i Kuchar. Krzyżówka *Anas platyrhynchos* jest najliczniejszym łęgowym ptakiem blaszkodziobym, w przeciwieństwie do cyranki *Anas querquedula*, którą zanotowano tylko na bardzo nielicznych stanowiskach. Pewne gniazdowanie płaskonosza *Anas clypeata* i głowienki *Aythya ferina* stwierdzono tylko na Zbiorniku Gołuchowskim, czernica *A. fuligula* występuje na większej liczbie stanowisk, natomiast nurogęś *Mergus merganser* prawdopodobnie gniazduje nad rzeką Prosną. Pozostałymi gatunkami blaszkodziobych jakie wykazano podczas migracji, głównie w dolinie Proсны i na Zb. Gołuchowskim były: łąbędź czarnodzioba *C. columbianus*, łąbędź krzykliwy *C. cygnus*, gęś zbożowa *A. fabalis*, gęś krótkodzioba *A. brachyrhynchos*, gęś białoczelna *A. albifrons*, gęś mała *A. erythropus*, bernikla białolica *Branta leucopsis*, mandarynka *Aix galericulata*, świstun *A. penelope*, krakwa *A. strepera*, rożeniec *A. acuta*, podgorzałka *A. nyroca*, markaczka *Melanitta nigra*, uhla *M. fusca*, gągój *Bucephala clangula*, bielaczek *M. albellus* i szlachar *M. serrator*.

Rząd grzebiących (Galliformes) reprezentują kuropatwa *Perdix perdix*, przepiórka *Coturnix coturnix* i bażant *Phasianus colchicus*. Jeszcze do lat 1950. na rozległych i wtedy nie zmeliorowanych łąkach pod Józefowem występował cietrzew *Lyrurus tetrix*, który obecnie występuje tylko w niektórych rejonach Polski. Podczas przelotów wyjątkowo można spotkać na Zb. Gołuchowskim gniazdujące na dalekiej północy nury (Gaviiformes): nura rdzawoszyjego *Gavia stellata* i nura czarnoszyjego *G. arctica*. Spośród perkozów (Podicipediformes) z większej liczby stanowisk łęgowych znany jest perkoz *Tachybaptus ruficollis*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus* gniazduje tylko na Zb. Gołuchowskim i wyjątkowo na liniach w Kowalewie, z kolei perkoz rdzawoszyi *P. griseogen* i zausznik *P. nigricollis* gniazdowały przed laty na zbiorniku i stawach w Gołuchowie. Gatunkiem pojawiającym się podczas migracji i zimowania jest kormoran *Phalacrocorax carbo* – przedstawiciel pełnopłetwych (Pelecaniformes).

Gęś krótkodzioba *Anser brachyrhynchos* (© Michał Radziszewski)

Krzyżówka *Anas platyrhynchos* (© Przemysław Żurawlew)

Czernica *Aythya fuligula* (© Przemysław Żurawlew)

Nurogęś *Mergus merganser* (© Przemysław Żurawlew)

 Pisklę bażanta *Phasianus colchicus* (© Przemysław Żurawlew)

 Kuropatwa *Perdix perdix* (© Paweł Kostuj)

 Nur rdzawoszyi *Gavia stellata* (© Przemysław Żurawlew)

 Perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus* (© Przemysław Żurawlew)

Z brodzących (Ciconiiformes) zanotowano cztery gatunki czapli, przy czym na pojedynczych stanowiskach gniazdowały: bąk *Botaurus stellaris*, bączek *Ixobrychus minimus* i czapla siwa *Ardea cinerea*, a podczas przelotów (ostatnio coraz częściej) notowana była czapla biała *Egretta alba*. Na terenie powiatu w największych kompleksach leśnych występuje łącznie 3–5 par bociana czarnego *Ciconia nigra*. Znacznie liczniej występuje powszechnie lubiany bocian biały *C. ciconia*, którego liczebność w całym powiecie w latach 2004, 2005, 2007 i 2014 wynosiła odpowiednio: 50, 36, 32 i 39 par. Przed ponad 100 laty koło Turska upolowano ibisa kasztanowatego *Plegadis falcinellus*, który rzadko zalatuje do Polski z południowej Europy.

Bardzo interesującą grupą ptaków są ptaki szponiaste (Falconiformes), które po wielu dziesięcioleciach przesładowań, doczekały się ochrony prawnej. Gatunkiem prowadzącym wyjątkowo skryty tryb życia jest trzmiełojad *Pernis apivorus*, który gniazduje w liczbie kilku par. Kania czarna *Milvus migrans* spotkana jest bardzo rzadko na przelotach, natomiast kania ruda *Milvus milvus* prawdopodobnie efemerycznie gniazduje na 1–2 stanowiskach. Być może niebawem na terenie powiatu zacznie gniazdować bielik *Haliaeetus albicilla*, którego już parokrotnie napotkano w porze lęgowej pod Grodziskiem. Błotniak stawowy *Circus aeruginosus* zamieszkuje trzcinowiska pośród pól, łąk, stawów i starorzeczy. Błotniak zbożowy *C. cyaneus* pojawia się podczas przelotów i zimą, natomiast błotniak łąkowy *C. pygargus* jest gatunkiem bardzo nielicznym lęgowym. Jastrząb *Accipiter gentilis* i krogulec *A. nisus* zasiedlają lasy, a myszołów *Buteo buteo* gniazduje nawet pośród drobnych zadrzewień. Myszołów wiochaty *B. lagopus* regularnie przylatuje na zimę z północnej Europy, a orlika krzykliwego *Aquila pomarina* i orta przedniego *A. chrysaetos* napotymano tylko wyjątkowo. Rybołów *Pandion haliaetus* najczęściej pojawia się we wrześniu, przy czym dwukrotnie stwierdzono ptaki zaobraczkowane w Szwecji i Finlandii. Rzadkim ptakiem lęgowym jest pustułka *Falco tinnunculus*, która od niedawna gniazduje w Pleszewie. Kobuz *F. subbuteo* gniazduje w nielicznych parach, często wykorzystując gniazda kruka *Corvus corax*. Pozostałymi sokołami jakie stwierdzono były: kobczyk *F. vespertinus*, drzemlik *F. columbarius* i sokół wędrowny *F. peregrinus*.

Do żurawiovych (Gruiformes) należą występujące na bardzo nielicznych stanowiskach w powiecie: wodnik *Rallus aquaticus*, kropiatka *Porzana porzana* i derkacz *Crex crex*, a także znacznie częstsze – kokoszka *Gallinula chloropus* i tyska *Fulica atra*. Do gatunków, które ostatnio w Polsce znacznie zwiększyły swoją liczebność należy żuraw *Grus grus*, który już powszechnie gniazduje w powiecie pleszewskim.

Kolejną liczną grupą ptaków spotykaną w powiecie są siewkowie (Charadriiformes), z których tylko nieliczne gniazdują. Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius* zasiedla nieużytki i żwirownie, czajka *Vanellus vanellus* pola, łąki i wodne zastoiska, a kszyc *Gallinago gallinago* podmokłe łąki. Od wielu już lat nie stwierdzono gniazdowania rycyka *Limosa limosa* i krwawodzioba *Tringa totanus*, które występowały w dolinie Proсны. Słonka *Scolopax rusticola* zamieszkuje lasy liściaste – najliczniej Las Taczanowski. Sporadycznie notowano też jako lęgowe inne gatunki:

samotnika *Tringa ochropus*, brodzica piskliwego *Actitis hypoleucos*, a przed kilkudziesięciami laty nawet kulika wielkiego *Numenius arquata*, który obecnie pojawia się tylko na przelotach. Pozostałe gatunki siewkowców obserwowane były podczas migracji, były to: sieweczka obrożna *Ch. hiaticula*, siewka złota *Pluvialis apricaria*, siewnica *P. squatarola*, czajka towarzyska *Vanellus gregarius*, biegus malutki *Calidris minuta*, biegus mały *C. temminckii*, biegus rdzawy *C. canutus*, biegus krzywodzioby *C. ferruginea*, biegus zmienny *C. alpina*, batalion *Philomachus pugnax*, bekasik *Lymnocyptes minimus*, szlamnik *L. lapponica*, brodziec śniady *T. erythropus*, kwokacz *T. nebularia*, łączak *T. glareola* i kamusznik *Arenaria interpres*. Ponadto stwierdzono 7 gatunków mew: śmieszkę *Chroicocephalus ridibundus*, mewę siwą *Larus canus*, mewę żółtonogą *L. fuscus*, mewę srebrzystą *L. argentatus*, mewę białogłową *L. cachinnans*, mewę siodlatą *L. marinus* i mewę matą *Hydrocoloeus minutus*. Z rybitw odnotowano 4 gatunki: rybitwę białoczelną *Sterna albifrons*, rybitwę rzeczną *Sterna hirundo*, rybitwę czarną *Chlidonias niger* i rybitwę białoskrzydłą *Ch. leucopterus*.

Na ziemi pleszewskiej występuje 5 gatunków gołębiowych (Columbiformes). Gołąb miejski *Columba livia* f. *urbana* najliczniej występuje w Pleszewie, gdzie preferuje zwartą zabudowę. Siniak *C. oenas* związany jest ze starymi lasami mieszanymi, gdzie znajdują się drzewa z obszernymi dziuplami. Grzywacz *C. palumbus* i turkawka *Streptopelia turtur* to gatunki związane z zadrzewieniami i lasami, natomiast sierpówka *S. decacoto* występuje w miastach i wsiach. Pospolitym ptakiem jest kukułka *Cuculus canorus* z kukułkowych (Cuculiformes), jedyny ptak w Europie Środkowej, który jest pasożytem lęgowym (podrzuca jaja do gniazd innych ptaków). Z sów (Strigiformes) gniazdują w powiecie 4 gatunki. Płomykówka *Tyto alba* i pójdzka *Athene noctua* są ściśle związane z osiedlami ludzkimi, gdzie zamieszkują opuszczone domostwa, budynki popegeerowskie, wiatraki i kościoły. Puszczczyk *Strix aluco* zasiedla lasy i parki podworskie, a uszatka *Asio otus* preferuje skraje lasów i śródpolne lasy sosnowe. Podobnie jak sowy, nocny tryb życia prowadzi lelek *Caprimulgus europaeus*, który występuje pośród suchych lasów sosnowych, gdzie zasiedla najchętniej zręby i polany. Powszechnie występuje pośród borów sosnowych na terenie „pleszewskiej” części Równiny Rychwalskiej. Jerzyk *Apus apus* jest mieszkańcem miast i wsi, gniazdując w szczelinach budynków. W ostatnich latach w całej Polsce odnotowano spadek jego liczebności w wyniku termomodernizacji budynków, po których zakończeniu drastycznie spada liczba dogodnych miejsc do gniazdowania. Dlatego ważne jest rozwieszanie skrzynek lęgowych na budynkach po zakończeniu prac remontowych.

Z rzędu ptaków kraskowatych (Coraciiformes): zimorodek *Alcedo atthis* jest najbardziej związany z wodami – kilka par gniazduje głównie wzdłuż rzeki Proсны, kopiąc norki w nadrzecznych skarpach. Dotychczas na 3 stanowiskach (Krzywosądów, Kucharki, Kuchary) w powiecie stwierdzono lęgi niezwykle barwnej żółny *Merops apiaster*. Do lat 1970. gniazdowała w powiecie kraska *Coracias garrulus*, która obecnie należy do najbardziej zagrożonych wymarciem ptaków w Polsce. Z kolei kondycja populacji lęgowej dudka *Upupa epops*

 Bocian czarny *Ciconia nigra* (© Piotr Paluszkiewicz)

 Bocian biały *Ciconia ciconia* (© Tomasz Sobiejewski)

 Trzmielojad *Pernis apivorus* (© Leszek Kostuj)

 Bielik *Haliaeetus albicilla* (© Przemysław Żurawlew)

Błotniak stawowy *Circus aeruginosus* nękany przez wronę siwą *Corvus cornix* (© Tomasz Sobiejewski)

Krogulec *Accipiter nisus* (© Paweł Kostuj)

jest dobra – gatunek ten najliczniej gniazduje na terenie gmin Chocz i Gizatki. Do dzięciołowych (Piciformes) należy w powiecie 7 gatunków. Krętogłów *Jynx torquilla* występuje powszechnie wzdłuż nadprósniańskich zadrzewień. Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus* w liczbie kilku par gniazduje w Lesie Taczanowskim, a dzięcioł zielony *P. viridis* na nielicznych stanowiskach rozrzuconych prawie w całym powiecie. Dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, dzięcioł duży *D. major* i dzięciołek *D. minor* zasiedlają lasy, parki i zadrzewienia. Najlepiej rozpoznano rozmieszczenie i liczebność dzięcioła średniego *D. medius*. Dzięki zastosowaniu stymulacji głosowej w lasach ze znacznym udziałem dębu w latach 2005 i 2007 przeprowadzono inwentaryzację tego gatunku, najliczniej go wykazując w Lesie Taczanowskim (73 terytoria).

Najwięcej gatunków występujących w powiecie pleszewskim należy do rzędu ptaków wróblowych (Passeriformes). Spośród 4 gatunków skowronków, najliczniejszy jest skowronek *Alauda arvensis* gniazdujący na polach i łąkach oraz lerka *Lullula arborea* silnie związana z borami sosnowymi. Dzierlatka *Galerida cristata* występująca jeszcze dość powszechnie na początku lat 1990. w Pleszewie, obecnie już tam nie gniazduje, a jej nieliczne stanowiska ostały się jedynie w niektórych wsiach. Górniczek *Eremophila alpestris* zalatujący do Polski na zimę z północy Europy, widziany był tylko 1 raz. Do jaśkótek (Hirudinidae) należą 3 gatunki: dymówka *Hirundo rustica* zakłada gniazda głównie wewnątrz budynków, oknówka *Delichon urbicum* gniazduje najliczniej w Pleszewie, a brzegówka *Riparia riparia* drąży norki w skar-

Myszołów *Buteo buteo*
(© Tomasz Sobiejewski)

pach i urwiskach. Z rodziny pliszkowatych (Motacillidae) najrzadszy jest świergotek polny *Anthus campestris* związany z suchymi terenami, w lasach powszechnie występuje świergotek drzewny *A. trivialis*, a na wilgotnych łąkach gniazduje coraz rzadszy świergotek łąkowy *A. pratensis*. Tylko jeden raz odnotowano arktycznego świergotka rdzawogardły *A. cervinus*. Pliszka żółta *Motacilla flava* pospolicie zamieszkuje pola i łąki, a pliszka siwa *Motacilla alba* związana jest najbardziej z obszarami ruderalnymi, gniazdując niekiedy w bardzo nietypowych miejscach. W roku 1949 w Gofuchowie stwierdzono gniazdowanie pliszki górskiej *Motacilla cinerea*, która występuje w Polsce głównie w górach i na Pomorzu. Jemioluszką *Bombycilla garrulus* jest gatunkiem zalatującym na zimę, a strzyżyk *Troglodytes troglodytes* i pokrzywnica *Prunella modularis* to gatunki typowo leśne, które prowadzą skryty tryb życia.

Rodzina drozdowatych (Turdidae) charakteryzuje się wyjątkowymi zdolnościami wokalnymi. Rudzik *Erithacus rubecula* jest gatunkiem leśnym i najliczniej zamieszkuje różnicowane lasy z dobrze wykształconym podszytem. Słowiak szary *Luscinia luscinia* i słowiak rdzawy *L. megarhynchos* najliczniej zasiedlają nadprośniańskie zadrzewienia łęgowe, a podróżniczek *L. svecica* był tylko zanotowany 2 razy. Kopcuszek *Phoenicurus ochruros* pospolicie zamieszkuje wsie i miasta, natomiast pleszka *P. phoenicurus* najliczniej zasiedla dwa odmienne środowiska: suche bory sosnowe i zabudowę willową w Pleszewie. Pokląskwa *Saxicola rubetra* preferuje łąki i ugory, a nieco do niej podobna kłaskawka *S. rubicola* została stwierdzona tylko na kilku stanowiskach w powiecie. Białozytka *Oenanthe oenanthe* jest ptakiem zasiedlającym piaszczynę, place budów i gruzowiska. Tylko jeden raz zanotowano drozda obroźnego *Turdus torquatus*, który zatrzymał się w przydomowym ogrodzie w Kwileniu, będąc w drodze na swe górskie łęgowiska w Skandynawii. Powszechnie znane kos *T. merula* i śpiewak *T. philomelos* zamieszkują lasy, parki i cmentarze, natomiast kwiczoł *T. pilaris* najczęściej występuje w dolinie Proсны. Drożdżika *T. iliacus* można napotkać jedynie na przelotach, a paszkot *T. viscivorus* dość powszechnie zamieszkuje bory sosnowe Równiny Rychwalskiej.

Kolejną rodziną ptaków wróblowych są pokrzewkowane (Sylviidae), w większości prowadzące bardzo skryty tryb życia, których obecność najłatwiej stwierdzić po wydawanych głosach. Świerszczak *Locustella naevia* występuje pośród gęstych zakrzewień, najliczniej nad Prosną i Nerem, podobnie jak strumieniówka *L. fluviatilis*, która silnie związana jest z resztkami lasów łęgowych, natomiast brzęczka *L. luscinioides* została odnotowana tylko na kilku stanowiskach. Z trzciniowkami porastającymi brzegi zbiorników wodnych i rowów związane są: rokitniczka *Acrocephalus schoenobaenus*, trzcinniczek *A. scirpaceus* i trzciniak *A. arundinaceus*. Łozówka *A. palustris* pospolicie zamieszkuje podobne biotopy, tyle że porośnięte roślinnością zielną. Zaganiacz *Hippolais icterina* jest gatunkiem gniazdującym w parkach i lasach. Z pięciu występujących na terenie powiatu pokrzewek najrzadsza jest jarzębatka *Sylvia nisoria*, piegża *S. curruca* i cierniówka *S. communis* należą do najbardziej rozpowszechnionych gatunków ptaków, a gajówka *S. borin* i kapturka *S. atricapilla* preferują starsze lasy i zadrzewienia. Gatunkami związanymi również ze środowiskami

Kokoszka *Gallinula chloropus* (© Tomasz Sobiejewski)

Lyska *Fulica atra* (© Przemysław Żurawlew)

Żuraw *Grus grus* (© Przemysław Żurawlew)

Sieweczka rzeczna *Charadrius dubius* (© Przemysław Żurawlew)

 Czapka *Vanellus vanellus* (© Paweł Kostuj)

 Siewka złota *Pluvialis apricaria* (© Przemysław Żurawlew)

 Biegus malutki *Calidris minuta* (© Przemysław Żurawlew)

 Bekasik *Lymnocyptes minimus* (© Eugeniusz Markiewicz)

leśnymi są: świstunka leśna *Phylloscopus sibilatrix*, pierwosnek *P. collybita* i piecuszek *P. trochilus*. Mysikrólik *Regulus regulus* i zniczek *R. ignicapilla* to gatunki silnie związane ze świerkiem, przy czym ten ostatni najliczniej zamieszkuje lasy koło Taczanowa i Gołuchowa.

Muchołówka szara *Muscicapa striata* zasiedla różne typy lasów, zadrzewienia i parki, natomiast muchołówka żałobna *Ficedula hypoleuca* corocznie notowana na przelotach, gniazduje na terenie powiatu bardzo rzadko. Jeden raz zanotowano muchołówkę białoszyją *F. albicollis*, a kilka razy nad Zb. Gołuchowskim związaną z trzciniowiskami wąsatkę *Panurus biarmicus*. Leśnym gatunkiem jest raniuszek *Aegithalus caudatus*, którego jesienią spotkać można niekiedy w większych stadach. Sikory (Paridae) są reprezentowane przez 6 gatunków: sikora uboga *Poecille palustris* związana jest z lasami liściastymi, czarnogłówna *P. montanus* występuje w borach sosnowych i pośród nadprośniańskich zadrzewień, czubotka *Lophophanes cristatus* to charakterystyczny ptak borów sosnowych, sosnówka *Periparus ater* preferuje lasy iglaste i mieszane, natomiast modraszka *Cyanistes caeruleus* i bogatka *Parus major* są gatunkami najbardziej plastycznymi, gniazdując od lasów po zwartą zabudowę miejską. Kowalik *Sitta europaea*, pęczacz leśny *Certhia familiaris* i pęczacz ogrodowy *C. brachydactyla* gniazdują w lasach i parkach. Gatunkiem budującym charakterystyczne gniazda w kształcie rękawicy bokserkiej jest remiz *Remiz pendulinus*, który najliczniej w powiecie zamieszkuje wiklinowiska i zadrzewienia łęgowe nad Prosną. Gatunkiem związanym z lasami i zadrzewieniami jest wilga *Oriolus oriolus*. W powiecie gniazdują również dwa gatunki dzierzb (Laniidae): gąsiorek *Lanius collurio* zamieszkuje powszechnie tereny krzewiaste, natomiast srokosz *Lanius excubitor* najchętniej niewielkie zadrzewienia w pobliżu łąk.

Z ptaków krukowatych (Corvidae) na omawianym terenie zanotowano 8 gatunków. Sójka *Garrulus glandarius* zasiedla lasy i parki, sroka *Pica pica* gniazduje najchętniej w koronach drzew prawie wyłącznie w pobliżu zabudowań, a kawka *Corvus monedula* występuje najliczniej na wysokich budynkach w Pleszewie, będąc poza tym miastem gatunkiem nielicznie gniazdującym. Wrona siwa *C. cornix* najliczniej zamieszkuje dolinę Prozny, szczególnie łąki pomiędzy Grodziskiem a Żbkami. Jeszcze w roku 2005 na terenie powiatu funkcjonowało 6 kolonii łęgowych gawrona *C. frugilegus* (Pleszew, Czermin, Dobrzyca i Szymanowice), obecnie pozostała jedynie kolonia w parku Dobrzyca. Gawron jest jednym z tych gatunków, u którego w ostatnim czasie odnotowano jeden z największych spadków liczebności w Polsce. Kruk *C. corax* będący jeszcze kilkadziesiąt lat temu gatunkiem bardzo rzadkim w całej Polsce, obecnie powszechnie zasiedla skraje lasów, a nawet drobne śródpolne zadrzewienia. Ponadto kilkakrotnie odnotowano również orzechówkę *Nucifraga caryocatactes* i czarnowrona *C. corone*.

Szpak *Sturnus vulgaris*, wróbel *Passer domesticus* i mazurek *P. montanus* to gatunki gniazdujące często w najrozmaitszych miejscach na budynkach. Wiele pospolitych gatunków należy do rodziny tuszczaków (Fringillidae). Zięba *Fringilla coelebs* jest jednym z najpospolitszych gatunków łęgowych i przelotnych, a z kolei gniazdujący na północy Europy jer *F. montifringilla* no-

towny jest podczas przelotów i zimowania. Gatunkami pospolicie występującymi często koło zabudowań są: kulczyk *Serinus serinus*, dzwonec *Chloris chloris*, szczygieł *Carduelis carduelis* i makolągwa *C. cannabina*. W okresie jesienno-zimowym, niedy w dużych stadach spotkać można czyżka *C. spinus*, który bardzo rzadko był stwierdzany jako prawdopodobnie lęgowy. Regularnie podczas przelotów i zimą obserwuje się czeczotkę *C. flammea*, a bardzo rzadko rzepołucha *C. flavirostris*. W roku 2005 pod Gołuchowem stwierdzono gniazdowanie krzyżodzioba świerkowego *Loxia curvirostra*, natomiast dziwonica *Carpodacus erythrinus* była obserwowana dotąd tylko kilka razy. Pospolite jesienią i zimą gila *Pyrrhula pyrrhula* w okresie lęgowym notowano bardzo rzadko, a grubodzioba *Coccothraustes coccothraustes* często napotkać można w lasach i parkach. Z rodziny trznadłowatych (Emberizidae) tylko kilka razy odnotowano zalatującą śniegule *Plectrophenax nivalis*, natomiast pozostałe gatunki należą do rozpowszechnionych ptaków lęgowych: trznadel *Emberiza citrinella*, ortolan *E. hortulana* i potrzęsacz *E. calandra* związane są z zadrzewieniami pośród pól i łąk, natomiast potrzos *E. schoeniclus* ze zbiornikami wodnymi - gdzie gniazduje w trzinowiskach i wilkowiskach.

Na terenie powiatu pleszewskiego zanotowano także 5 gatunków, które były uciekinierami z hodowli, były to: kiściec srebrzysty *Lophura nycthemera*, dwa gatunki papug – nimfa *Nymphicus hollandicus* i papużka falista *Melopsittacus undulatus*, pleszka białogłowa *Phoenicurus leucocephala* i kanarek *Serinus canaria*.

Mewa srebrzysta *Larus argentatus* (© Przemysław Żurawlew)

Grzywacz *Columba palumbus* (© Przemysław Żurawlew)

Puszczyk *Strix aluco* (© Tomasz Sobiejewski)

Uszatka *Asio otus* (© Michał Radziszewski)

Dzięcioł zielonosiwy *Picus canus* (© Tomasz Sobiejewski)

Zimorodek *Alcedo atthis* (© Tomasz Sobiejewski)

Dzięcioł duży *Dendrocopos major* (© Krzysztof Fabisiak)

Dzięcioł średni *Dendrocopos medius* (© Tomasz Sobiejewski)

Dzierlatka *Galerida cristata* (© Michał Radziszewski)

Oknówka *Delichon urbicum* (© Paweł Kostuj)

Dymówka *Hirundo rustica* (© Przemysław Żurawlew)

Świergotek polny *Anthus campestris* (© Michał Radziszewski)

Pleszka *Phoenicurus phoenicurus* (© Leszek Kostuj)

Rudzik *Erithacus rubecula* (© Tomasz Sobiejewski)

Kos *Turdus merula* (© Michał Radziszewski)

Pisklęta muchołówki szarej *Muscicapa striata* (© Paweł Kostuj)

Wąsatka *Panurus biarmicus*
(© Tomasz Sobiejewski)

Czarnogłówka *Poecille montanus*
(© Tomasz Sobiejewski)

Bogatka *Parus major* (© Tomasz Sobiejewski)

Modraszka *Cyanistes caeruleus* (© Tomasz Sobiejewski)

Gąsiorek *Lanius collurio* (© Michał Radziszewski)

Kowalik *Sitta europaea* (© Tomasz Sobiejewski)

Szpak *Sturnus vulgaris* (© Eugeniusz Markiewicz)

Kawka *Corvus monedula* (© Paweł Kostuj)

Mazurek *Passer montanus* (© Eugeniusz Markiewicz)

Sójka *Garrulus glandarius* (© Tomasz Sobiejewski)

Szczygieł *Carduelis carduelis* (© Paweł Kostuj)

Pisklę grubodzioba *Coccothraustes coccothraustes*
(© Piotr Paluszkiewicz)

Śnieguła *Plectrophenax nivalis* (© Przemysław Żurawlew)

Trznadel *Emberiza citrinella* (© Tomasz Sobiejewski)

Jeż zachodni *Erinaceus europaeus* (© Leszek Kostuj)

Ryjówka malutka *Sorex minutus* (© Przemysław Żurawlew)

Mroczek późny *Eptesicus serotinus* (© Dorota Czaplicka)

Gacek szary *Plecotus austriacus* (© Grzegorz Markiewicz)

Ssaki (Mammalia)

W Polsce zanotowano 116 gatunków ssaków, wliczając w to gatunki morskie pojawiające się w Morzu Bałtyckim i gatunki od dawna już nie notowane w naszym kraju. W powiecie pleszewskim stwierdzono dotychczas 51 gatunków. Skład gatunkowy drobnych ssaków, takich jak ryjówkokształtne (Soricomorpha) i gryzonie (Rodentia) poznano dzięki badaniom składu pokarmu (wypluwek) 2 gatunków sów – płomykówki *Tyto alba* w Karminie (Ekiert 2002) i uszatki *Asio otus* w Broniszewicach. Wiele ciekawych informacji o ssakach drapieżnych (Carnivora) i parzystokopytnych (Artiodactyla) dostarcza coroczny cenzus przeprowadzany przez członków Polskiego Związku Łowieckiego, do którego wyników należy jednak podchodzić z ostrożnością (Wiłzak & Żurawlew 2008, Łucka 2013, P. Żurawlew dane niepubl.).

Z rodziny jeżowatych (Erinaceidae) występuje jeż zachodni *Erinaceus europaeus*, choć bardzo prawdopodobne jest też występowanie bardzo podobnego jeża wschodniego *E. roumanicus*. Znaczna liczba tych ssaków ginie na naszych drogach, gdyż oświetlone reflektorami samochodów nie przebiegają przez drogę, tylko w reakcji obronnej – zwijają się w kulę. Kretowate (Talpidae) reprezentuje powszechnie znany, lecz rzadko widywany kret *Talpa europaea*, którego kopce są zmorą wielu ogrodników. Niezwykle ciekawą rodziną ssaków są ryjówkowate (Soricidae), z których najrzadszy jest zębiefek karliczek *Crocidura suaveolens*, zanotowany w powiecie na 2 stanowiskach (Karmin, Broniszewice), ponadto występują: rzęsosek rzeczek *Neomys fodiens*, ryjówka aksamitna *Sorex araneus* i ryjówka malutka *S. minutus*. Słabo poznane są nietoperze, na 25 gatunków zanotowanych w kraju, wiadomo o występowaniu w powiecie 10 gatunków z rodziny mroczkowatych (Vespertilionidae): nocka dużego *Myotis myotis*, nocka Natterera *M. nattereri*, nocka rudego *M. daubentonii*, mroczka posrebrzanego *Vespertilio murinus*, mroczka późnego *Eptesicus serotinus*, karlika malutkiego *Pipistrellus pipistrellus*, karlika większego *P. nathusii*, borowca wielkiego *Nyctalus noctula*, gacka brunatnego *Plecotus auritus* i gacka szarego *P. austriacus*. Wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris* z wiewiórkowatych (Sciuridae) jest jednym z najbardziej znanych ssaków, często bytującą na pleszewskich Plantach i parku-arboretum w Gofuchowie. Przedstawicielem bobrowatych (Castoridae) jest bóbr europejski *Castor fiber*, którego populacja odbudowała się w Polsce dzięki czynnej ochronie. Po pierwszym stwierdzeniu w roku 1996, obecnie jest rozpowszechnionym gatunkiem w całym powiecie, występuje nawet nad najdrobniejszymi ciekami pośród pól i nad źródłowymi zbiornikami. Od wielu dziesięcioleci nie występuje u nas chomik europejski *Cricetus cricetus* z rodziny chomikowatych (Cricetidae), którego stanowiska ostały się tylko w południowo-wschodniej Polsce. Z rodziny nornikowatych (Microtidae) zanotowano 6 gatunków: karczownika *Arvicola amphibius*, nornicę rudą *Myodes glareolus*, nornika północnego *Microtus oeconomus*, nornika zwyczajnego *M. arvalis*, darniówkę pospolitą *M. subterraneus* i piżmaka *Ondatra zibethicus*. Ostatni z gatunków pochodzi z Ameryki Północnej, a w Polsce spotykany jest od roku 1905. Złą opinią cieszą się przedstawiciele rodziny myszowatych (Muridae), szczególnie

uciążliwe są szczur wędrowny *Rattus norvegicus* i mysz domowa *Mus musculus*, ponadto zanotowano: mysz polną *Apodemus agrarius*, mysz leśną *A. flavicolis*, mysz zaroślową *A. sylvaticus* i badyłarkę *Micromys minutus*. Do zającowatych (Leporidae) należą: zając szarak *Lepus europaeus* i królik europejski *Oryctolagus cuniculus*, którego rozmieszczenie w naszym powiecie jest bardzo słabo poznane. Do rodziny psowatych (Canidae) należą lis *Vulpes vulpes* i jenot *Nyctereutes procyonoides*, oba gatunki najczęściej obserwować można gdy giną pod kołami samochodów na drogach. Osiem gatunków, które tu występują zalicza się do rodziny łasicowatych (Mustelidae). Coraz częściej można spotkać – dawniej rzadką – wydrę europejską *Lutra lutra*, a często są spotykane kuna domowa *Martes foina*, kuna leśna *M. martes*, borsuk *Meles meles*, łasica *Mustela nivalis* i tchórz zwyczajny *M. putorius*. Kolejnym obcym gatunkiem, który się u nas zadomowił jest norka amerykańska *Neovision vison*, która powoduje znaczne straty wśród ptaków wodno-błotnych. Najrzadszym przedstawicielem tej rodziny jest gronostaj *M. erminea*, którego napotkano tylko jeden raz. Od niedawna spotykany jest także szop prac *Procyon lotor* z rodziny szopowatych (Procyonidae), który obecnie zasiedlił już niemal całą Polskę. Kolejnym wsiedlonym do Polski gatunkiem, którego występowanie ostatnio stwierdzono w powiecie jest muflon *Ovis musimon* z rodziny krętorogich (Bovidae). Do świniowatych (Suidae) należy dzik *Sus strofa*, który często czyni znaczne spustoszenia w uprawach. Z jeleniowatych (Cervidae) najliczniejsza jest sarna *Capreolus capreolus*, a znacznie rzadziej – ale regularnie – w kompleksach leśnych spotyka się jelenia *Cervus elaphus*. Kilkakrotnie pojawiał się w powiecie też *Alces alces*, przy czym na terenie uroczyska Grodzisko w roku 1987 obserwowano regularnie nawet byka i kłepę z młodym. Daniela *Dama dama* najłatwiej można spotkać w pokazowej zagrodzie zwierząt w gołuchowskim parku-arboretum, choć regularnie spotykany jest też w lasach pod Józefowem. We wspomnianej zagrodzie zwierząt od roku 1977 hoduje się żubry *Bison bonasus*, a od blisko 10 lat również koniki polskie, których przodkiem był wytopiony tarpan *Equus gmelini*.

Zając szarak *Lepus europaeus* (© Eugeniusz Markiewicz)

Wiewiórka pospolita *Sciurus vulgaris* (© Waldemar Fluder)

Piżmak *Ondatra zibethicus* (© Przemysław Żurawlew)

Mroczek posrebrzany *Vespertilio murinus*
(© Przemysław Żurawlew)

Bóbr europejski *Castor fiber* (© Tomasz Sobiejewski)

Lis *Vulpes vulpes* (© Krzysztof Fabisiak)

Dzik *Sus strofa* (© Tomasz Sobiejewski)

Sarna *Capreolus capreolus* (© Leszek Kostuj)

Daniel *Dama dama* (© Jarosław Michniacki)

Zubr *Bison bonasus* (Przemysław Żurawlew)

Podsumowanie

Stan poznania fauny i flory w powiecie pleszewskim jest jeszcze daleki od zadawalającego. Jednak liczba zinwentaryzowanych organizmów zaliczanych do poszczególnych królestw roślin, grzybów i zwierząt jakie tu dotychczas wykazano wynosi prawie 4000 gatunków. Nie jest to duża liczba w porównaniu do innych szczegółowo badanych obszarów w naszym kraju, jednak pokazuje jak duży potencjał przyrodniczy tkwi w tym terenie. Szczególnie dotyczy to owadów, których obecnie zanotowano blisko 1800 gatunków. Autor ma nadzieję, że zainicjowane od kilku lat prace nad poznaniem składu gatunkowego poszczególnych grup owadów i pajęczaków zaowocują kolejnymi szczegółowymi opracowaniami.

Nie można w tym miejscu nie wspomnieć o najważniejszych zagrożeniach z jakimi zmagają się przyroda w powiecie pleszewskim. Setki lat intensywnej działalności człowieka odcisnęły wyraźne piętno na tym obszarze. Przykładem niech będzie odlesiona dolina rzeki Proсны, gdzie resztki lasów łęgowych i wiklinowisk tworzą jedynie wąski pas wzdłuż jej brzegów. Pola uprawne zdominowały prawie całą jej dolinę, łąki znajdują się tylko w nielicznych miejscach, a zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne na niektórych odcinkach w ogóle nie występują. Wpływ na zmniejszenie różnorodności przyrodniczej roślin i zwierząt ma również uprawa na dużych obszarach pól – jednogatunkowych zbóż (ostatnio szczególnie kukurydzy), gdzie krzewy i spontaniczna roślinność zielna występują tylko nielicznie na miedzach i wzdłuż polnych dróg. W wielu okolicach wycina się gęste zakrzewienia (czyżnie) tworzone przez śliwę tarninę, które są schronieniem dla wielu ptaków i ssaków. Przeprowadzane mechanicznie czyszczenia i pogłębienia większych cieków i rowów czynią ogromne spustoszenia w tych cennych przyrodniczo miejscach. Przykładem niech będzie zniszczenie stanowiska kukłki szerokolistnej pod Czolnochohem, poprzez pogłębienie i rozsypanie urobku na niezwykle ciekawej wilgotnej łące, gdzie na dodatek stwierdzono wiele innych rzadkich gatunków roślin. Wypalanie łąk, trzcinowisk, rowów i poboczy dróg zabija corocznie tysiące ślimaków, płazów, gadów, ptaków i ssaków, które tam znalazły dogodnie miejsca do swej egzystencji. Olbrzymie ilości śmieci jakie spotyka się nad cennymi przyrodniczo glińkami w Lenartowicach, Nowej Wsi czy w Kwileniu, nad starorzeczami, w żwirowniach i piaskowaniach, nad Nerem i Prosną, czy na skrajach naszych lasów, świadczy o niezwykle ubogiej świadomości ekologicznej części mieszkańców powiatu pleszewskiego.

Przez powiat pleszewski corocznie przelatują dziesiątki tysięcy wędrownych ptaków. Stwierdzono tu przypadki pojawów ptaków zaobraczkowanych nawet w Belgii, Czechach, Danii, Finlandii, Litwie, Niemczech i Szwecji. Wiele migrujących i osiadłych ptaków rozbija się o szyby budynków, napowietrzne linie elektroenergetyczne i ginie w kolizjach z samochodami. Dotychczas w powiecie pleszewskim stwierdzono przypadki tak poniesionej śmierci przez cn. 34 gatunki: bocian biały, przepiórka, bażant, myszołów, jastrząb, gołąb miejski, grzywacz, sierpówka, lelek, płomykówka, puszczyk, dzięcioł zielony, skowronek, brzegówka, dymówka, rudzik, zaganiacz, kapturka, ciemiówka, jarzębka, gąsiorek, srokosz,

Całkowicie wycięte zakrzewienia śródpolne w dolinie Proсны pod Broniszewicami, III 2011 (© Przemysław Żurawlew)

bogatka, sosnowka, petzacz leśny, kawka, wróbel, zięba, jer, szczygieł, dzwonec, gil i trznadel. Na drogach giną pod kołami samochodów również inne kregowce: traszki, ropuchy, żaby, padalce, zaskrońce, jeże, nietoperze, zające, lisy, jenoty, borsuki, wydry, kuny, tchórze, fasice, dziki i sarny. Kolejnym problemem jest spadek liczby dogodnych miejsc dla gniazdujących na budynkach ptaków – szczególnie dotyczy to gołębia miejskiego, jerzyka, kawki, szpaka i wróbla. Dlatego warto wspomnieć o pozytywnej współpracy pleszewskich spółdzielni mieszkaniowych z ornitologami, które zaowocowały zawieszeniem w samym Pleszewie, setek skrzynek lęgowych dla ptaków po przeprowadzonych termo-modernizacjach. Degradacja zbiorników wodnych (szczególnie tych śródpolnych) poprzez zaśmiecanie i zasypywanie powoduje utratę miejsc rozrodu dla traszek, ropuch i żab.

Poznanie zasobów przyrodniczych powiatu pleszewskiego jest zadaniem pilnym i potrzebnym, jednak jeszcze istotniejsze są działania edukacyjne na rzecz ochrony przyrody na tym polu, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Dlatego należy zachęcić wszystkich rodziców i nauczycieli, do zapoznawania najmłodszego pokolenia z tajnikami przyrody, wskazując przy tym na jej główne zagrożenia.

Mechanicznie oczyszczony rów łąkowy pod Niniewem, V 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Mechanicznie oczyszczony rów łąkowy pod Broniszewicami, V 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Cena florystycznie łąka pod Czolnochohem przed degradacją, VI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Na łące pod Czolnochohem stwierdzono najliczniejsze w powiecie pleszewskim stanowisko kukulki szerokolistnej *Dactylorhiza majalis* (© Przemysław Żurawlew)

Łąka pod Czolnochohem po przeprowadzonych pracach melioracyjnych, V 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Łąka pod Czolnochohem po przeprowadzonych pracach melioracyjnych, V 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Łąka pod Czolnochowem po przeprowadzonych pracach melioracyjnych istotnie utraciła swoje walory florystyczne, IX 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Wypalony rów pod Józefowem, III 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Zaśmiecona dolina Neru w Pleszewie, IV 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Zaśmiecony las nad zbiornikiem w Gołuchowie, VI 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Zaśmiecona okolica Glinianek w Lenartowicach, V 2011 (© Przemysław Żurawlew);

Kwileń – śmieci przyniesione przez wody rzeki Prosnę, I 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Kwileń – śmieci przyniesione przez wody rzeki Prosnę, I 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Zaśmiecona żwirownia koło cmentarza komunalnego w Pleszewie, VIII 2011 (© Przemysław Żurawlew)

Martwa traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, Ludwina III 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Martwa ropucha zielona *Bufo viridis*, Pleszew VII 2007 (© Przemysław Żurawlew)

Martwy padalec *Anguis fragilis*, Zawady VIII 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Martwa przepiórka *Coturnix coturnix*, Białobłoty VI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Martwy dzięcioł zielony *Picus viridis*, Dobra Nadzieja XI 2013 (© Hanna Sokółowska)

Martwa brzegówka *Riparia riparia*, Tursko VI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Martwy jeż zachodni *Erinaceus europaeus*, Kwileń II 2014 (© Przemysław Żurawlew)

Martwy borsuk *Meles meles*, Broniszewice III 2009 (© Przemysław Żurawlew)

Martwa wydra *Lutra lutra*, Broniszewice, VI 2014
(© Przemysław Żurawlew)

Martwy jenot *Nyctereutes procyonoides*, Dobra Nadzieja
IX 2010 (© Piotr Sokołowski)

Ogłowione drzewa to jeden z bardziej koszmarnych widoków,
na jaki można natrafić prawie każdej wiosny w Pleszewie
(© Przemysław Żurawlew)

Wieszanie skrzynek lęgowych dla jerzyków *Apus apus* na
budynkach w Pleszewie, przyczynia się do ochrony tych ptaków
(© Przemysław Żurawlew)

Norki brzegówek *Riparia riparia* pozatykane kamieniami przez wandalów, Tursko VI 2008 (© Przemysław Żurawlew)

Literatura

- Anders P., Gulczyński A., Jackowski J. 1999. Powiat pleszewski. Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza Nr 24. Wyd. WBP, Poznań.
- Anders A. (red.). 2013. Puszcza Pyzdrska – piękno do odkrycia. Uni–Druk, Poznań.
- Bąkowski M., Słodzinka R., Żurawlew P. 2011. Nowe i rzadkie gatunki Crambidae (Lepidoptera) z Wielkopolski. *Wiadomości Entomologiczne* 30(3): 191–192.
- Berger L. 1961. Mięczaki pogranicza Wielkopolski, Śląska i Jury Krakowsko–Wieluńskiej. *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Matematyczno–Przyrodniczy, Prace Komisji Biologicznej* 25(1): 1–123.
- Basiński P., Tarant M. (red.). 2012. Obszary Natura 2000 i parki krajobrazowe w województwie wielkopolskim. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu i Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego, Poznań–Toruń.
- Borysiak J., Brzeg A., Kasprowicz M. 1989. Szata roślinna. [W:] Mielcarek M. (red). Dokumentacja przyrodnicza podstawowa dla obszaru chronionego krajobrazu dolina rz. Ciemnej w okolicy Gołuchowa. *Towarzystwo Urbanistów Polskich, Zakład Planowania Przestrzennego, Poznań (mscr.)*.
- Brzeg A., Kuświk H., Wyrzykiewicz–Raszewska M. 2000. Szata roślinna projektowanego rezerwatu „Ciświckie Bagna” koło Grodzca we wschodniej Wielkopolsce. *Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu* 322, *Seria Botanika* 3: 21–67.
- Brzeg A., Kasprowicz M., Krotoska T., Kubiś B., Sroka Z. 1995. Materiały florystyczne z „Płyty Krotoszyńskiej” i terenów przyległych. Cz. I. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria B, Botanika* 44: 149–157.
- Czarna A. 1999. Materiały do flory naczyniowej Lasu Taczanowskiego koło Pleszewa. *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria B, Botanika* 48: 111–134.
- Czarna A. 2001. Flora naczyniowa cmentarzy ewangelickich w Koźminie i Koźmińcu (Nizina Wielkopolska). *Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu* 334, *Seria Botanika* 4: 27–37.
- Czarna A. 2002. Występowanie *Botrychium matricariifolium* (Retz.) A. Braun ex. W.D.J. Koch w lesie koło Taczanowa koło Pleszewa (Wielkopolska). *Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu* 347, *Seria Botanika* 5: 27–29.
- Czarna A. 2007. Current flore of herbaceous plants in the castle park in Gołuchów (Wielkopolska region, Poland). *Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu* 386, *Botanika–Steciana* 11: 35–47.
- Czarna A. 2009. Rośliny naczyniowe środkowej Wielkopolski. *Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań*.
- Ekiert T. 2002. Pokarm płomykówki *Tyto alba guttata* (Scopoli, 1769) w powiecie Ostrów Wielkopolski. Praca magisterska. *Zakład Zoologii Kręgowców Instytutu Biologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (mscr.)*.
- Gawarecki W. 1935. Osobliwości przyrodnicze Lasu Karwińskiego pod Pleszewem. *Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody na Wielkopolskę i Pomorze w Poznaniu* 5: 132–133.
- Glanc K. 1969. Flora porostów Arboretum w Gołuchowie. *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych, Prace Komisji Nauk Rolniczych i Komisji Nauk Leśnych* 28: 127–141.
- Goetz J. 1932. Drzewa godne ochrony w lesie koryckim (pow. Krotoszyn) i w lasach sąsiednich. *Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody na Wielkopolskę i Pomorze* 3: 41–46.
- Grobelny S., Żurawlew P. 2012. *Karaczany Blattodea* w powiecie pleszewskim (Wielkopolska). *Przegląd Przyrodniczy* 23(2): 91–93.
- Gwiazdowicz D. J., Mazurczak M. 2007. Roztocze z rzędu Mesostigmata występujące w parku–arboretum Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie. *Studia i Materiały Ośrodka Kultury Leśnej* 6: 79–86.
- Kamiński Z. 1979. Użytkowanie ziemi. [W:] Zajchowska S. (red.). *Województwo kaliskie. Wydawnictwo Poznańskie, Poznań*: 73–86.
- Krawiec F. 1937. Liściasty las koło Lutyni w pow. krotoszyńskim ze stanowiskiem zdrojówki rutewkowatej. *Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody na Wielkopolskę i Pomorze* 7: 122–129.
- Król S. 1965. Flora naczyniowa i zbiorowiska roślinne na terenie ośrodka doświadczalnictwa leśnego w Gołuchowie. *Roczniki Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu* 27: 109–117.
- Król S. 1968. Flora roślin zielnych i krzewinek dziko rosnących w Arboretum Gołuchów. *Roczniki Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu* 40: 43–64.
- Król S. 1978. Zespoły roślinne parku gołuchowskiego. Część I – zespoły leśne. *Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu* 46: 65–79.
- Kulińska K. 1991. Macromycetes na tle zróżnicowania acidofilnych dąbrów w Nadleśnictwie Taczanów (województwo kaliskie). Praca magisterska. *Zakład Ekologii Roślin i Ochrony Środowiska, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu (mscr.)*.
- Kupczyk M. 1989. Świat zwierząt. [W:] Mielcarek M. (red.). Dokumentacja przyrodnicza podstawowa dla obszaru chronionego krajobrazu dolina rz. Ciemnej w okolicy Gołuchowa. *Towarzystwo Urbanistów Polskich, Zakład Planowania Przestrzennego, Poznań (mscr.)*.
- Lisewska M. 2000. Udział bioekologicznych grup macromycetes w zbiorowiskach acidofilnych dąbrów na Płycie Krotoszyńskiej w południowej Wielkopolsce. [W:] Lisewska M., Ławrynowicz M. (red.). *Monitoring grzybów. Sekcja Mikologiczna Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Poznań–Łódź*: 27–51.

- ▶ Lisiewska M., Madeja J. 2003. Rozmieszczenie ściśle chronionych gatunków grzybów w Wielkopolsce. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria B, Botanika 52: 7–25.
- ▶ Lisiewska M., Płaczek U. 1993. Macromycetes zbiorowisk leśnych parku w Gołuchowie (województwo kaliskie). Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią, Seria B, Botanika 42: 47–75.
- ▶ Łucka R. 2013. Raport z monitoringu ornitologicznego i chiropterologicznego dla projektowanej elektrowni wiatrowej Józefów w gminie Chocz. Śrem (mscr.).
- ▶ Małeckie Z. 2008. Funkcje zbiornika wodnego i stawów parkowych w Gołuchowie. Inżynieria Ekologiczna 20: 7–15.
- ▶ Małyшко S., Gajda Ł. 1997. Majątki Wielkopolskie. T. II. Powiat Pleszewski. Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego, Szreniawa.
- ▶ Markiewicz E. 2013. Stanowisko mądziaka malinowego *Mutinus ravenelli* (Berk. & M. A. Curtis) E. Fisch. w Południowej Wielkopolsce. Przegląd Przyrodniczy 24(1): 72–73.
- ▶ Markiewicz E., Żurawlew P. 1996. Gniazdo myszotowa *Buteo buteo* na słupie wysokiego napięcia. Przegląd Przyrodniczy 7(1): 95.
- ▶ Nowaczyk Cz. 1968. Mchy Arboretum w Gołuchowie (mscr.).
- ▶ Oko Z. 1967. Skład gatunkowy i liczebność ptaków arboretum gołuchowskiego w roku 1965. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych, Prace Komisji Nauk Rolniczych i Komisji Nauk Leśnych 23(1): 207–224.
- ▶ Penczak T., Kruk A., Kostrzewa J., Zięba G., Koszaliński H., Marszał L., Tybulczuk S. 2003. Ichtyofauna systemu rzeki Proсны. Część I. Proсна. Roczniki Naukowe Polskiego Związku Wędkarskiego 16: 65–78.
- ▶ Penczak T., Kruk A., Marszał L., Zięba G., Kostrzewa J., Koszaliński H., Tybulczuk S. 2004. Ichtyofauna systemu rzeki Proсны. Część II. Dopyły Proсны. Roczniki Naukowe Polskiego Związku Wędkarskiego 17: 55–76.
- ▶ Program ochrony przyrody parku–arboretum w Gołuchowie. 2005. Biuro Usług Ekologicznych i Urzędzeniowo–Leśnych „OPERAT” S. C. Jan Pakalski – Janusz Nosowicz (mscr.).
- ▶ Przybyła M. 1976. Grzyby wyższe zabytkowego parku w Gołuchowie. Praca magisterska. Instytut Biologii Środowskowej, Uniwersytet Łódzki (mscr.).
- ▶ Reszel J. 2001. Dynamika owocowania i biologia macromycetes w Parku Pałacowym w Dobrzycy (Wielkopolska). Praca magisterska. Zakład Ekologii Roślin i Ochrony Środowiska, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu (mscr.).
- ▶ Rozwałka T., Rutkowski T., Dziabaszewski A. 2014 (w druku). Distribution of the genus *Pholcus* in Poland. Zootaxa.
- ▶ Rutkowski T., Rozwałka R., Sienkiewicz P. (w przyg.). Distribution of the genus *Zodariion Walckenaer, 1826* (Arachnida: Zodariidae) in Poland.
- ▶ Sokołowski J. 1959. Pliszka górska (*Motacilla cinerea* Tunst.) gnieździ się po raz pierwszy w Poznaniu. Przyroda Polski Zachodniej, II(1958), 3–4(5–6): 309–311.
- ▶ Soszyński B., Mielczarek Ł. E., Tofilski A. 2013. *Dasysyrphus neovenustus* sp. n. (Diptera: Syrphidae) a new species in the *venustus* species group. Polskie Pismo Entomologiczne 82: 353–363.
- ▶ Tumm O. 1933. *Erica tetralix* L., an inem Reliktstandort im Kreise Pleschen. Deutsche Wissenschaftliche Zeitschrift für Polen 26: 25–26.
- ▶ Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). 2010. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Marki.
- ▶ Wilżak T., Żurawlew P. 1997. Błotniak łąkowy (*Circus pygargus*) w Kaliskiem w latach dziewięćdziesiątych. Orlik 32: 10–17.
- ▶ Wilżak T., Żurawlew P. 1998. Skalnik białołtowy *Chaimarrornis leucocephala* w Gołuchowie. Orlik 35: 26–27.
- ▶ Wilżak T., Żurawlew P. 2008. Przyroda Powiatu Pleszewskiego. Starostwo Powiatowe w Pleszewie.
- ▶ Wilżak T., Żurawlew P., Markiewicz E., Wieczorek G. 2004. Ptaki doliny Proсны. [W:] Winiecki A. (red.). Awifauna doliny Proсны. Wielkopolskie Prace Ornitologiczne 10: 9–95.
- ▶ Wodziczko A. 1933. Nowe placówki wrzośca bagiennego (*Erica tetralix*) pod Pleszewem w Wielkopolsce. Ochrona Przyrody 13: 84–88.
- ▶ Wodziczko A., Krawiec F., Urbański J. 1938. Pomniki i zabytki przyrody Wielkopolski. Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody na Wielkopolskę i Pomorze w Poznaniu 8.
- ▶ Wylegąta P., Kuźniak S., Dolata P. T. 2008. Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego. Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, Poznań.
- ▶ Zgoła T., Juszcak M. (red.). 2012. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko dla inwestycji „Budowa małej elektrowni wodnej MEW–Kwileń”. Eko Ocena Biuro Projektowe S. C. (mscr.).
- ▶ Żurawlew P. 1994. Pierwsza obserwacja drozda obroźnego (*Turdus torquatus*) w Wielkopolsce. Przegląd Przyrodniczy 5(3–4): 297.
- ▶ Żurawlew P. 1996. Przeloty i zimowanie ptaków drapieżnych w dolinie Proсны pod Choczem (Wielkopolska). Przegląd Przyrodniczy 7(2): 61–70.
- ▶ Żurawlew P. 2007a. Gniazdowanie gawrona *Corvus frugilegus* w powiecie pleszewskim (Wielkopolska). Przegląd Przyrodniczy 18(3–4): 117–124.
- ▶ Żurawlew P. 2007b. Nowe obserwacje modraszka argiadesa *Cupido argiades* (Lycaenidae, Lepidoptera) w południowo–wschodniej Wielkopolsce. Przegląd Przyrodniczy 18(3–4): 129–130.
- ▶ Żurawlew P. 2009a. Stanowiska długoskrzydłaka sierposza *Phaneroptera falcata* (Poda, 1791) (Orthoptera, Tetttoniidae) w powiecie pleszewskim w roku 2009. Przegląd Przyrodniczy 20(1–2): 110–113.

- ▶ Żurawlew P. 2009b. Występowanie i stwierdzenie zachowań rozrodczych szafranki czerwonej *Crocothemis erythraea* (Brulle, 1832) (Odonata: Libellulidae) w powiecie pleszewskim (południowo-wschodnia Wielkopolska). *Odonatrix* 5(1): 18–21.
- ▶ Żurawlew P. 2010a. Występowanie tygrzyka paskowanego *Argiope bruennichi* (Scopoli, 1772) w powiecie pleszewskim (Wielkopolska). *Kulon* 15: 85–87.
- ▶ Żurawlew P. 2010b. Stwierdzenia krasanki natrawki *Cercopis vulnerata* Illiger in Rossi, 1807 (*Hemiptera*, *Auchenorrhyncha*, *Cercopidae*) w Południowej Wielkopolsce. *Kulon* 15: 89–91.
- ▶ Żurawlew P. 2011a. Bocian biały *Ciconia ciconia* w powiecie pleszewskim (Wielkopolska). *Przegląd Przyrodniczy* 22(4): 81–96.
- ▶ Żurawlew P. 2011b. Nowe dane o niektórych motylach (Microlepidoptera) obserwowanych w Wielkopolsce w latach 2007–2010. *Przegląd Przyrodniczy* 22(4): 106–112.
- ▶ Żurawlew P. 2012a. Motyle dzienne (Lepidoptera: Hesperioidea i Papilionoidea) okolic Pleszewa (Wielkopolska). *Przegląd Przyrodniczy* 23(1): 40–53.
- ▶ Żurawlew P. 2012b. Fauna parków dworskich na przykładzie powiatu pleszewskiego. [W:] *Fauna w parkach dworskich*. Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy Zespół Parkowo-Pałacowy, Dobrzyca.
- ▶ Żurawlew P. 2013a. Ptaki Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Ciemnej”. *Ptaki Wielkopolski* 2: 18–31.
- ▶ Żurawlew P. 2013b. Występowanie płomykówki *Tyto alba* w Wielkopolsce. *Ptaki Wielkopolski* 2: 54–71.
- ▶ Żurawlew P. 2013c. Ważki (Odonata) pogranicza Wysoczyzny Kaliskiej i Równiny Rychwalskiej. *Odonatrix* 9(2): 33–54.
- ▶ Żurawlew P. 2013d. Przypadek zawleczenia afrykańskiego świerszcza *Homoeogrillus xanthographus* Guérin-Méneville, 1847 (Orthoptera, Gryllidae) do Polski. *Naturalia* 1: 139–140.
- ▶ Żurawlew P., Bąkowski M. 2011a. Nowe stanowiska rzadko występujących motyli (Lepidoptera) z rodzin Zygaenidae, Sesiidae, Lasiocampidae, Geometridae i Arctiidae w Wielkopolsce. *Przegląd Przyrodniczy* 22(2): 86–89.
- ▶ Żurawlew P., Bąkowski M. 2011b. Nowe dane o rozmieszczeniu Adelidae (Lepidoptera) na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. *Wiadomości entomologiczne* 30(3): 189–191.
- ▶ Żurawlew P., Grobelny P. 2012. Prostoskrzydłe (Orthoptera) powiatu pleszewskiego (województwo wielkopolskie). *Przegląd Przyrodniczy* 23(4): 78–97.
- ▶ Żurawlew P., Markiewicz E. 2014. Ptaki miasta Pleszewa. *Ptaki Wielkopolski* 3: 3–17.
- ▶ Żurawlew P., Słodzinka R. 2011. Potwierdzenie występowania *Satyrium acaciae* (Fabricius, 1787) (Lepidoptera: Lycaenidae) w Wielkopolsce. *Wiadomości entomologiczne* 30(4): 268–269.
- ▶ Żurawlew P., Żurawlew D. 2010. Stanowiska rzadkich i zagrożonych roślin naczyniowych pogranicza Wysoczyzny Kaliskiej i Równiny Rychwalskiej. *Przegląd Przyrodniczy* 21(4): 3–10.
- ▶ Żurawlew P., Kaźmierczak P., Wilżak T. 2008. Występowanie dzięcioła średniego *Dendrocopos medius* i innych gatunków ptaków na terenie Obrębu Taczanów w latach 2005 i 2007. Raport dla Nadleśnictwa Taczanów (mscr.).

O autorze

Przemysław Żurawlew

Urodził się w roku 1975 w Pleszewie, gdzie obecnie mieszka i pracuje. Jest absolwentem Liceum Ogólnokształcącego im. S. Staszica w Pleszewie oraz Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Jego główne zainteresowania przyrodnicze związane są z ornitologią i entomologią. Autor licznych publikacji przyrodniczych, sekretarz redakcji rocznika ornitologicznego „Ptaki Wielkopolski”, członek Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków i Polskiego Towarzystwa Entomologicznego. Od wielu lat intensywnie eksploruje tereny powiatu pleszewskiego, sukcesywnie opracowując i publikując zgromadzone materiały. Kontakt: grusleon@gmail.com

Autor podczas liczeń dzięcioła średniego *Dendrocopos medius* w Lesie Taczanowskim
(© Danuta Żurawlew)

